

KADERNOTA 2011 – 2014

VERTROUWEN IN ENSCHEDE

Inhoudsopgave

Inleiding	3
1. Vertrouwen in Enschede.....	4
1.1 Inleiding	4
1.2 Innovatieve gemeente	4
1.3 Stadsdeelgewijs werken en burgerparticipatie	7
1.4 Uitwerking op basis van zeven begrotingsprogramma's.....	8
1.5 Actualisatie Middelenkader.....	8
1.6 Partnership	9
2. Vertaling naar programma's	10
2.1 Inleiding	10
2.2 Programma Economie en Werk	10
2.3 Programma Opgroeien en Ontwikkelen	16
2.4 Programma Wijkontwikkeling, Zorg en Welzijn	19
2.5 Programma Stedelijke Ontwikkeling.....	23
2.6 Programma Leefomgeving	28
2.7 Programma Dienstverlening.....	31
2.8 Programma Bestuur en Middelen.....	33
3. Actualisatie Middelenkader.....	36
3.1 Inleiding	36
3.2 Budgettair kader coalitieakkoord.....	38
3.3 Mutaties Kadernota 2011	39
3.4 Totaalbeeld	40
3.5 Risico's	41
4. Ombuigingen.....	42
4.1 Inleiding	42
4.2 Ombuigingsrichtingen per programma	43
5. Strategisch financieel beleid	50
5.1 Aanleiding.....	50
5.2 Actualisatie Strategisch Financieel Beleid.....	50
5.3 Vervolgproces.....	51
6. Effectindicatoren	53
7. Majeure Stedelijke Investeringsopgaven.....	56
7.1 Inleiding	56
7.2 Actualisatie 2010	56
Bijlagen.....	58

Inleiding

In de inleiding van het coalitieakkoord "Vertrouwen in Enschede" is duidelijk aangegeven dat Enschede voor een forse opgave staat, waaronder forse bezuinigingen. Wil Enschede het hoofd bieden aan de stedelijke opgaven (o.a. arbeidsmarkt en zorg) die er liggen en tegelijkertijd financieel gezond blijven dan vraagt dat om een andere koers, zowel financieel als ook in de wijze van werken. Wij hebben gekozen voor twee thema's; innovatieve gemeente en stadsdeelgewijs werken/ burgerparticipatie. Met minder middelen de inhoudelijke opgave realiseren vraagt om andere en slimmere manieren van werken. Daarbij is de wijze waarop partners worden betrokken van groot belang. Hierbij past ook een heroriëntatie op de rol van de overheid en wijze waarop inwoners intensiever betrokken kunnen worden deze opgave. De vertaling van het coalitieakkoord naar de kadernota is opgenomen in hoofdstuk één.

In hoofdstuk twee zijn de nieuwe begrotingsprogramma's opgenomen met doelstellingen, ambities en de vertaling van de twee centrale thema's naar denkrichtingen en ideeën. Naast de inhoudelijke vertaling van het coalitieakkoord is een actualisatie van het middelenkader opgenomen in hoofdstuk drie. Uitgangspunt daarbij is het coalitieakkoord. Bij de actualisatie van het middelenkader worden aanvullende knelpunten en risico's weergegeven, naast de mogelijke effecten van Rijksbezuinigingen. Als voorstel wordt een ombuigingsstrategie gepresenteerd waarmee invulling wordt gegeven aan de nu noodzakelijke ombuigingen en geanticipeerd wordt op het zware weer dat vanaf 2012 op ons afkomt. Dit laatste wordt deels ingevuld met systeeminnovaties. Het doel van de systeeminnovaties is om een andere werkwijze in de ketens toe te passen, waardoor met minder middelen de ambities in stand gehouden kunnen worden. In het hoofdstuk "vertaling naar programma's" worden richtingen en ideeën aangegeven, die richting de kadernota 2012 nader uitgewerkt kunnen worden.

In hoofdstuk vier hebben wij per programma ombuigingsrichtingen gedefinieerd, die wij naar de programmabegroting 2011-2014 uitwerken naar concrete ombuigingsmaatregelen. De ombuigingsrichtingen zijn mede op basis van de bijeenkomst van 10 juni jl. geformuleerd.

In de hoofdstukken vijf, zes en zeven gaan wij in op het strategisch financieel beleid, de effectindicatoren en de actualisatie van de Majeure stedelijke investeringsopgave.

1. Vertrouwen in Enschede

1.1 Inleiding

Het coalitieakkoord “Vertrouwen in Enschede” stelt het in de inleiding helder: er komt veel op de gemeente af waaronder forse bezuinigingen. Enschede staat ook voor de opgave om de sociaal-economische positie van de stad te versterken. Werk en economie staat centraal. De combinatie van bezuinigingen en de stedelijke opgave vergt slim anticiperen. “Ons devies is daarom: meer betrokkenheid van burgers en bedrijven en duurzaam innoveren met een menselijke maat. We kiezen voor betere dienstverlening en een effectievere, slankere overheid, door gebruik te maken van nieuwe technologieën in maatschappelijke sectoren en door voorzieningen anders te organiseren”. Met dit devies wordt het thema innovatie in het coalitieakkoord geïntroduceerd, waarna daaraan op meer plaatsen een eerste uitwerking wordt gegeven.

Dit betekent ook een heroriëntatie op de rol van de overheid ten opzichte van haar burgers. We willen meer ruimte geven aan de inventiviteit van bewoners, ondernemers, clubs en verenigingen in de wijken. Het primaat ligt bij burgers. Wij willen hen meer zeggenschap, sturing en verantwoordelijkheid geven. Namens de gemeente is de hele organisatie partner, waarbij het stadsdeelmanagement (SDM) een voortrekkersrol heeft. Deze ambities zijn in deze kadernota uitgewerkt langs de thema's; “innovatie gemeente” en “stadsdeelgewijs werken en burgerparticipatie”.

Het thema innovatie is rechtstreeks verbonden met de Toekomstvisie Enschede 2020 (kennis- en talentenstad, nieuwe vormen van partnerschap en de ontwikkeling naar een andere rol van de gemeente in de samenleving), en de conceptvisie Citymarketing Enschede 2020, waarin Enschede wordt gepositioneerd als “ondernemende kennisstad” met daaraan verbonden het adagium “grenzen verleggen”.

De flexibiliteit en wendbaarheid van de organisatie, die nodig is voor de Enschedese opgave, sluit aan bij de reductie van het aantal begrotingsprogramma's van veertien naar zeven, die in uw raad op 11 januari jl. aan de orde zijn geweest. Tijdens deze vergadering heeft u aangegeven deze lijn te willen volgen. Met deze Kadernota leggen wij de zeven begrotingsprogramma's ter besluitvorming aan u voor. Verderop wordt hierop nader ingegaan. De thema's “Innovatieve gemeente” en “Stadsdeelgewijs werken en burgerparticipatie” worden vervolgens in deze kadernota op basis van de zeven begrotingsprogramma's nader uiteengezet.

Het coalitieakkoord is duidelijk over de financiële huishouding van de gemeente Enschede. Uitgangspunt is een financieel solide basis. Dit vraagt, mede als gevolg van de effecten van de rijksbezuinigingen, om forse bezuinigingen en actualisatie van het strategisch financieel beleid. In dit hoofdstuk wordt de noodzaak hiervan nader toegelicht en in hoofdstuk 3 “actualisatie middelenkader” worden de laatste ontwikkelingen en de financiële paragraaf uit het coalitieakkoord toegelicht.

1.2 Innovatieve gemeente

De innovaties uit het coalitieakkoord kunnen, in een poging tot ordening, worden onderscheiden naar vier velden:

1. het eerste veld richt zich op het voorzien in en faciliteren van een (regionale) infrastructuur voor innovatie. Het bijbehorende hoofddoel is “duurzame innovaties in de Enschedese Economie”. Onder de huidige “infrastructuur” kunnen onder meer worden verstaan de initiatieven en activiteiten van het Innovatieplatform Twente (daaronder binnen de clusters Zorg, Bouw, Voeding en Materialen) en de ontwikkeling van de innovatiedriehoek (Kennispark, Hart van Zuid en gebiedsontwikkeling Luchthaven Twente). Tevens gaat het om het ondersteunen van thema's als bereikbaarheid, duurzaamheid en arbeidsmarkt. Het Innovatieplatform Twente en Kennispark zijn goede voorbeelden van samenwerking tussen kennisinstellingen, bedrijfsleven en overheid, waarbij een intermediaire organisatie verbindingen legt tussen de drie verschillende arena's. Onderdeel van de infrastructuur is de inzet op samenwerking, onder meer in Twents verband, met de provincie en met maatschappelijke organisaties, de ondersteuning van netwerken van

deskundigen en het bijdragen aan versnelling van de toepassing van kennis in producten en diensten.

2. Een tweede veld is dat van de systeeminnovaties in verschillende beleidsdomeinen. Voorbeelden uit het coalitieakkoord hebben betrekking op: een proef met loonkostensuppletie in het werkgelegenheidsbeleid, experimenten ter modernisering van de zorg waardoor mensen langer zelfstandig kunnen blijven wonen (samen met een zorgverzekeraar), de inzet van innovatieve werkmethoden ter vergroting van de veiligheid, en de inzet op duurzaamheid via onder meer een veelheid van energieprojecten. Soms ligt de innovatie ook in het stellen van vernieuwende doelen, waaronder “de werkloosheidsvrije wijk. Hierna wordt nader uitgelegd wat met systeeminnovaties wordt bedoeld.
3. Een derde veld heeft betrekking op het versterken van de interactie met burgers, onder meer via social media, web 2.0 toepassingen en internetpanels. Het vergt nog onderzoek en experimenteren om de toegevoegde waarde van deze nieuwe toepassingen te achterhalen en de kansen daarvan te benutten; dat geldt bijvoorbeeld ook voor hieruit voortvloeiende mogelijkheden van “crowd-sourcing” – denkend aan de “wisdom of the crowds” is het de vraag welke wijsheden een overheid uit grote groepen mensen kan halen.
4. Een vierde veld richt zich op de innovatieve organisatie. Eén lijn hierin is de modernisering van dienstverlening door invoering van “innovatieve technologieën”. Hiermee wordt concreet invulling gegeven aan ‘de andere overheid’. Samenwerking wordt gezocht met regionale kennisinstellingen als Saxion en UT, zo ook met Medialab en ArtEZ. Het kan ook gaan via ondersteuning van partners die bijdragen aan een collectief goed, bijvoorbeeld in de ontwikkeling van een “innovatieve bibliotheek”. Een tweede lijn binnen dit veld betreft het verder verbeteren van interne gemeentelijke (bedrijfs)processen en de wijze waarop wij omgaan met onze partners en klanten. Als voorbeeld noemen wij het toewerken naar één algemeen klachtenpunt en het experiment alle gemeentelijke diensten voor één stadsdeel in één hand te brengen.
5. Niet genoemd, maar mogelijk nog wel noemenswaard is de gemeentelijke bijdrage aan de zichtbaarheid van de innovatieve stad Enschede, de innovatieve regio Twente en de innovatieve gemeentelijke organisatie Enschede. De innovatiegedreven economische kracht groeit immers niet alleen van binnenuit, maar ook door aantrekkingskracht op de buitenwereld.

Doelen en rol(len) van de gemeente

1. *Innovatiekracht van de regionale economie versterken.*
De meest bekende rol van de gemeente Enschede bij innovatie is ontwikkelen en implementeren van kennis- en innovatiebeleid om zo de innovatiekracht van anderen (met name bedrijven en onderwijs- en onderzoeksinstituten) in de kenniseconomie te stimuleren. Met als doel het creëren en behouden van werkgelegenheid. Deze rol vervult de gemeente Enschede meer en meer op regionaal niveau: in Kennispark en via het Innovatieplatform Twente. De overheid, gemeente Enschede heeft daarbij uiteenlopende rollen, vaak in de *stimulerende, faciliterende sfeer*: bestuurlijk leiderschap, lobby, werken aan reputatie, financieren, aanjagen, coördineren en stroomlijnen.
2. *Maatschappelijke vraagstukken oppakken als innovatievraagstuk.*
Bij maatschappelijke vraagstukken functioneert de overheid vaak als publieke dienstverlener in samenwerking met andere maatschappelijke actoren. De daadwerkelijke uitvoering van publieke diensten ligt vaak bij niet-overheidsinstellingen of semi-overheidsinstellingen, maar de overheid draagt systeemverantwoordelijkheid waarbij ze er op toe ziet dat de dienst wordt gerealiseerd en dat continuïteit, doelmatigheid, kwaliteit en toegankelijkheid zijn gegarandeerd. Vanuit deze verantwoordelijkheid kan de gemeente onder meer de rol van *launching customer* op zich nemen.
3. *De innovatieve gemeente.*
Om geloofwaardig te zijn in het stimuleren van innovatie moet de gemeente zelf het goede voorbeeld geven. Zie de punten 3 en 4 hiervoor.
4. *Vermarkten van de innovatieve stad, regio en gemeente in al haar facetten.*
Enschede positioneert zich in de Toekomstvisie Enschede 2020 als Ondernemende Kennisstad, en bewijst die positionering met ambities, beleid, activiteiten en de aanwezigheid van passende bedrijven en instellingen die hiervoor voor een belangrijk deel al zijn genoemd.

Noodzakelijk is dat er samenhang is tussen de regionale marketingvisie en uitvoering daarvan en de marketingvisie en uitvoering in Enschede zelf. Het is aan de gemeente om in samenwerking met de stedelijke en regionale partners zorg te dragen voor die samenhang.

Er is een grote synergie mogelijk en nodig tussen de verschillende rollen en doelen. Zo kunnen innovaties binnen de regionale kenniseconomie voor middelen zorgen om vernieuwing binnen het welzijnsdomein mogelijk te maken. Andersom geldt ook dat door vernieuwing binnen het welzijnsdomein de economie kan profiteren doordat nieuwe oplossingen de markt opgaan. Dit komt bijvoorbeeld tot uiting in de nieuwe Digitale Agenda van Eurocommissaris Kroes. Het algemene doel van de Digitale Agenda is het realiseren van duurzame economische en sociale voordelen met één digitale interne markt, gebaseerd op ultrasnel internet en interoperabele toepassingen. Zo kunnen ICT-oplossingen bijdragen aan het oplossen van urgente problematiek rondom bijvoorbeeld de vergrijzing, oudedagsvoorziening, het tekort aan handen aan het bed en energievoorzieningen. De verwachting is dat rondom deze agenda geldstromen gaan loskomen, waar we – mede door tijdige voorbereiding en oriëntatie op die ontwikkeling – ook Enschede/Twente mee kunnen verbinden.

Systeeminnovaties: wat bedoelen we daarmee?

Bij systeeminnovaties gaat het om een andere aanpak in de ketens en de juiste samenhang tussen beleidsvelden. Dit betekent dat we samen met onze partners moeten kijken naar de aanpak van problemen en activiteiten binnen de beleidsvelden, maar zeker ook over de beleidsvelden heen. Hoe kunnen we partners op een andere wijze verleiden tot een andere rol in het proces? Welke rol willen wij als gemeente zelf in een proces nemen? Gaan wij minder op de inhoud en meer regie voeren? Hoe kunnen we grenzen tussen beleidsvelden weghalen en meer verbinding zoeken? Pakken wij maatschappelijke problemen of vraagstukken zelf op of stellen wij kennis beschikbaar aan partners en maatschappelijke groepen en nemen daarmee meer een faciliterende rol in?

Onze basisvisie voor deze andere aanpak is dat we burgers, bedrijven en instellingen een grotere rol willen geven in de besluitvorming en planontwikkeling. In plaats van een overheid die weet wat goed is voor u en op afstand staat, wil de gemeente Enschede samen met de burgers en partners vorm geven aan de stad. Dat doen we door eerst te luisteren, door eigen initiatief te stimuleren en een overheid te zijn die zich meer faciliterend opstelt. Het gaat er dan niet om wat wij vinden en willen, maar om wat inwoners belangrijk vinden en doen. Als overheid kijken we of we het samen mogelijk kunnen maken. In het verlengde hiervan willen we verantwoordelijkheid dichter bij de burger leggen, het zelforganiserend vermogen vergroten, vertrouwen geven. We willen talent (kennis, kunde, vaardigheid, betrokkenheid) van burgers, ondernemers, instellingen en ambtenaren stimuleren en benutten. Deze basisvisie komt naar voren in de systeeminnovaties die we in hoofdstuk 2 per programma hebben beschreven.

Prioriteiten

Uit voorgaande kan een aantal prioriteiten worden afgeleid. Te beginnen met het benoemen van de hoofddoelen van het versterken van de innovatiekracht van de regionale economie: (1) werk maken van kennis: kennis aanwezig bij de kennisinstellingen omzetten in producten, diensten en processen, (2) doorgroei van innovatieve bedrijven, en (3) aantrekken van talent, kenniswerkers. Deze doelen leiden de volgende prioriteiten in:

1. Maatschappelijke vraagstukken oppakken als innovatievraagstuk, waar mogelijk gerelateerd aan de Twentse innovatieroute en de innovatiedriehoek (Kennispark, Hart van Zuid en gebiedsontwikkeling Luchthaven Twente).
 - Zorg: gericht op langer zelfstandig thuis wonen door te voorzien in activiteiten, diensten en voorzieningen op buurt- en wijkniveau, het co-design van die activiteiten, diensten en voorzieningen en de vernieuwing en ontsluiting daarvan via ICT-mogelijkheden.
 - Duurzaamheid: met name het terrein van CO₂-reductie, mogelijk te versterken richting economie en bedrijvigheid, verkeer en vervoer en mogelijk te verbreden naar de thema's afval en water.
 - Veiligheid en technologie. Enschede is het aan haar stand en geschiedenis verplicht om op het thema veiligheid een voortrekkersrol te vervullen.
 - Waar het Kennispark de motor is van inhoudelijke innovatie, kan de fysieke ontwikkeling van de innovatiedriehoek drager zijn van de inhoudelijke innovaties. Bijvoorbeeld: "Luchthaven Twente als eerste duurzame luchthaven". In het verlengde raakt deze inzet als vanzelf aan de majeure investeringsopgaven, en de rol daarin van grote partners als de

corporaties. Om die reden wordt ook verbinding gezocht met innovatie op het terrein van bouw en materialen – twee andere thema's binnen de Twentse innovatieroute.

Voorgaande prioriteiten vragen om een verdere conceptuele uitwerking. Onder meer op onderlinge samenhang – zo kunnen de thema's bouw, materialen en duurzaamheid elkaar versterken, evenals bouw en zorg. Ook de rol van de gemeente op de genoemde prioriteiten vraagt om verdieping. Dat geldt onder meer op het punt van de verhouding tussen Twente, Netwerkstad en Enschede.

2. De innovatieve, slankere en effectieve gemeente
 - Vooroplopen in het gebruik van nieuwe technologie.
 - Participatie met inwoners via innovatieve methoden, waaronder gebruik van sociale media.
 - Invoeren van innovatie als "een state of mind", wel gericht, maar niet beperkt tot een lijst van beoogde vernieuwingen.
3. Vermarkten van de innovatieve stad, regio en gemeente in al haar facetten.

Innovatiebudget

In het coalitieakkoord hebben wij aangegeven ruimte voor nieuw beleid wenselijk te vinden. Wij verwachten dat de verdere uitwerking van het spoor innovatieve gemeente en de implementatie daarvan ook (aanloop-)kosten met zich meebrengt. Bij de actualisatie van het middelenkader stellen wij dan ook voor een innovatiebudget van drie miljoen euro in te stellen. De aanwending daarvan is breed van toepassing op de Enschedese opgave, maar met een accent op duurzame innovaties. Hierbij denken wij aan het brede scala van de Enschedese economie, waarbij cofinanciering de voorkeur verdient. De komende periode willen wij een aantal richtlijnen uitwerken op basis waarvan het innovatiebudget kan worden ingezet. In de programmabegroting komen we hierop terug.

1.3 Stadsdeelgewijs werken en burgerparticipatie

De ontwikkelingen die op de gemeente afkomen vragen enerzijds om slimme innovaties in de uitvoering, anderzijds om een heroriëntatie van de rol van de overheid ten opzichte van haar burgers. We willen meer ruimte geven aan de inventiviteit van bewoners, ondernemers, clubs en verenigingen in de wijken¹. Meer met en vanuit bewoners organiseren. Verantwoordelijkheden terug in de wijken leggen. Dat gaat niet vanzelf. De gehele organisatie zal meer burgergericht moeten gaan werken, perspectief van bewoners op wonen, leefbaarheid, zorg e.d. als uitgangspunt nemen. Behoeften en wensen inventariseren en kijken wat buurten, wijken en individuele burgers zelf kunnen doen. Een aantal voorbeelden hiervan zijn wijkcoaches in ieder stadsdeel, bevorderen kleinschalig ondernemerschap (zzp-ers en middenstanders) in de wijken, inwoners eerder betrekken bij verkeersproblemen en –oplossingen, wijkbeheerplannen koppelen aan ontwikkelingen rond buurtbudgetten. Met zo weinig mogelijk overheidsinterventie als uitgangspunt. Het thema stadsdeelgewijs werken en burgerparticipatie is direct verbonden met de Toekomstvisie 2020, waarin Enschede wordt gepositioneerd als stad met levendige wijken en dorpen (versterken sociale binding en stijging bewoners).

Dat betekent ondermeer het in Enschede succesvolle stadsdeelgewijs werken verder doorontwikkelen, door inhoudelijke opgaven meer vanuit de wijken in te vullen. In sommige gevallen, zoals elders beschreven, kan een efficiencyslag worden gemaakt door zaken stedelijk of regionaal te organiseren. De wijkaanpak is geen dogma, maar een manier om betere resultaten te boeken voor de doelen in de stedelijke programma's. Meer werken vanuit de stadsdelen en vanuit een sterkere regiefunctie van stadsdeelmanagement biedt de kans het bewonersperspectief meer centraal te stellen in de dingen die we doen. Daarom zetten we in de komende periode in op een *mentale en deels functionele kanteling richting stadsdelen en wijken*. Geen ingrijpende wijzigingen in de formele organisatie, maar een zwaardere proces- en regierol voor het stadsdeelmanagement. Langs die weg krijgen college en raad betere mogelijkheden zich te profileren en een sterkere binding aan te gaan met de stad. Daarbij is ook de rol van de stadsdeelwethouder zwaarder gemaakt, waar voorheen het

¹ Met wijken worden ook dorpen bedoeld.

primaat bij de inhoudelijke portefeuillehouder was neergelegd. Vanuit de stadsdeelcommissies wordt gekeken naar andere manieren van agenderen en vergaderen.

Het wijkgericht werken is zoals gezegd geen dogma. Per doelstelling en opgave moet worden nagegaan op welk niveau de uitvoering het beste kan plaats vinden. Soms regionaal, soms stedelijk en soms in de wijken, dorpen en buurten.

De nadere uitwerking van dit thema willen wij samen met uw raad opgepakken. De invulling van de tien onderwerpen uit het collegeprogramma worden óók in de stadsdelen ingevuld, waarmee wij nadere invulling geven aan het thema stadsdeelgewijs werken.

1.4 Uitwerking op basis van zeven begrotingsprogramma's

De opgave van Enschede en de snelle veranderingen om ons heen vragen om een toekomstbestendige en flexibele organisatie, die enerzijds is opgewassen tegen de forse bezuinigingen en anderzijds de energie volledig kan richten op de belangrijke opgaven waar Enschede voor staat. Uitgangspunt daarbij is een flexibele organisatie die in staat is om afhankelijk van de maatschappelijke opgave haar energie te richten. In uw raadsvergadering van 11 januari jl. heeft u gesproken over (stuknummer 14251) de zeven nieuwe begrotingsprogramma's, waarvan er zes overeenkomen met de zes nieuwe organisatieprogramma's.

- Economie en Werk;
- Opgroeien en Ontwikkelen;
- Wijkontwikkeling, Zorg en Welzijn;
- Leefomgeving;
- Stedelijke Ontwikkeling;
- Dienstverlening;
- Bestuur en Middelen.

Hiermee is het aantal begrotingsprogramma's teruggebracht van veertien naar zeven, waarmee de samenhang tussen de beleidsvelden wordt versterkt en we de uitvoeringskracht vergroten. Wij stellen u voor om met ingang van deze Kadernota uit te gaan van de zeven nieuwe begrotingsprogramma's. Bij de uitwerking van deze kadernota zijn wij reeds uitgegaan van de zeven nieuwe begrotingsprogramma's.

Het vergroten van de samenhang tussen de beleidsvelden en het versterken van de uitvoeringskracht levert meer focus op de realisatie van de door uw raad vastgestelde doelen. Wij zijn van mening dat daarmee hulpconstructies als de strategische opgaven en versnellingsgelden niet meer noodzakelijk zijn. Bij de uitwerking van de zeven begrotingsprogramma's in de programmabegroting 2011-2014 worden de strategische opgaven en de projecten van de versnellingsgelden integraal opgenomen.

De strategische opgave "Enschede Werkt" wordt opgenomen in de programma's "Economie en Werk" en "Opgroeien en Ontwikkelen". De strategische opgave "Ons Enschede" wordt opgenomen in het programma "Wijkontwikkeling, Zorg en Welzijn". Tenslotte wordt de strategische opgave "Stad Enschede" opgenomen in het programma "Stedelijke Ontwikkeling". In de bijlagen is een overzicht opgenomen van de projecten uit de versnellingsgelden en waar deze in de zeven programma's landen.

1.5 Actualisatie Middelenkader

In de kadernota van vorig jaar schreef het college dat Enschede in financieel zwaar verkeert. Dit heeft er toe geleid dat in de kadernota en programmabegroting 2010 een ombuigingspakket van 27 miljoen euro is ingevuld, waarmee de programmabegroting 2010-2013 structureel sluitend was. Het weer is er, budgettair gezien, sedert vorig jaar niet beter op geworden. De economische crisis raakt bedrijfsleven, burgers en maatschappelijke organisaties en daar is nog geen eind aan gekomen. De werkloosheid neemt toe en de bedrijvigheid neemt af.

De gemeenten hebben te maken met afnemende inkomsten. De komende jaren zal er fors worden bezuinigd op de overheidsuitgaven. Enerzijds komt dit tot uiting in kortingen op de algemene uitkering/Gemeentefonds (de belangrijkste inkomstenbron van de gemeente), anderzijds in een daling van de uitgaven voor specifieke uitkeringen van het rijk aan de gemeenten. Aan de andere kant hebben de gemeenten te maken met toenemende uitgaven door o.a. een toename in het aantal bijstandsuitkeringen en een stijgend gebruik van de WMO. Voor een sluitende begroting zijn aanvullende ombuigingen dan ook onvermijdelijk. Alle overheden worden daarmee geconfronteerd, of het nu de rijksoverheid, provinciale overheid of de gemeentelijke overheid is. De effecten daarvan treffen ons allemaal, burgers, partners in de stad, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven. In welke mate is op dit moment nog niet te zeggen. De komende jaren wordt dit duidelijk.

Op basis van de inzichten van het Centraal Planbureau (CPB) en de voorstellen van de werkgroepen van de rijksoverheid hebben alle politieke partijen omvangrijke bezuinigingen opgenomen in hun programma's. Een nieuw kabinet bepaalt uiteindelijk de omvang van het totale bezuinigingspakket en in welke mate dit neerslaat bij gemeenten. Of de omvang nu 18, 29 of 35 miljard euro zal zijn, in alle gevallen hebben we te maken met ingrijpende bezuinigingen. De vraag is dus al lang niet meer of er wordt omgebogen, maar meer wat de omvang zal zijn en dan in de orde van grootte van veel of erg veel. Bij de kadernota 2012 (als er een nieuw kabinet is aangetreden) wordt dit duidelijk worden. In deze kadernota wordt hierop geanticipeerd en is een inschatting gemaakt van de gevolgen van de te verwachten rijksbezuinigingen voor onze gemeente. De rijksbezuinigingen met name in de periode 2015-2018 voelbaar.

In het coalitieakkoord hebben we onze ambities neergelegd. Deze ambities willen we de komende jaren ook realiseren. Een eerste uitwerking van deze ambities zijn neergelegd in deze kadernota. Daarnaast zijn in het coalitieakkoord onvermijdelijke knelpunten opgenomen (overgenomen uit de financiële foto). Dit heeft ertoe geleid dat in het coalitieakkoord een ombuigingsopgave is opgenomen die toeneemt van 3,1 miljoen euro in 2011 naar 9,3 miljoen euro in 2014. Aanvullend zijn nog enkele tegenvallers/knelpunten opgenomen waardoor de ombuigingsopgave met structureel 0,9 miljoen euro toeneemt in 2014.

Het budgettaire beeld van de gemeente is zodanig, dat honorering van knelpunten in de kadernota 2011 automatisch leidt tot aanvullende ombuigingen. Dit zal bij de kadernota 2012 niet anders zijn.

1.6 Partnership

We hebben partners nodig voor het realiseren van maatschappelijke doelstellingen. In deze kadernota wordt de noodzaak en wenselijkheid daarvan duidelijk aangegeven. Expliciet willen wij hier stilstaan bij het vervolgproces na 5 juli 2010 (behandeling kadernota in de raad). Na 5 juli 2010 worden de denkrichtingen en ideeën zoals opgenomen bij de uitwerking van de programma's in hoofdstuk twee nader uitgewerkt. Bij deze uitwerking willen wij de partners en inwoners (via wijkraden en stadsdeelcommissies) direct betrekken. Dit geldt ook voor de uitwerking van de denkrichtingen ten behoeve van de ombuigingsopgave, zoals die in hoofdstuk 4 per begrotingsprogramma zijn geformuleerd.

2. Vertaling naar programma's

2.1 Inleiding

In hoofdstuk 1 zijn de ambities via de twee thema's "Innovatieve gemeente" en "Stadsdeelgewijs werken en burgerparticipatie" toegelicht. Ingegaan is op de mogelijkheid om door middel van innovaties (lees systeeminnovaties) gedeeltelijk het hoofd te bieden aan de financieel zware tijden die ook de gemeente Enschede treffen. In dit hoofdstuk wordt voor de zeven begrotingsprogramma's de ideeën en denkrichtingen van de twee thema's en systeeminnovaties verder uitgewerkt. Naast een uitwerking van de twee thema's wordt ook ingegaan op de ambities en doelstellingen en wordt aandacht besteed aan voorliggende knelpunten en de ombuigingstaakstelling met mogelijke ombuigingsrichtingen.

2.2 Programma Economie en Werk

Doelstellingen

'Ondernemend en gedurfd'. Dat is de insteek van het nieuwe coalitieakkoord als het gaat om economie en arbeidsmarktbeleid. Het programma Economie & Werk staat hiermee voor een belangrijke opgave. De huidige arbeidsmarkt en de economische situatie van onze stad vragen om ambitieuze, maar ook realistische doelstellingen. Door het aanbrengen van voldoende focus en te kiezen voor een vernieuwende innovatieve aanpak is het programma Economie & Werk in staat om gericht in te zetten op die punten die de meeste aandacht vragen.

Het programma Economie & Werk staat niet op zichzelf. Het versterken van de sociaal economische structuur en het scheppen van randvoorwaarden daarvoor gebeurt met name buiten het programma Economie & Werk. Zowel bij het bepalen van het beleid als in de uitvoering wordt dan ook nadrukkelijk de samenwerking gezocht met andere programma's en partners in de stad en regio. Door resultaatgerichte samenwerking op lokaal en regionaal niveau en het formuleren van aansprekende business cases wordt ingezet op het waarmaken van deze ambities.

Bij het bepalen van de doelstellingen van het programma Economie & Werk is gewerkt vanuit drie afzonderlijke, maar onderling samenhangende ambities. Deze ambities zijn leidend voor de hoofddoelstellingen van het programma Economie & Werk. Deze ambities zijn:

- Bouwen aan een economisch sterk Enschede met voldoende en adequate banen
- Optimale samenwerking met het bedrijfsleven en onderwijsinstellingen
- Versterken van innovatie en ondernemerschap

Deze drie ambities leveren één gezamenlijke focus op; een sociaal economisch sterk Enschede.

Een economisch sterk Enschede met voldoende en adequate banen

Onze beroepsbevolking bestaat in vergelijking met referentiegemeenten uit relatief veel laagopgeleiden en relatief weinig hoogopgeleiden². De huidige economische situatie zorgt ervoor dat de eerste groep kwetsbaar is gebleken. Ten opzichte van de bevolking kennen we een lage werkgelegenheid³. Dit betekent dat er een belangrijke opgave ligt voor het programma Economie & Werk.

Verbeteren van de aansluiting van de beroepsbevolking op de arbeidsmarkt

De huidige economische situatie en de veranderende omgevingsfactoren vragen om een vernieuwd en innovatief arbeidsmarktbeleid. Dit zal onder andere vorm krijgen in de aanpak die gehanteerd gaat worden om van Pathmos binnen twee jaar een werkloosheidsvrije wijk te maken.

² Bron: Staat van de Stad 2009

³ Enschede kende in 2008 0,72 baan per inwoner. In vergelijking met referentiesteden als Arnhem, Groningen en Hengelo is dit laag: Staat van de Stad 2009

Op de lange termijn ontstaat nog een ander beeld. De verwachting is dat, met name door de versnelde vergrijzing en toenemende ontgroening, de vraag naar arbeid vanaf het jaar 2025 groter zal zijn dan het arbeidsaanbod⁴. Ruim daarvoor zullen er al problemen ontstaan aan de vraagzijde van de arbeidsmarkt. Dit geldt met name voor hoogopgeleide arbeidskrachten, maar is ook van toepassing op middelbaar en laaggeschoolde arbeidskrachten. Dit toekomstbeeld vraagt om een andere blik op de arbeidsmarkt op lange termijn. Naast de focus op het creëren van arbeidsplaatsen zal dan ook gekeken moeten worden naar het aantrekken en vasthouden van hoogopgeleide arbeidskrachten. Een belangrijke voorwaarde hiervoor is een goed woonklimaat. Om hoogopgeleide arbeidskrachten aan te kunnen trekken moet het voor hen aantrekkelijk zijn om in onze stad te komen en blijven wonen⁵. Bij het realiseren van deze doelstelling zal intensieve samenwerking en verbinding met het programma Stedelijke Ontwikkeling gezocht worden.

Verhoging van de inzet van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt

Onze stad kent een grote groep mensen met een forse afstand tot de reguliere arbeidsmarkt. De huidige economische situatie zorgt ervoor dat deze afstand moeilijk te overbruggen is. Wij geloven dat het belangrijk is dat iedereen meedoet.

Bovendien zijn er op dit moment weinig reguliere banen beschikbaar. Deze bijzondere situatie vraagt om bijzondere maatregelen. Werkgevers moeten uitgedaagd worden om (additioneel) werk te creëren. Wij faciliteren daarin door het verstrekken van begeleidingsvergoedingen en het aanbieden van gerichte vakopleidingen. Voor de openbare ruimte kan bepaald worden wat de basiskwaliteit van het onderhoud moet zijn. De extra kwaliteit die gewenst wordt, kan dan als additioneel worden bestempeld en uitgevoerd in het kader van het arbeidsmarktbeleid.

Daarnaast is onze stad erbij gebaat dat ook de mensen die niet in aanmerking komen voor een reguliere baan participeren in de samenleving. De DCW (Dienst Complementaire Werken) vervult als onderdeel van de gemeente hierin een belangrijke rol als het gaat om mensen met een indicatie voor de sociale werkvoorziening. Met de uitvoering van de Wet Sociale Werkvoorziening zorgt deze ervoor dat een grote groep mensen zich elke dag actief inzet voor de Enschedese samenleving.

Van een aantal werkzoekenden ligt de loonwaarde onder het minimumloon, terwijl zij daarnaast niet in aanmerking komen voor een indicatie voor de Sociale Werkvoorziening. Door werkgevers de loonwaarde te laten betalen en daar vanuit de uitkerende instantie een aanvulling op te geven kan deze groep mensen aan het werk geholpen worden en wordt er navolging gegeven aan het advies van commissie de Vries. Op dit moment is bovenstaande wettelijk niet mogelijk, we zullen ons aanmelden voor pilots die in dit kader door het ministerie op dit moment worden opgezet.

Ook laten we mensen participeren door in te zetten op klimopbanen onder andere bij de uitvoering van zorg- en welzijnstaken en overige dienstverlening binnen de wijk. Op deze manier blijven zij arbeidsfit en wordt hun afstand tot de arbeidsmarkt beperkt, waardoor zij bij het aantrekken van de economie uitzicht blijven houden op regulier werk. Bij het creëren van deze klimopbanen moeten we de werkgevers ook actief betrekken.

Optimale samenwerking met het bedrijfsleven en onderwijsinstellingen

Bij het verbeteren van de sociaal-economische situatie van onze stad zijn we afhankelijk van onze partners in de stad en regio. Wij zetten daarom in op een optimale samenwerking met het bedrijfsleven en onderwijsinstellingen. Uiteindelijk moeten de bedrijven en instellingen de werkgelegenheid creëren. De lokale en regionale onderwijsinstellingen moeten zorg dragen voor een goed en adequaat opgeleide beroepsbevolking. Optimalisering van de samenwerking door resultaatgerichte partnerships aan te gaan is voor ons dan ook van groot belang.

Intensiveren van de samenwerking met bedrijfsleven en onderwijsinstellingen

Onze stad participeert actief binnen meerdere regionale en internationale samenwerkingsverbanden met het bedrijfsleven en onderwijsinstellingen. Een belangrijk voorbeeld hiervan is het Kennispark waarin onder andere samen met de Universiteit Twente wordt gewerkt aan het creëren van een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor kennisintensieve bedrijvigheid. Daarnaast gaan we intensiever samenwerken met de Universiteit Twente en het Saxion op het gebied van onderzoek en kennisdeling. De kennis en expertise van deze instellingen willen we gericht gaan inzetten bij het realiseren van de sociaal-economische opgaven van onze stad.

Verbeteren van de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt

⁴ Bron: Presentatie Nicis Institute over ontwikkelingen en uitdagingen van het economisch beleid van Enschede, 2010

⁵ Bron: Presentatie Nicis Institute over ontwikkelingen en uitdagingen van het economisch beleid van Enschede, 2010

Adequate scholing is één van de belangrijkste voorwaarden voor toetreding tot de arbeidsmarkt. Het aantal banen in de kennisintensieve werkgelegenheid blijft groeien⁶. In tijden van economische stagnatie is dit een positief geluid dat perspectief biedt. Dit betekent wel dat er door ons en de onderwijsinstellingen nu al geanticipeerd moet worden op deze veranderende vraag naar arbeid. Intensieve samenwerking tussen het bedrijfsleven en de (regionale) opleidingsinstututen is hierbij essentieel. Het programma Economie & Werk zal hierin nauw samenwerken met het POWI (Platform Onderwijs, Werken en Inkomen) en het programma Opgroeien & Ontwikkelen dat trekker is van dit onderwerp.

De vergrijzing, die versneld doorzet, zorgt er daarnaast voor dat de werkgelegenheid in de zorg, (persoonlijke) dienstverlening en vrije tijdseconomie groeit⁷. Door nu gericht in de beroepsbevolking van de toekomst te investeren kan op lange termijn een match tussen vraag en aanbod ontstaan.

Versterken van innovatie en ondernemerschap

Innovatie en ondernemerschap zijn de motoren achter economische ontwikkeling. Wij zetten in op het verder versterken en faciliteren van een innovatief ondernemersklimaat. Door ervoor te zorgen dat bedrijven weinig belemmeringen ondervinden bij het ontplooiën van hun activiteiten draagt het programma Economie & Werk bij aan de versterking van de Enschedese economie.

Stimuleren van bedrijvigheid

Het programma Economie & Werk zet zich actief in voor het stimuleren van de bedrijvigheid. Hierbij wordt nadrukkelijk aandacht geschonken aan het faciliteren en stimuleren van de bestaande bedrijvigheid, maar ook aan het aantrekken van nieuwe bedrijven. De MKB-bedrijven in onze stad zijn verantwoordelijk voor meer dan de helft van de aanwezige arbeidsplaatsen⁸. Zij verdienen daarom veel aandacht. Daarnaast zit een substantieel aantal van deze MKB-bedrijven tegen doorgroei aan. Economie & Werk gaat zich inzetten voor het verzilveren van de aanwezige potentie door deze bedrijven te stimuleren en te faciliteren bij het ontplooiën van hun activiteiten. Dit kan onder andere door in te zetten op goed relatiebeheer en door de bekendheid van bestaande en toekomstige vestigingslocaties voor bedrijven te vergroten. Belangrijk is dat er vanuit de ondernemers wordt gedacht en dat er wordt gezocht naar wat zij nodig hebben. Hierbij valt te denken aan het reduceren van de regeldruk en beleidsregels, het minder gedetailleerd inrichten van bestemmingsplannen en het verbeteren van de fysieke bereikbaarheid. Om inzicht te krijgen in de belemmeringen die deze bedrijven ondervinden, kan ook de kennis, expertise en onderzoekscapaciteit van de regionale opleidings- en onderzoeksinstituten ingezet worden. Bij het verwezenlijken van deze doelstelling zal daarnaast nauw worden samengewerkt met het programma Stedelijke Ontwikkeling.

Verbeteren van het innovatieve klimaat

Innovatie betekent voor ons: werk maken van kennis. Innovatieve bedrijven creëren nieuwe banen voor alle opleidingsniveaus. Innovatie en vernieuwingsgezindheid zijn een belangrijke motoren achter economische ontwikkeling en verdient daarom veel aandacht. Het doel is daarom meer en betere, grotere innovatieve bedrijven. Inzetten op kansrijke thema's en clusters vormt daarbij een belangrijke strategie. Hierbij sluiten we aan bij de kansrijke gebieden die binnen de Twentse Innovatieroute zijn benoemd: voeding, technologie & gezondheid, materialen & high tech systemen, technologie & veiligheid en bouw. Hierbinnen zetten we vanuit Enschede in op die kansrijke thema's waar we als Enschede een sterke uitgangspositie hebben voor wat betreft kennis en bedrijvigheid en die bijdragen aan het welzijn van onze burgers. Zo kunnen innovaties vanuit de regionale kenniseconomie voor middelen zorgen om vernieuwing binnen het welzijnsdomein mogelijk te maken. Andersom geldt dat de economie kan profiteren van innovaties in het welzijnsdomein doordat nieuwe oplossingen de markt opgaan.

Het versterken van kansrijke thema's kunnen we alleen maar met partners, zoals Kennispark Twente, Innovatieplatform Twente, Universiteit Twente, Saxion, Technologiekring Twente en Oost NV. En vanuit de innovatiedriehoek met de drie strategische Netwerkstadprojecten: Kennispark, Hart van Zuid (in Hengelo) en gebiedsontwikkeling Luchthaven Twente.

⁶ In de periode 1996 – 2008 is het aantal arbeidsplaatsen voor kenniswerkers met 7.500 gegroeid. Met een percentuele stijging van 38,8 loopt Enschede daarmee voor op het gemiddelde van de G31: Staat van de Stad 2009

⁷ Bron: Staat van de Stad 2009

⁸ Bron: Staat van de Stad 2009

Vanuit onze rol als lokale overheid zetten we specifiek in op programma- en netwerkvorming, financiering en marketing & acquisitie. De specifieke inzet zal per thema verschillend zijn, maar gemene deler is dat we sturen op meer en betere business cases rondom nieuwe producten, diensten, processen en/of concepten als output. Een van de thema's waar een aantal concrete kansen heel dichtbij liggen is eHealth.

Creëren van de randvoorwaarden voor ondernemerschap

Het programma Economie & Werk maakt zich sterk voor het wegnemen van barrières die ondernemerschap kunnen belemmeren. Met de ondernemer als uitgangspunt wordt verder gewerkt aan het verbeteren van het vestigingsklimaat van onze stad. Hierin wordt de samenwerking met het ROZ nadrukkelijk gezocht. De ombuiging van de grondhouding 'Ik zoek een baan' naar 'Ik zie werk en ga ondernemen', zoals die in het coalitieakkoord staat verwoord, krijgt hiermee navolging binnen het programma Economie & Werk.

Innovatieve gemeente (inclusief systeeminnovaties)

Vernieuwing arbeidsmarktbeleid

We hebben in het coalitieakkoord aangegeven dat de aanpak van het arbeidsmarktbeleid de komende jaren prioriteit heeft en een 'draaipunt' vertoont ten opzichte van het verleden. Bij de herijking van het arbeidsmarktbeleid staat een tweetal invalshoeken centraal. Enerzijds willen we uitkeringsgerechtigden meer met begeleiding direct bij reguliere bedrijven en organisaties plaatsen. Anderzijds zijn we van mening dat uitkeringsgerechtigden meer op wijkniveau actief kunnen worden. De gemeente moet hier een voorbeeldfunctie in nemen.

Dit betekent een omslag in de aanwending van het reïntegratie-instrumentarium. De commerciële reïntegratie activiteiten zullen voor een groot deel worden afgebouwd en ook de inzet van de DCW wordt heroverwogen mede in relatie tot de effectiviteit van de instrumenten van Workstep. De veranderende aanpak zal ook leiden tot een andere gemeentelijke uitvoeringsstructuur. Hierbij zijn we overigens van mening dat de rol van de professional versterkt moet worden.

Er is ook een grote financiële urgentie om maximaal in te zetten op een vernieuwend arbeidsmarktbeleid. Het WWB bestand in Enschede groeit harder dan landelijk hetgeen leidt tot hogere tekorten op het bijstandsbudget. Ook zal er door het rijk fors bezuinigd gaan worden op het reïntegratiebudget.

We willen Pathmos (inclusief Stevenfenne) als proeftuin voor het vernieuwend arbeidsmarktbeleid gaan inrichten. Met als doelstelling: 'Pathmos werkloosheidsvrij'. Het gaat hier dan om alle mensen met een WWB-, WW- en Wajong uitkering, Wij-voorziening en SW-ers op de wachtlijst. Dit kunnen we alleen bereiken als we intensief gaan samenwerken met onze partners, zoals woningbouwcorporaties, UWV werkbedrijf en het ROC. Verder is de samenwerking met het bedrijfsleven cruciaal.

We willen in dit verband, zoals eerder genoemd, ook deelnemen aan de landelijke pilots om te gaan werken met de systematiek van loonwaarde en loonkostensuppletie (vooruitlopend op de invoering van de voorstellen van de commissie de Vries).

Er wordt in beeld gebracht wat de maatschappelijke kosten en baten zijn van de aanpak in Pathmos (lagere zorgkosten primair, lagere uitkeringslasten op termijn).

We zijn verder van mening dat we ook moeten bezien wat we zelf als gemeente kunnen betekenen voor onze uitkeringsgerechtigden. Zo zijn we bezig te bezien of we een 'adoptieplan' kunnen maken waarbij we bijvoorbeeld als Collegeleden als we bedrijfsbezoeken brengen een tiental werklozen uitnodigen mee te gaan en hier ook een follow up aangeven. Ook de ambtenaren zouden zich kunnen aanmelden om iets te kunnen betekenen voor werklozen passend bij de wederzijdse kwaliteiten. En uiteraard dienen we als gemeente ook een 'voorbeeldwerkgever' te zijn als het gaat om het creëren van leerwerkplekken binnen onze organisatie en de voorwaarden voor inzet van mensen uit de doelgroep bij aanbesteding.

Social return

In het coalitieakkoord is opgenomen "Als de gemeente werken/projecten aanbesteedt, eist zij een inzet van 5% werklozen bij de uitvoering SROI (Social Return On Investment)". SROI is het opnemen van sociale bepalingen, eisen en wensen in inkoop- en aanbestedingstrajecten, zodat leveranciers een bijdrage leveren aan de uitvoering van het Enschedese arbeidsmarktbeleid.

SROI wordt niet alleen toegepast binnen inkoop- en aanbestedingstrajecten maar kan ook worden toegepast in afspraken met gesubsidieerde instellingen (niet doelgebonden verplichtingen o.b.v. de nieuwe Algemene subsidieverordening). In dit geval is altijd sprake van maatwerk; de ene instelling (c.q. subsidie) is de andere immers niet. Gelet op de specifieke context en de ruimte die de nieuwe Algemene subsidieverordening ons biedt, vraagt dit de komende tijd om een nadere verkenning en uitwerking van SROI bij subsidierelaties.

Zo werkt Social Return Return On Investment

SROI wordt toegepast op werken, diensten en leveringen. De Gemeente verstrekt een opdracht onder de voorwaarde dat 5% van de bruto opdrachtwaarde door de aannemende partij wordt geïnvesteerd in de inzet van iemand met een afstand tot de arbeidsmarkt. De invulling hiervan kan plaatsvinden door het realiseren van reguliere banen, leerwerkplekken, stageplekken en ervaringsplaatsen aan specifieke doelgroepen.

Social Return tot op heden

SROI is voor de gemeente Enschede niet nieuw, sinds 2007 is er in het inkoop- en aanbestedingsbeleid een bepaling opgenomen waarin staat dat we waar mogelijk SROI toepassen. Voor 2007 is er met enige regelmaat gebruik gemaakt van Contract Compliance in samenwerking met de DCW, dit is vergelijkbaar met SROI.

Ondanks de mogelijkheden wordt er nog maar beperkt gebruik gemaakt van SROI, naar schatting in ongeveer 20% van de contracten. De volgende aspecten spelen hierbij een rol:

- Wordt vooral toegepast binnen diensten en leveringen en niet binnen werken;
- Er wordt vooraf weinig richting gegeven door de Gemeente bij de invulling deze bepaling, vanuit inkoop wordt het veelal wel meegenomen in de contracten en vragen we bedrijven hun visie over de invulling te geven van de bepaling. Hierdoor ligt het initiatief bij de leverancier;
- De afstemming tussen de vraag van de markt en het aanbod vanuit de bestanden van het Werkplein, verloopt niet optimaal en de invulling niet conform de gestelde eisen;
- De aan te leveren managementinformatie vanuit de leveranciers en het Werkplein wordt niet structureel uitgevraagd en bijeengebracht;
- Er zijn diverse partijen betrokken bij het opstellen en invullen van de SROI bepaling, vanuit inkoop wordt de bepaling opgenomen in de aanbestedingen en contracten. De invulling ligt echter bij het Werkplein en de inschrijvende partij. Vervolgens is het de budgethouder, als eigenaar, die uiteindelijk verantwoordelijk is voor een juiste uitvoering van het Werkplein.

Uit onderzoek blijkt dat deze aspecten niet alleen voor de gemeente Enschede gelden. Bij veel gemeenten blijkt dat de uiteindelijke invulling van de SROI bepaling in de praktijk niet conform de doelstelling is. Vaak is dit het gevolg van het gebrek aan "organiserend vermogen" rondom organisatie, controle, kosten en de match.

Wat gaan we anders doen?

De verantwoordelijkheid voor een juiste invulling van SROI komt te liggen bij de directie van het Werkplein. Voor de ondersteuning van de uitvoering van de SROI wordt een (multidisciplinaire) projectorganisatie worden opgericht, deze bestaat uit:

- Accountmanager Werkplein
- Accountmanager DCW
- Manager Concernbrede Inkoop
- Contractmanager Inkoop
- Senior adviseur Subsidies en Contracten
- Senior adviseur Werk en Inkomen
- Secretaris matchpoint

Resultaten

Om de resultaten op SROI inzichtelijk te maken en de urgentie hoog te houden wordt een maandelijkse (inkoop)rapportage opgesteld met daarin relevante managementinformatie. De volgende kritische succesfactoren kunnen hierin worden opgenomen:

- Aantal geplaatste kandidaten naar doelgroep;
- Aantal beschikbare leerwerkplekken en stageplekken;
- Het geïnvesteerde bedrag in inkoop- en aanbestedingstrajecten en het percentage dat middels SROI geïnvesteerd wordt in mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt;

Uitgangspunten voor de innovaties in het programma Economie & Werk zijn het sturen op ontwikkeling én gebruik van talent in onze stad. Talent van werklozen en werkzoekenden om naar vermogen te participeren. Talent van werkgevers, vrijwilligers en ambtenaren om mensen zonder werk weer te laten participeren. Talent van de gemeente om deze groepen duurzaam met elkaar te verbinden.

Regionalisering waar mogelijk

We streven er naar de uitkeringsadministratie te regionaliseren. Dit vooruitlopend op de geluiden die opgaan op de uitkeringsverstrekking landelijk te concentreren. We zijn hier voorstander van. De taak van de gemeente is met name gericht op het met de burgers die het betreft aan de slag gaan om stappen te zetten op de participatieladder. Ook gerelateerde taken als verstrekken bijzondere bijstand en handhaving kunnen wellicht regionaal kunnen uitgevoerd, waarbij een werkwijze wordt gehanteerd van het toekennen op basis van vertrouwen voor wat betreft de bijzondere bijstand, steekproefsgewijs toetsen, en bij overtreding strikt handhaven.

Begeleiding en matching

We gaan na of we werkgever en werkzoekende dichterbij elkaar kunnen brengen en de samenleving meer verantwoordelijk kunnen maken voor de matching zonder tussenkomst van reïntegratiebedrijven. We maken gebruik van de passie, betrokkenheid, ervaring en het netwerk van burgers (bijv. ouderen, vrijwilligers, ondernemers) en stellen een bonus (of voorrang bij vergunningaanvraag) in het vooruitzicht als ze een mede-Enschedeër aan een baan helpen. Zoals eerder aangegeven zouden we als gemeente (college en ambtenaren) het goede voorbeeld kunnen geven.

- Vanuit het economische beleid kunnen we bijdragen aan onze sociaal-economische doelstellingen door bedrijven die SW-ers of bijstandgerechtigden aan werk helpen daarvoor extra te belonen. Een beloning in de zin van bijvoorbeeld voorrang bij vergunningverlening. Ook voor de werknemer die succesvol integreert moet een (financiële) prikkel in de vorm van een "bonus" mogelijk worden. Daar hoort ook bij dat de accountmanagers van het Ondernemersloket zich nog meer gaan richten op die bedrijven die een grote bijdrage kunnen leveren en werk hebben voor de onderkant van de arbeidsmarkt, denk aan Livio en andere grote zorgaanbieders.
- Enschede draait op het midden en kleinbedrijf en de tijd en inspanning die begeleiding van werklozen met zich meebrengt kan een belemmering vormen om ze in dienst te nemen. We gaan met een aantal kleine ondernemers experimenteren met een gildesysteem waarbij bijvoorbeeld een werkloze als 'gezel' meeloopt met de 'meester-schoonmaker'.
- We doen het als Enschede goed als het gaat om het verminderen van regeldruk en administratieve lasten voor ondernemers. Met als uitgangspunt vertrouwen in (marktinzicht van) ondernemers onderzoeken en waar mogelijk implementeren we een verdere reductie van sectoraal beleid, bijvoorbeeld als het gaat om de vestiging van horeca en detailhandel. Ook in bestemmingsplannen kunnen we gemeente en ondernemer meer ruimte geven.

Stadsdeelgewijs werken en burgerparticipatie

Bevorderen kleinschalig ondernemerschap: zzp-ers en middenstanders in de wijken

Om Enschede als ondernemende stad te laten groeien, is een verdere versterking van de economie van belang. Enschede kent veel zzp-ers en middenstanders in de wijken, die de wijk economie grotendeels draaiende houden. We willen deze ondernemers ondersteunen, bijvoorbeeld via 'preferred suppliership' en het versoepelen van mogelijkheden om woon-werklocaties te (ver)bouwen.

Bestuurlijk project: Pathmos/Stevenfenne

Aanleiding en achtergrond

Enschede kampt met een groot aantal mensen met een uitkering. De komende jaren wordt prioriteit gegeven aan innovatie, versterking van de economie en activerend arbeidsmarktbeleid. In het kader van innovatief arbeidsmarktbeleid is Pathmos/Stevenfenne aangewezen om werkloosheidsvrij te maken. Deze ambitie vraagt om een innovatieve aanpak, waarbij een systeembenadering en samenwerking met de partners in de stad veel nadruk krijgt. Binnen deze context kunnen nieuwe vormen van publiekprivate samenwerking verkend en toegepast worden. Ook wordt de ruimte genomen om te zoeken naar vernieuwing binnen de gebruikelijke zorgarrangementen. Hierbij wordt o.a. gedacht aan de inzet van mensen met een uitkering bij taken die vallen binnen de Wmo.

Zelfstandig ondernemerschap wordt gestimuleerd. Aangesloten wordt bij de ambitie om op wijkniveau mensen in te zetten voor de leefbaarheid, beheer, onderhoud en woonomgeving. In deze wijk moet de ambitie in het coalitieakkoord "over twee jaar geen werkloosheid meer in Pathmos, iedereen is actief" worden waargemaakt.

Beoogd doel en maatschappelijke effect:

In Pathmos/Stevenfenne wordt beoogd een hogere participatiegraad te bereiken met als doel doorstromen naar regulier werk. Als dat (permanent of tijdelijk) niet kan, is een baan met loonkostensubsidie of een functie als vrijwilliger met maatschappelijk nuttige taken een optie. Tot de doelgroep van dit experiment behoren alle mensen met een WWB-, WW-, Wajong-uitkering, Wijj-voorziening en SW-ers op de wachtlijst die in Pathmos wonen.

2.3 Programma Opgroeien en Ontwikkelen

Doelstellingen

Als algemeen doel voor het programma is geformuleerd om alle Enschedeërs in staat te stellen zich te ontwikkelen en te ontplooiën tot verantwoordelijke, actieve, gezonde en vaardige burgers; met bijzondere aandacht voor de kinderen en de jeugd.

Subdoelen hierbij zijn:

- Goed onderwijs (beste opleider en goede aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt) en adequate onderwijshuisvesting;
- Bevordering sportdeelname inclusief invulling van de maatschappelijke (wijkgerichte) functie van sportverenigingen;
- Activerend accommodatiebeleid (sport, onderwijs, zorg & welzijn);
- Voorwaarde scheppende inzet voor gezonde, stabiele en stimulerende opvoeding en vormgeven van een adequaat preventief jeugdbeleid.

Deze doelstellingen concentreren zich op de volgende onderwerpen:

- Verbeteren aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt, benutten van talenten, verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs (incl. focus op ondernemerschap);
- Sport, vitale sportverenigingen (o.a. Rigtersbleek) en (visie op) vrije tijd & leefstijlbeïnvloeding;
- Klantgerichte exploitatie maatschappelijke accommodaties;
- CJG/Jeugdzorg: doorontwikkeling CJG & Loes-concept en voorbereiding vergaande vorm van decentralisatie;
- Harmonisatie van peuterspeelzalen en kinderopvang.

Innovatieve gemeente

Vitale sportverenigingen als hart van de wijk o.a. Rigtersbleek

De vitale sportvereniging Rigtersbleek is een van de 20 door het college geformuleerde prioritaire thema's (bestuurlijk project).

De wijk Twekkelerveld is een volkswijk, met relatief veel lagere inkomens. De afgelopen tijd is sterk geïnvesteerd in fysieke ontwikkelingen. Woningcorporaties de Woonplaats en Domijn willen fysiek nog verder investeren, bijvoorbeeld in het toevoegen, uitbreiden of multifunctioneel maken van accommodaties. Er ligt in beide wijken een uitgelezen kans om parallel sociaal te investeren, de positieve effecten van de ingrepen te vergroten, en de negatieve te verminderen. De wijkbrandings die in het kader van de sociale agenda's met bewoners in de wijk hebben plaatsgevonden én de aanwezigheid van een sportvereniging die zich maatschappelijk uitzonderlijk stevig wil profileren versterken deze kans om het mes aan twee kanten te laten snijden.

Sport biedt de omgeving voor meedoen, voor het ontwikkelen van sociale vaardigheden en voor vorming en versterking van sociale relaties, ook tussen mensen die anders weinig met elkaar omgaan. De verbindende kracht van sport kan echter nog meer worden benut. Er kan meer gebruik gemaakt worden van het grote (jeugdige) ledenaantal van sportverenigingen, van de vele mensen van verschillende achtergronden die 'vanzelfsprekend' aanwezig zijn, van de grote vrijwilligersschare, van

de ervaring met de educatie en begeleiding van jeugd, en van de accommodaties die veelal midden in de wijken zijn gevestigd. Via het project 'Sportief hart in de wijk' willen we starten met een sociaal - innovatief concept, dat voortbouwt op de kracht van sportvereniging Rigtersbleek.

Rigtersbleek is een brede sportvereniging (ruim 900 leden; voetbal en G-voetbal, darts, jeu de boules, trimgroep, nordic walking), geworteld in de wijken Tweekelerveld, Pathmos en Stadsveld; wijken met relatief veel lage inkomens. De vereniging voelt zich sterk betrokken bij deze wijken. Er worden al verschillende maatschappelijke activiteiten uitgevoerd, zoals naschoolse opvang, buurtactiviteiten, reïntegratieplaatsen en het project 'scoren in de wijk' samen met FC Twente. Rigtersbleek kan en wil echter nog meer, wil zich ontwikkelen tot (t)huiskamer voor de wijk en een bredere wijk- (en misschien zelfs stedelijk of regionale) functie op haar schouders nemen. Zoals de maatschappelijke betrokkenheid van FC Twente een voorbeeld is voor vele andere profclubs, kan Rigtersbleek een voorbeeld worden voor andere clubs binnen maar ook buiten Enschede.

Het idee achter dit project is het gebruik van sport als middel, als aansprekende en bindende factor om mensen (van verschillende leeftijd en achtergrond) met elkaar in contact te laten komen, participatiemogelijkheden en ontwikkelmogelijkheden te bieden. De inzet van vrijwilligers kan een belangrijke bijdrage leveren aan maatschappelijke thema's als de opvoeding en ontwikkeling van jongeren, het bevorderen van beweging en gezonde leefstijlen, integratie, het bestrijden van jongerenoverlast, vereenzaming van ouderen, voorkomen van vroegtijdige schooluitval en werkloosheid. Hiertoe wil Rigtersbleek een breed scala aan activiteiten en samenwerkingsverbanden ontploien.

Het project "vitale sportvereniging Rigtersbleek, hart van de wijk" is een project dat door Rigtersbleek in combinatie met de corporaties, Alifa, verschillende andere maatschappelijke partners en de gemeente Enschede wordt gedragen. Wij als gemeente kiezen daarbij de rol om het initiatief van de maatschappelijke partners zoveel mogelijk te stimuleren en te faciliteren.

Het concept vitale sportvereniging geldt overigens niet alleen voor Rigtersbleek. Wij zien een vitale sportvereniging als een op de toekomst en de omgeving gerichte vereniging, die een sportaanbod creëert dat bijdraagt aan het welzijn van de bevolking in de wijk of de stad en daarmee uiteraard ook van de eigen leden. Kenmerken zijn dat zo'n club:

- zich aanpast aan de veranderende samenleving, de wensen van (potentiële) leden in kaart heeft en aan de hand daarvan een modern en flexibel sportaanbod heeft;
- een herkenbaar gezicht heeft in de buurt of wijk en zich ook richt op de niet-getalenteerde (potentiële) sporters en samenwerking zoekt met andere partijen (ook buiten de sport).

De vitale sportvereniging is dus extern gericht en functioneert als aansprekende factor om mensen met elkaar in contact te brengen en participatie- en ontwikkelmogelijkheden te bieden. De vereniging levert samen met haar vrijwilligers een belangrijke bijdrage aan maatschappelijke thema's als opvoeden en ontwikkeling, bevorderen beweging en gezonde leefstijlen, integratie, bestrijden van jongerenoverlast, vereenzaming, participatie etc. De vereniging heeft verbinding met de wijk en sluit aan op daar levende behoeften. Het gaat daarbij om de verbinding tussen sport, activeren, onderwijs en welzijn.

Door de samenwerking met andersoortige organisaties wordt de club niet alleen een ontmoetingsplek voor de buurt, maar kan het ook gebruik maken van de kennis en kunde van die andere organisaties, bijvoorbeeld de pedagogische kwaliteiten van de leiders van de kinderopvang ten behoeve van de deskundigheidsbevordering van de eigen trainers, de kennis van jongerenwerkers voor het omgaan met jongeren, de kennis van ouderen op diverse terreinen (verrijking van het vrijwilligerskorps) enzovoort.

Verenigingen moeten een vitaliseringsstap maken die bij de club en haar mogelijkheden past. De kracht van de samenleving en verenigingen zelf is leidend in het sportbeleid. De rol van de gemeente is die van stimuleren, initiëren, verbinden en regisseren, niet van zelf uitvoeren en organiseren. We zijn gestart met een scan/inventarisatie wat sportverenigingen in Enschede al doen in het kader van vitale sportvereniging (ook best practices). Op basis hiervan willen we (partner-)gesprekken met sportverenigingen aangaan over wat de succes- en faalfactoren zijn bij de doorontwikkeling naar een vitale sportvereniging. Daarbij komt expliciet aan de orde wat de gemeente concreet zou kunnen betekenen om dit proces te faciliteren (met aandacht voor bijvoorbeeld onderdelen als communicatie, waardering, makelen, adviseren, financiële ondersteuning, herinrichten subsidie-instrument c.a.). Op

basis van deze eerste scan wordt een nadere uitwerking in een plan van aanpak c.q. plan van uitvoering vormgegeven. Door de gemeente is in ieder geval al expliciet aangegeven dat de vitale sportverenigingen op extra steun kunnen rekenen als ze bijdragen aan gemeentelijke doelstellingen op de hiervoor aangegeven maatschappelijke thema's. Ook wordt extra steun gegeven als verenigingen hun accommodaties openstellen voor de wijk.

Innovatieve ontwikkelingen O&O

Innovatie in het programma Opgroeien & Ontwikkelen is onder andere te vinden in het veranderen van de rollen en verantwoordelijkheden van gemeente, maatschappelijke instellingen en burgers. We willen niet bezuinigen op onderwijs, maar kijken naar andere manieren om activiteiten te organiseren en financieren die efficiënter en effectiever leiden tot het bereiken van onze ambities op dit terrein en beter gebruik maken van talenten in de stad.

Wij zien de volgende innovatieve ontwikkelingen voor het programma O&O:

- Beperken eigen ambtelijke inzet op zaken als integratie, sportactivering & natuureducatie en meer inzet vrijwilligers. We gaan onderzoeken of we voor deze activiteiten meer gebruik kunnen maken van vrijwilligers en minder ambtelijke capaciteit kunnen inzetten;
- Het meer richten van reguliere (niet-gemeentelijke) geldstromen op het bereiken van gezamenlijke opgaven is een optie. Denk aan het inzetten van OC&W-gelden voor bijvoorbeeld BBL-trajecten specifiek voor bijstandsgerechtigden en meer verantwoordelijkheid voor ROC bij inburgeringstrajecten;
- We richten (mogelijk met betrokkenheid van maatschappelijke partners) een maatschappelijk vastgoedbedrijf op waarin we o.a. de accommodaties voor natuureducatie, kinderboerderijen, sportvelden- en voorzieningen en zwembaden, wijkaccommodaties onderbrengen. Het bedrijf functioneert dan op afstand van de gemeente, heeft een commerciële inslag, verbindt diverse accommodaties en matcht vraag en aanbod;
- Onderzoek naar nieuwe stuur/interventiemechanismen/partnerschappen om kwaliteit van onderwijs & aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt te borgen/verbeteren;
- Snelle innovatieve doorontwikkeling/verbreding Centrum Jeugd & Gezin (inc. Loes en koppeling aan model "Frontliners in de wijken");
- Harmonisatie van peuterspeelzaalwerk en kinderopvang in één hoogwaardig kindcentrum voor kinderen van 0-4 jaar met deels gratis dagopvang. Er lopen in Enschede twee pilots. Bij succes verbreden, maar ook waar mogelijk verbinden met andere dienstverlening die in wijken wordt opgepakt.

Stadsdeelgewijs werken en burgerparticipatie

Vanuit de optiek van het stadsdeelgewijs werken en burgerparticipatie wordt vanuit het programma Opgroeien en Ontwikkelen expliciet ingezet op de volgende onderwerpen:

Meer sturing op rol en inhoud jongerenwerk

Op dit moment is het Stadsdeelmanagement via het BGF verantwoordelijk voor de inkoop van jongerenwerk. Wij zien mogelijkheden om de functie van de jongerenwerker te verbreden in de richting van veiligheid (straatcoaches), arbeidsparticipatie, scholing, sportdeelname etc. Daarnaast moet het jongerenwerk worden versterkt door een meer coördinerende rol op zich te (kunnen) nemen, waarbij jongerenwerkers niet zelf de activiteiten organiseren maar (groepen) jongeren faciliteren en coördineren.

Vitale sportverenigingen

We zoeken in de stadsdelen naar verdere verbindingen en clustering van jeugd, gezondheid/welzijn en sport. De ontwikkeling richting vitale sportverenigingen wordt (ook naast het pilotproject Rigtersbleek/hart in de wijk) van harte ondersteund. Kern is dat vanuit de behoeften in de wijk, met betrokkenheid van bewoners en vrijwilligers wordt gezocht naar mogelijkheden, naar verbinding tussen verschillende doelen.

Wijkaccommodaties: programmering door burgers

Het beheer en de exploitatie van accommodaties zou zich meer moeten richten op de kansen en mogelijkheden in de wijk. We willen in brede zin kijken naar de verschillende soorten wijkaccommodaties (buurtgebouwen, sportaccommodaties, kinderboerderijen, enz.), en de invloed

van bewoners op het gebruik en de programmering versterken. Dit kan de ruimte voor activiteiten, betrokkenheid en vraaggerichtheid vergroten en leegstand verkleinen.

2.4 Programma Wijkontwikkeling, Zorg en Welzijn

Doelstellingen

Het programma Wijkontwikkeling, Zorg en Welzijn kent drie kerndoelstellingen:

- Versterken stadsdeelgewijs werken en burgerparticipatie
- Vergroten van zelfredzaamheid en bevorderen maatschappelijke participatie
- Integrale maatschappelijke ondersteuning

Versterken stadsdeelgewijs werken en burgerparticipatie

De eerste opgave loopt door alle programma's heen. De uitdaging is om nog meer vanuit bewoners te denken en te handelen, nog beter maatwerk te leveren, en bewoners meer zeggenschap te geven over de zaken die hen aangaan. Daarnaast zijn er vanuit elk programma bewegingen richting het meer wijk- of stadsdeelgewijs organiseren van inhoudelijke opgaven.

Het programma WZW, in het bijzonder het stadsdeelmanagement, speelt bij deze ontwikkeling een belangrijke stimulerende rol.

Versterken stadsdeelmanagement

Organisatorisch kunnen we de genoemde veranderingen (organisatie meer burgergericht maken, opgaven wijkgewijs organiseren, zeggenschap bewoners versterken) faciliteren door de invloed van het stadsdeelmanagement op de uitvoering van de programma's te versterken. Concreet willen we stappen zetten om de stadsdeelmanager op nader aan te geven terreinen meer verantwoordelijk te maken voor de uitvoering en uitwerking van de programmadoelstellingen. Het gaat daarbij vooral om een versterking van de proces- en regierol op terreinen als verkeer, woon- en leefomgeving, wijkwelzijn, accommodaties, cultuur, etc. Voor de burger moet duidelijk zijn dat de stadsdeelmanager aanspreekbaar is voor zaken die in het stadsdeel spelen. Welke gevolgen dit streven heeft voor de huidige overlegstructuur en rol en verantwoordelijkheidsverdeling tussen de programma's en het stadsdeelmanagement, moet nader uitgezocht worden. Ook zal een lijst worden samengesteld met onderwerpen die onder regie van de stadsdeelmanager komen. Voor de duidelijkheid: deze verschuiving mag geen grote gevolgen hebben voor de formele aansturingstructuur en voor de personele bezetting. Het gaat hooguit om relatief kleine wijzigingen. In het najaar komen we met uitgewerkte voorstellen.

Burgerparticipatie

We willen bewoners meer zeggenschap geven over hun buurt, en over de zaken die hen direct aangaan. Daardoor versterken we het verantwoordelijkheidsgevoel en de betrokkenheid bij de wijk en bij de afwegingen die gemaakt moeten worden. Daarom maken we plannen om de bewoner in de rol van opdrachtgever te plaatsen. Het meest concreet doen we dat via invloed op wijkbeheerplannen (zie programma leefomgeving) en buurtbudgetten.

Buurtbudget

Het voorstel is de huidige wijkwelzijnsbudgetten en leefomgevingsbudgetten (fysiek) geleidelijk (en wellicht binnen bepaalde grenzen) samen te brengen naar één breed inzetbaar buurtbudget, waardoor bewoners daadwerkelijk zeggenschap krijgen over de inzet van publiek geld voor hun woon- en leefomgeving. Het opdrachtgeverschap ligt bij de burgers, zij krijgen de ruimte keuzes te maken. Meer inzet op jongerenwerk is mogelijk, maar dat betekent dat er minder budget is voor onderhoud van de leefomgeving. Bewoners kunnen zelf het onderhoud verzorgen, waardoor ze meer budget overhouden voor andere zaken (zelfwerkzaamheid wordt beloofd).

Ons voorstel is dat de Raad, aan de hand van nog nader uit te werken verdeelcriteria, beslist over de hoogte van het budget per buurt. Op welk niveau de budgetten moeten worden ingezet dient nader uitgezocht te worden (stadsdeel, wijk, buurt, straat). De burgers krijgen als enige randvoorwaarden mee dat het budget ingezet moet worden voor een groene, schone, veilige en leefbare buurt. De burgers beslissen over de inzet van het budget, maar gaan in dialoog met raadsleden (stedelijke

kaders) en ambtenaren over de besteding van de gelden. De rol van de ambtenaar is die van adviseur aan de burgers.

Welzijn betalen uit buurtbudget

Na de huidige stadsdeelgestuurde contractfinanciering voor welzijn zetten we een volgende stap; bewoners krijgen geleidelijk meer zeggenschap over de budgetten voor wijkwelzijn, via het hierboven genoemde buurtbudget. Dit draagt bij aan de vraaggerichtheid, flexibiliteit en aansluiting van het welzijnswerk op de kracht die al in de wijk aanwezig is. We werken voorstellen uit om dit in 2011 goed vorm te geven, zodat het in 2012 kan ingaan. Het gaat hierbij niet alleen om Alifa maar ook om andere organisaties en instellingen.

Raadsleden in het stadsdeelgewijs werken

Daarnaast kan, om de invloed en betrokkenheid van bewoners verder te vergroten, de stadsdeelcommissie dichter bij de burgers in het stadsdeel worden gebracht. Dit kan door van commissievergaderingen een open podium van te maken, waarin bewoners/vrijwilligers/organisaties/etc. worden uitgenodigd zelf met onderwerpen en thema's te komen. Daarmee kan men meer invloed uitoefenen op de agenda.

In alle stadsdelen worden op dit moment experimenten gehouden om meer interactief het gesprek te laten plaatsvinden tussen burgers, bestuurders en professionals. Voorbeelden zijn discussies volgens het model van het Lagerhuis. Een ander voorbeeld is een aangepaste tafelopstelling, waarbij burgers, raadsleden en ambtenaren door elkaar zitten. Ook de mogelijkheden van de nieuwe media (o.a. Twitter) willen we beter benutten.

Belangrijk bij deze experimenten is dat er geen grote ongelijkheid ontstaat voor burgers in verschillende stadsdelen (bijv. met betrekking tot inspraak), en dat in de commissie de formele besluitvorming gegarandeerd blijft. Op basis van de ervaringen in de experimenten gaan we verder met het verbeteren van de werkwijze van de stadsdeelcommissies.

Nog verder?

In het verlengde van wat hier is genoemd, kunnen we ideeën formuleren voor een nog verdergaande kanteling richting de stadsdelen. Met een grotere (politieke) zichtbaarheid voor de voorzitter van de stadsdeelcommissie ('stadsdeelvoorzitter') en doorontwikkeling van de buurtbudgetten naar een stadsdeelbegroting voor alle 'stadsdeelthema's' die met de bewoners samen worden ingevuld. Graag gaan we met uw Raad in gesprek over de verdere uitwerking.

Zorg en Welzijn

De tweede kerncomponent van het programma is het onderdeel Zorg en Welzijn. Missie en visie van zorg en welzijn is een effectieve en efficiënte ondersteuning te bieden aan mensen die tijdelijk of permanent niet zelfredzaam zijn.

De gemeente probeert op verschillende 'niveaus' de zelfredzaamheid en participatie van de Enschedeërs te versterken. Naast de professionele ondersteuning voor zij die dat echt nodig hebben, investeren we ook in algemene en preventieve voorzieningen die bijdragen aan de zelfredzaamheid en de sociale samenhang. Soms vanuit het idee dat het bijdraagt aan een lager beroep op zwaardere zorg of ondersteuning achteraf (preventie), soms vanuit het idee dat bepaalde voorzieningen in zichzelf waardevol zijn. Maar zij die het echt niet redden, kunnen rekenen op adequate ondersteuning van de overheid.

Maatwerk is hierbij een belangrijk uitgangspunt. Vanuit het perspectief van de cliënt: er wordt optimaal aangesloten bij waar de situatie om vraagt. Maar ook vanuit organisatieperspectief: relatief eenvoudige problemen worden eenvoudig en efficiënt opgelost, relatief ingewikkelde of samenhangende problemen worden met zwaardere inzet en meer gemeentelijke regie opgelost.

Programmalijnen

Binnen het programma kent Zorg en Welzijn drie programmalijnen:

- **Maatschappelijke ondersteuning**

Gemeentelijke maatregelen op een breed terrein, variërend van algemene welzijnsvoorzieningen, informele ondersteuning en zorg tot de inzet van wijkzorgteams en wijkcoaches voor die inwoners die meerdere problemen hebben en niet of beperkt in staat zijn om regie te hebben over hun eigen leven.

- **Individuele voorzieningen**

Voorzieningen die via het zorgloket worden verstrekt op basis van een indicatie, zoals huishoudelijke hulp, vervoersvoorzieningen en woningaanpassingen.

- **Opvang en begeleiding kwetsbare groepen**

Maatregelen en voorzieningen die toeleiden tot zorg en opvang voor specifieke kwetsbare doelgroepen. Enschede handelt hierbij (grotendeels) vanuit haar verantwoordelijkheid als centrumgemeente. Het betreft onder andere de opvangvoorzieningen, verslavingszorg, openbare geestelijke gezondheidszorg, vrouwenopvang, huiselijk geweld, nazorg detentie.

Innovatieve gemeente (inclusief systeeminnovaties)

Nederland staat voor een enorme opgave: er is minder geld beschikbaar met een sterk toenemende zorgvraag en op de langere termijn grote krapte op de arbeidsmarkt (met name in de zorg). Het stelsel van maatschappelijke ondersteuning bestaande uit zorg, welzijn en AWBZ past niet meer binnen de huidige maatschappelijke context en is niet toekomstbestendig. In het huidige systeem is de vraag van de mensen van nu en morgen onvoldoende in balans met de mogelijkheden van de overheid. Als er niets verandert, wordt het huidige hoge niveau van zorg- en welzijnsvoorzieningen in de toekomst onbetaalbaar. In Enschede doen zich deze problemen in versterkte mate voor vanwege het relatief grote aantal mensen met een laag inkomen, zwakke gezondheid en daardoor een groter beslag op de zorgvoorzieningen. Financieel uit zich dat in een te laag budget vanuit het rijk (nadeelgemeente in het verdeelmodel).

In het najaar zullen we de Raad een pakket maatregelen voorleggen dat het compensatiebeginsel uit de WMO nader invult, om daarmee de kosten te kunnen beheersen zonder de mensen die het echt nodig hebben tekort te doen.

We gaan dus niet verschralen en plat bezuinigen. We willen wel kijken naar innovatiemogelijkheden binnen het systeem. Voor een deel zijn we daarbij gebonden aan Rijksbeleid dat in de huidige situatie leidt tot inefficiënties. Echter: we verkiezen, in lijn met andere grote gemeenten, om binnen onze eigen mogelijkheden op zoek te gaan naar slimme oplossingen en uitvoeringsvormen, zonder de kwaliteit voor de burgers aan te tasten.

Jeugdzorg

Het is niet denkbeeldig dat het nieuwe kabinet zal besluiten een groot deel van de taken van Jeugdzorg van de provincie over te hevelen naar de (centrum)gemeente. Wij anticiperen daar op door samen met de provincie een onderzoek te doen naar de manier waarop we deze nieuwe taken integreren in de bestaande zorgstructuur in Enschede. Landelijk is Enschede een voorbeeldgemeente.

Wijkdiensten

De kern van de kanteling op het domein zorg, welzijn en AWBZ, is meer dan tot nu toe de eigen kracht en verantwoordelijkheid van mensen te benutten en om alleen professioneel in te vullen wat echt professioneel moet. Daartoe heeft Enschede een 'zelfredzaamheidsmodel' ontwikkeld:

1. *Zelf doen*. Nadruk ligt op eigen kracht ondersteund door gebruikelijke voorzieningen, mantelzorg, eigen netwerk, etc.
2. *Algemene voorzieningen*. Nadruk ligt op wijkwelzijn, sport, cultuur, verenigingen, vrijwilligerswerk, etc.
3. *Collectieve voorzieningen*. Nadruk ligt op collectief vervoer, maaltijdservice, buurtkamers, etc.
4. *Individuele voorzieningen*. Nadruk ligt op huishoudelijke hulp, voorzieningen mobiliteit, wonen, etc.
5. *Zorgvoorzieningen*. Bijvoorbeeld de (AWBZ) verpleegkundige in de wijk met een relatie naar welzijnsaspecten vanuit de Wmo-diensten.

Het nieuwe systeem gaat uit van een 'getraptheid' in verantwoordelijkheid. In de kern zijn de mensen eerst zelf aan zet. Op die manier wordt binnen het sociale netwerk veel werk verzet. Pas als het echt niet anders kan komen professionele structuren in beeld. Essentieel is dat zorg en welzijn oplossings- en vraaggericht is.

Onder de noemer 'Vernieuwende wijkdiensten' is een aantal projecten in voorbereiding die in de jaren 2010 en 2011 worden uitgevoerd. Het overkoepelende doel van deze projecten is het realiseren van een adequaat en samenhangend netwerk van activiteiten, diensten en voorzieningen op wijk- en

buurtniveau (trede 2 en 3). Het kan hier gaan om ondersteuningsstructuren gebaseerd op eigen kracht, maatjescontacten, laagdrempelige ontmoetingsfaciliteiten gericht op de kwetsbare groepen (zoals een buurtkamer) en burenhulpdiensten (diensten die mede in het kader van arbeidsparticipatie kunnen worden aangeboden, zoals halen en brengen, tuinonderhoud, etc.). Inzicht in de kansen en belemmeringen per wijk is bij de wijkdiensten essentieel. Het gaat daarbij niet alleen om de bijdrage die verschillende mensen die in de wijk werken kunnen leveren, maar ook om de verbeterpunten/hiaten in de voorzieningen in de wijk.

Zorg en technologie

Op dit moment zijn er al veel activiteiten, diensten en voorzieningen beschikbaar die een bijdrage leveren aan de zelfredzaamheid en participatie van mensen. Een probleem is hoe we deze activiteiten, diensten en voorzieningen onder de aandacht brengen van (1) burgers, (2) mensen uit hun sociale netwerk, (3) vrijwilligers, (4) professionals en (5) indicatiestellers, zodat zij hiervan gebruik kunnen maken of anderen kunnen attenderen op de beschikbaarheid van deze activiteiten, diensten en voorzieningen. Bovenstaande was een belangrijke aanleiding voor de ontwikkeling van de digitale sociale kaarten. Deze zijn echter te eenzijdig van opzet en te weinig toegespitst op de wensen van verschillende gebruikers. Met het innovatieproject *Onzebuurtonline.nl* kiezen wij voor een meer interactieve aanpak en willen wij eindgebruikers een belangrijke rol geven in het verzamelen van informatie over activiteiten, diensten en gebruikers. In het plan van aanpak voor de bouw van het platform spelen daarom de eerder beschreven eindgebruikers een centrale rol. Het realiseren van een platform waar verschillende typen gebruikers informatie over het beschikbare netwerk aan activiteiten, diensten en voorzieningen kunnen raadplegen en nieuwe informatie kunnen toevoegen. Een soort buurtcommunity die de verschillende type gebruikers de mogelijkheid biedt informatie met elkaar uit te wisselen.

We starten met deze ontwikkeling in een geselecteerd gebied (Centrum-Oost). Het streven is in 2012 een stedelijke dekking te hebben.

Maatschappelijke ondersteuning door breed bevoegde professionals in de wijk

Mensen met meervoudige en vaak complexe problemen worden met een versnipperde hulpverleningsstructuur geconfronteerd. Organisaties die langs elkaar heen werken, gebrek aan maatwerk en daardoor te hoge uitvoeringskosten. Bureaucratie en naast elkaar bestaande specialistische kokers dreigen de zichtbaarheid en aanwezigheid te verdringen. Nieuwe werkwijzen (systeemdoorbraken) zijn noodzakelijk.

In de visie maatschappelijke ondersteuning die op 14 juni 2010 in het parallelprogramma van de Raad is besproken, zijn enkele uitgangspunten neergelegd voor een goed georganiseerde maatschappelijke ondersteuning. Het college heeft inmiddels opdracht gegeven voor een *haalbaarheidsonderzoek* naar het ontwikkelscenario 'gemeentelijke frontlijnsturing door breed bevoegde professionals' in elke wijk. In dit scenario is sprake van vergaande samensmelting van 'eerstelijns' maatschappelijke ondersteuning die wordt geboden door de gemeente (met name activeringsconsulenten Werk en Bijstand in de wijken, Stadsbank) en de gesubsidieerde instellingen (SMD, Jarabee, Mee en Tactus). Teams wijkcoaches in elk stadsdeel, (mogelijk) gefinancierd vanuit de budgetten 'eerstelijns-activiteiten' die nu bij verschillende instellingen bestaan.

Deze wijkcoaches richten zich op de doelgroep met langere afstand tot de arbeidsmarkt, problemen op meerdere leefgebieden en/of gebrek aan regie. Ze krijgen de ruimte en de bevoegdheden een pakket maatregelen te treffen, gebaseerd op een goede diagnose, die alle leefgebieden bestrijkt. Gericht op 'maximale zelfredzaamheid' en participatie. Met zo min mogelijk schotten. De backoffice voert uit, verantwoording vindt niet plaats op basis van deelproducten, maar op basis van professionele controle en 'totaalresultaten' voor de cliënt.

Door de ondersteuning op tal van leefgebieden in één hand te leggen wordt de dienstverlening aan burgers met problemen effectiever, niet op voorhand efficiënter. Op de korte termijn zal deze innovatie dan ook niet leiden tot minder gemeentelijke uitgaven, maar tot herallocatie van middelen en subsidies. Ook het succesvolle werk van de wijkzorgteams zou in deze nieuwe kunnen worden opgenomen waardoor mogelijk een oplossing wordt gevonden voor de financiering van het wijkzorgteam (incidenteel gefinancierd vanuit Groot Stedenbeleid). Een deel van de algemene opbrengsten zal liggen in het feit dat onze inwoners minder snel een beroep doen op van Rijksweg gefinancierde voorzieningen (zoals AWBZ en Jeugdzorg). Daar een groot deel van deze taken op termijn naar gemeenten gaat, zullen de baten op termijn ook naar de gemeenten vloeien. In de rapportage van het haalbaarheidsonderzoek wordt ingegaan op deze kosten en baten (business case). Voor 1 november a.s. ontvangt de Raad de rapportage.

Bestuurlijk project: Integrale dienstverlening in Oost

In het coalitieakkoord wordt gesproken van een marktpartij die in stadsdeel Oost verschillende taken uitvoert, zoals onderhoud leefomgeving, huishoudelijke hulp, maaltijdservice enz. (zie 'wijkdiensten' hiervoor). Wij noemen dit integrale dienstverlening, uitgevoerd onder regie van één organisatie: uit de markt of een instelling of een combinatie daarvan. Eén hoofdaannemer die alle geldstromen bundelt en voorziet in integrale dienstverlening. Daarbij wordt een koppeling gemaakt naar meer mensen aan het werk, betaald of onbetaald.

Het voorstel is met deze aanpak te experimenteren in de prachtwijk in opbouw: Velve Lindenhof. Het beoogd doel en maatschappelijk effect is driedelig:

- Versterking van de leefomgeving en de zorg voor bewoners door de vorming in wijken en dorpen van een integrale dienstverlening.
- Kostenbesparing door een effectievere en efficiëntere wijze van werken.
- Aanjagen van werkgelegenheid door mensen in te zetten op werk in reguliere bedrijven en organisaties in hun eigen woonomgeving.

Het experiment zal in 2011 ter hand worden genomen.

2.5 Programma Stedelijke Ontwikkeling

De hoofddoelstelling van het programma Stedelijke ontwikkeling richt zich op het versterken van de positie van Enschede als dé Stad van het Oosten.

Het grootstedelijk klimaat en de uitstraling ervan moeten de regionale, landelijke en internationale concurrentiepositie versterken. Daarmee levert het programma een belangrijke bijdrage aan het verbeteren van de sociaal economische positie van Enschede.

Doelstellingen

Het vergroten van de levendigheid en diversiteit in de binnenstad

In het gebied Binnenstad /Roombeek, met een aantrekkelijk kernwinkelapparaat, culturele voorzieningen, architectuur, horeca en evenementen, presenteert Enschede zich als de stad van Oosten. Een economische kracht voor Enschede, die volop banen genereert. De doelen die we willen bereiken zijn het vasthouden en vergroten van aantal bezoekers, bestedingen, werkgelegenheid en investeringen. Daarnaast het vergroten van de bekendheid en verbeteren van het imago. Het is van belang die dingen te doen die maximaal aansluiten bij de wensen van de bewoners, bezoekers en partners. En vooral ook door de goede verbindingen te maken tussen verschillende initiatieven. De gemeentelijke middelen die we inzetten moeten investeringen van onze partners ondersteunen of uitlokken (multiplier). Een aantal zaken die in de programmabegroting als concrete resultaten zullen worden benoemd zijn: het actieprogramma Binnenstad, de aanloopstraten, de projecten Stadsweide, Spoorzone, bijzondere architectuur, Cultuurmijl, de Fabrieksschool, etc. Onze inspanningen en die van de partners zullen moeten leiden tot benoeming van de beste Binnenstad van Nederland in 2013.

Het vergroten van het gebruik en bezoek van culturele voorzieningen, programmering en evenementen

Afgelopen jaren is flink geïnvesteerd in het culturele klimaat van Enschede. Het is onze opgave als stad om deze investeringen verder te verzilveren en kansen te benutten. We zetten maximaal in op publieksgroei en leveren een krachtige bijdrage aan de profilering van Enschede als aantrekkelijke stad voor bezoekers en vestigingsstad voor nieuwe inwoners, bezoekers en bedrijven. Ook hier is het de kunst om nog meer aan te sluiten bij de wensen van deze bewoners, bedrijven en bezoekers. Dat geldt voor ons als gemeente maar zeker ook voor de culturele instellingen. De lijnen waarlangs we dit ondermeer gaan doen zijn:

- op innovatieve wijze samenwerken met (nieuwe) partners/doelgroepen zoals studenten, corporaties en onderwijsinstellingen om publieksgroei te krijgen;
- verdere professionalisering van de culturele instellingen en regionale samenwerking;
- versterken van de schakels in de keten van educatieve, producerende, programmerende en presenterende instellingen van muziek en beeldende kunst;

- ondersteunen van TwentseWelle om deze een kans te geven op een duurzaam gezonde exploitatie ;
- een evenementenprogramma dat aansluit op de strategische visie citymarketing, met jaarlijks een of meerdere nationaal aansprekende evenementen, heldere subsidieverstrekking en meer ruimte voor grensverleggende evenementen.

Het vergroten van de bekendheid en versterking van het imago van de stad (citymarketing).

Enschede verdient een grotere bekendheid dan zij nu heeft. De stad heeft veel te bieden maar veel mensen (vooral van buiten de stad) weten dat nog niet. Wij willen samen met Enschede Promotie en de partners in de stad daar verandering in brengen. De strategische visie citymarketing 'Grenzen verleggen', waarin Enschede zich positioneert als Ondernemende Kennisstad, is de richting waarlangs dat gaat gebeuren. De promotie van de stad moet een aantoonbare bijdrage leveren aan de groei van de stedelijke en regionale economie. De inzet die daarvoor nodig is:

- Enschede Promotie: een professionele organisatie met uitstekende contacten met de stakeholders, die uitvoering geeft aan de visie op citymarketing, toeristische en culturele informatie en websites ontwikkelt en onderhoudt, en evenementen faciliteert, initieert en promoot;
- Een actieve groep Enschede Partners die tezamen met Enschede Promotie en de gemeente inhoud geeft aan de citymarketing;
- Ondanks de recessie maximaal inzetten op het verwerven van bijdragen van derden;
- Gemeentelijke programma's die maximaal bijdragen aan het versterken van het profiel van Enschede.

Het op peil houden van de bereikbaarheid van de stad, in het bijzonder Enschede-Centrum en Enschede-West

De bereikbaarheid van de Enschede is cruciaal voor de economische ontwikkeling. Enschede wil met de mobiliteit de ambities van de stad faciliteren, de weggebruiker vrijheid en keuze bieden door oa adequate reizigersinformatie te verstrekken, en de bestaande infrastructuur zo goed mogelijk benutten. Mobiliteit is van iedereen, iedereen heeft er een mening over. Dat vraagt van de gemeente uiterste inspanning om burgers te betrekken bij planvorming en te bevragen wat zij van belang vinden. Informatie en proces moeten nog transparanter zijn.

De lijst met mobiliteitsplanprojecten is omvangrijk en vraagt veel meer middelen dan beschikbaar zijn. Dat vraagt stevige keuzes. De belangrijkste prioriteiten voor de komende periode zijn:

- actief betrekken van partners, bewoners en belanghebbenden bij planvorming;
- inhoudelijk en financieel uitwerken van de 4 verkeersknelpunten zoals genoemd in het coalitieakkoord;
- vasthouden van de ambities op het gebied van fiets en OV en verkeersveiligheid;
- vaststellen van de prioritaire projecten voor de komende 10 jaar incl financieringsstrategie;
- doorzetten van actieve middelenwerving;
- doelen en acties voor duurzaamheid en innovatie in bereikbaarheid formuleren;
- visie op parkeren.

Versterken van de ruimtelijke kwaliteit van de stad ("kwaliteit waar het moet, minder waar het kan")

Enschede heeft de afgelopen jaren laten zien veel kwaliteit aan de stad toe te voegen: voorzieningen, woningen, bedrijven en kantoren. Dat wordt gewaardeerd door bewoners, ondernemers en bezoekers. De trots op de ontwikkeling die de stad doormaakt is evident. Hoewel Enschede een "jonge stad" is, zit ook bij ons de krimp eraan te komen. De mogelijkheden om de stad in hoog tempo te vernieuwen zullen de komende jaren minder worden. Dat betekent dat de toekomstige ingrepen in de stad echt duurzaam moeten zijn. Duurzame kwaliteit toevoegen is investeren in de toekomst. Het gaat om veel aspecten: gewenste functies passend in de omgeving, een aantrekkelijke openbare ruimte, energiezuinig, levensloopbestendig, flexibel, architectonische uitstraling, etc. En tegelijkertijd moeten locatieontwikkelingen financieel haalbaar zijn en moeten er marktpartijen zijn die plannen willen realiseren. De uitdaging ligt erin om, gegeven de beperkte financiële middelen, ambitieuze korte termijn sociaal-economische doelen te verbinden met duurzame kwaliteit.

De belangrijkste prioriteiten voor de komende periode zijn:

- analyse van de gemeentelijke grondposities in het licht van de recessie en krimp;
- het komen met voorstellen om het weerstandsvermogen van grondbedrijf weer van code oranje richting code groen te krijgen;
- verkennen van lege plekken en langdurige kantorenleegstand met het oog op tijdelijk gebruik;
- vertalen van de RO- en Binnenstadsvisie in een gemeentelijke structuurvisie.

Vergroten van aantrekkelijke, duurzame en levensloopbestendige woonmilieus.

De woningmarkt is sterk in beweging. De vraag op de woningmarktmarkt is door de recessie behoorlijk ingezakt; het speelveld van corporaties is ingrijpend aan het veranderen; de consument is veel uitgesprokener in zijn vraag (o.a. particulier opdrachtgeverschap); duurzaamheid en levensloopbestendigheid zijn niet meer weg te denken uit de woningbouw. Enschede voegt de komende 15 a 20 jaar nog maar 6.000 woningen toe aan de voorraad. Daarna is alleen nog maar sprake van vervanging. Voor deze toevoegingen geldt dus: "iedere woning moet raak zijn". Dat betekent een meerwaarde hebben voor de buurt, wijk en stad in sociaal-economische opzicht en aansluiten bij de vraag van de consument. Er is in Enschede een groot aantal woningbouwplannen in ontwikkeling terwijl de vraag sterk achterblijft. Het risico is reëel dat veel plannen (voorlopig) niet door zullen gaan, ook op plekken waar dat wel gewenst is (bijv herstructureringslocaties of gemeentelijke woningbouwlocaties). Deze situatie vraagt om regie en prioriteitsstelling door de gemeente in nauw overleg met onze partners (corporaties). De belangrijkste prioriteiten voor de komende periode zijn:

- prioriteitsstelling woningbouw 2010-2015, resulterend in een afgewogen en haalbaar woningbouwprogramma;
- maximaal inzetten op kavelverkoop;
- opstellen woonvisie met maatschappelijke partners, buurgemeenten en provincie;
- nieuwe afspraken met woningbouwcorporaties.

Een vitaal, beleefbaar buitengebied met grote landschappelijke kwaliteiten

Enschede heeft een prachtig buitengebied. Wij willen de landschappelijke en cultuurhistorische waarde combineren met recreatie en toerisme. Het "rondje Enschede" in combinatie met "de zonstructuur" uit de RO-visie biedt hiervoor een uitstekend kader. We maken nu al veel mogelijk in het Buitengebied (via het loket buitengebied) om de economische vitaliteit van het buitengebied te behouden en te versterken. De belangrijkste prioriteiten voor de komende periode zijn:

- evaluatie en aanpassing van de Gids Buitenkans;
- voortzetten investeren in stadsranden en landinrichting en middelenwerving daarvoor;
- mogelijke maken van aantrekkelijke economische functies.

Innovatieve gemeente (inclusief systeeminnovaties)

In de breedte van het programma Stedelijke Ontwikkeling geldt dat veel voorzieningen en plannen zijn gerealiseerd. Kernpunt in het programma is dat de nadruk van onze inspanningen nu steeds meer gericht is op de mens/deelnemer/gebruiker, bijvoorbeeld door het stimuleren en faciliteren van gebruik van de culturele voorzieningen, het versterken van het vraag-/marktgericht bouwen (zoals het verruimen van mogelijkheden voor particulier opdrachtgeverschap), het verleiden van mensen Enschede te bezoeken en het beïnvloeden van gedrag in het verkeer bij mobiliteitsvraagstukken.

Binnenstad/Roombeek

We hebben nu al een vorm van participatie van partners in de binnenstad, die innovatief is en al 8 jaar naar tevredenheid van ondernemers en bewoners werkt! We gaan daar nu nog een schepje bovenop doen, door 1 van de werkgroepen (Beheer) een eigen budget te geven waaruit ze in vlot tempo, met korte lijnen snel de nodige acties kunnen uitvoeren (binnen enkele randvoorwaarden). De gelden voor dat budget laten we door diverse partners bijeenbrengen, ook bijvoorbeeld de FCE). Daarnaast willen we bij de totstandkoming van het jaarprogramma Binnenstad/Roombeek elk jaar weer via de moderne media (internet, Facebook, etc.) mogelijkheden scheppen voor de bevolking van Enschede om invloed uit te oefenen op de keuze van acties die nodig zijn en ook om acties zelf in gang te zetten.

Wonen

Een innovatie op het gebied van wonen is het versterken van het vraaggericht bouwen waarin de consument grote invloed heeft op het product Een succesvol voorbeeld is het ruimte bieden voor particulier opdrachtgeverschap. Goede voorbeelden zijn Roombeek en Almere. Ook hier zie je de gedachte terug van meer gebruik maken van sturing en vaardigheden (zelfredzaamheid) van burgers en minder invloed vanuit overheid en intermediairs zoals projectontwikkelaars.

Naast bovenstaande innovatieve bewegingen zien we ook kans om effectiever te werken door het vergroten van de samenwerking tussen gemeente en woningbouwcorporaties. Vooral bij herstructureringsprojecten zou bijvoorbeeld een projectleider van de gemeente tijdelijk voor de corporatie kunnen werken en zo kennis en ervaring toevoegen die ten goede komt aan het project. Daarmee wordt verdere kostenstijging voorkomen.

Mobiliteit: verkeer en vervoer

Bij het oplossen van mobiliteitsvraagstukken zal het steeds minder gaan om het aanleggen van wegen en openbaar vervoerbanen; die zijn en worden immers al voor een groot deel gerealiseerd. De focus wordt de komende jaren in sterke mate gericht op het beïnvloeden van gedrag van verkeersdeelnemers, om hen te verleiden vaker over te stappen op vervoerwijzen die duurzaam zijn: openbaar vervoer, fiets, lopen. Daarbij kan gebruik worden gemaakt van moderne marketinginstrumenten en beïnvloedingsmaatregelen.

Lege plekken een tijdelijke functie geven (tijdelijk project "Speelplek Voortsweg")

Vrijdag 28 mei jl. zijn bewoners aan het werk gegaan op het terrein van de voormalige stomerij Holscher/Roelofs en aan de Voortsweg. Deze grote bouwkwavel ligt al jaren ongebruikt in de wijk en op dit terrein worden de komende vijf jaar geen projecten gerealiseerd.

Om het terrein niet verder te laten verpauperen hebben de bewoners samen met de gemeente een plan gemaakt voor een tijdelijke invulling. Het ontwerp / idee voor een tijdelijke invulling is gemaakt door de afdeling Ontwerp samen met een delegatie van de bewoners. Het initiatief werd mede ondersteund en begeleid door Alifa en de beheerders van stadsdeel Noord. Het plan is enthousiast door de buurt ontvangen en buurtbewoners worden actief betrokken bij de inrichting en het onderhoud. Het biedt ruimte aan verschillende speeltoestellen, een grasveld, verschillende soorten groenvoorziening en meerdere zitplaatsen. Van deze nieuwe tijdelijke speel- en ontmoetingsplek voor de buurt kunnen de bewoners de komende vijf jaar gebruik maken. Stadsdeelbeheer noord zal deze ruimte samen met de bewoners onderhouden. De nieuwe tijdelijke inrichting voorziet in behoefte omdat er in de directe omgeving weinig ruimte voor ontmoeting beschikbaar is. Dit project biedt een oplossing voor openbare ruimten die om wat voor reden dan ook de komende jaren geen bestemming hebben. De bedoeling is dat er de komende tijd meer van dergelijke tijdelijke projecten in de stad gerealiseerd worden.

Cultuur

- Het bibliotheekwezen is langzaam maar zeker aan het veranderen. Hoe geven we in Enschede de bibliotheek van de toekomst vorm? Hoe is de samenwerking met ROC, Saxion en UT als het gaat om het verbinden van de kennisfuncties? En aan de andere kant, hoe behouden we een bibliotheekvoorziening dichtbij de burgers in de wijken? Daarbij spelen mogelijkheden om huisvesting en activiteiten van de bibliotheek te clusteren in wijkcentra een rol. Ook digitalisering van de uitleenfunctie in combinatie met thuiservice (cf. maaltijdvoorziening) is een lijn die nader onderzocht kan worden. Ook wordt onderzocht welk budget vanuit de wijk hiervoor kan worden ingezet.
- Voor het atelierbeleid en het beheren van atelierpanden is de vraag wat nog de verantwoordelijkheid van de gemeente zou moeten zijn. Ateliers kunnen ook door anderen beschikbaar gesteld worden, bijv. door woningbouwverenigingen en andere eigenaren (van leegstaande gebouwen zoals kantoorpanden, kerken e.d.).
- De culturele voorzieningen in Enschede zijn gevestigd in panden van zowel woningcorporaties (cultuurclusterhuurders), particuliere eigenaars (Fotogalerie Objektief) als in panden van de gemeente. Wie betaalt de huur van deze culturele panden? In de praktijk is dat meestal de gemeente. Culturele organisaties en kunstenaars betalen een deel van de huur zelf, maar vanwege het maatschappelijk belang wordt een groot deel van de kosten gesubsidieerd vanuit het gemeentelijk cultuurbudget. De gemeente verstrekt ruim € 18 miljoen subsidie aan culturele organisaties in de stad. Een *substantieel* deel van dit gemeentelijk cultuurbudget is nodig om de huisvesting van die organisaties te betalen. Die bijdragen aan de huisvesting gaan deels naar woningcorporaties en particuliere vastgoedeigenaren, deels vloeien deze bijdragen aan cultuur terug naar de gemeente. Voorgesteld wordt om in het kader van systeeminnovaties, ook nog eens kritisch naar de logica en wenselijkheid van deze broekzak-vestzak systematiek te kijken.
- Ook de rol van de gemeente bij het in stand houden van het muziekonderwijs in de stad kan wellicht anders ingevuld worden. Onderzocht kan worden op welke wijze de verantwoordelijkheid meer bij burgers en verenigingen neergelegd worden, zodat de subsidie voor volwasseneneducatie aan de Muziekschool op termijn verlaagd kan worden. Tegelijkertijd kan worden onderzocht hoe vraag en aanbod op een andere manier bij elkaar kunnen komen. Hierbij moeten echter twee zaken niet uit het oog worden verloren: de muziekschool levert een belangrijke bijdrage aan de strategische opgaven van de stad én cultuureducatie wordt door provinciale en landelijke overheden gezien als een belangrijke overheidstaak. Dit blijkt ook uit het

feit dat het Enschedese educatiebudget voor een belangrijk deel bestaat uit gelden van rijk en provincie. Het Ministerie van OCW en de provincie Overijssel hebben voorwaarden verbonden aan het verkrijgen van deze gelden, waaraan B&W zich resp. in najaar 2008 (OCW) en najaar 2009 (provincie) hebben gecommitteerd.

- Tot slot willen we de mogelijkheden verkennen om de culturele instellingen in Enschede (en Hengelo of Netwerkstad) nauwer samen te laten werken, zowel op het gebied van bedrijfsvoering als inhoudelijke programmering, met als doelstelling een sterker gezamenlijk product.

In de programmabegroting zal een prioriteitsstelling aangegeven worden over de op te pakken systeeminnovaties op het gebied van cultuur

Stadsdeelgewijs werken en Burgerparticipatie

Wonen en verkeer

De onderwerpen wonen en verkeer zijn bij uitstek onderwerpen die direct van invloed zijn op de manier waarop burgers hun leefomgeving ervaren. Daarom is het juist hier van belang het bewonersperspectief op een goede manier mee te nemen.

Balans en timing van participatie bij herstructurering

Herstructureringsprojecten zijn ingrijpende, en overwegend langdurende projecten, die het leven van burgers ingrijpend veranderen. Een vaak jarenlange vertrouwde omgeving wordt ingrijpend veranderd. Het is een goede zaak dat zowel naar sociale als fysieke en economische aspecten wordt gekeken, en dat bewoners worden betrokken. We moeten ons er echter van bewust zijn dat een gevaar is dat we als gemeente burgers te vroeg laten participeren in herstructureringsprojecten. Het moment tussen het eerste bericht over herstructureren en de daadwerkelijke renovatie of bouw, kan voor de burger te lang zijn (onrust). Duurt soms jaren. We zoeken naar een balans, goede informatie vanaf het begin en daadwerkelijke participatie die voor de mensen direct zichtbare resultaten opleveren.

Woonvisie, – beleid meer vanuit burgerperspectief

Aan de andere kant zullen we juist meer en eerder vanuit de burger moeten kijken. Bij het herijken van de woonvisie is het van belang om de stedelijke kaders verder vorm te geven op stadsdeelniveau. Niet alleen gestuurd vanuit de gemeente en woningcorporaties op grond van aantallen en soorten maar ook vanuit de wensen en behoeften van bewoners, aandacht voor specifieke woonwensen en –vormen.

Verkeer: burgers eerder betrekken bij dilemma's, problemen, oplossingen

Verkeersproblematiek heeft invloed op het gevoel van veiligheid van burgers en is daarmee een veelbesproken onderwerp. Ons voorstel is de procesregie van verkeersvraagstukken die op wijkniveau spelen te versterken, door het stadsdeelmanagement een grotere rol te geven. Omdat zij kennis hebben over de wijk, haar bewoners en gevoeligheden, kunnen zij van daaruit goede verbindingen tussen allerlei aspecten leggen. Dilemma's en problemen die de deskundige medewerkers tegenkomen in hun zoektocht naar oplossingen, worden vaak te laat gedeeld met burgers. Door vanaf de probleemanalyse met bewoners, raadsleden en stadsdeelmanagement naar de kwestie te kijken, wordt het proces transparanter en ziet de burger met welke dilemma's de gemeente te maken heeft. De vakkennis van de ambtenaar kan gecombineerd worden met de vaak praktische kennis van de burger die dagelijks met het verkeersprobleem te maken heeft.

Cultuur

Het is van groot belang dat de toegankelijkheid tot culturele vorming en activiteiten, de brede basis van cultuur in de wijken (breedtecultuur) ook wordt versterkt. Dit kan door ook wijkgericht naar kansen te zoeken. Hiertoe worden de volgende twee voorstellen onderzocht:

- In uitvoeringsovereenkomsten met gesubsidieerde instellingen en organisaties nog meer sturen op binding met wijk en amateurs. Hierdoor kunnen bijv. optredens of coproducties met wijkbewoners, verenigingen etc. worden georganiseerd, of cursussen worden aangeboden. Dit biedt kansen voor het versterken van de sociale samenhang in wijken en buurten en voor de ontplooiing van wijkbewoners. Mogelijk kan een deel van het cultuur- en wijkbudget hiervoor worden ingezet in de wijk.
- Onderzoeken op welke wijze de professionele culturele instellingen nog meer betrokken kunnen worden bij de breedtecultuur zodat de breedtecultuur bijvoorbeeld meer gebruik kan maken van de gebouwen van die professionele culturele instellingen (zoals Muziekkwartier). Voor een deel is

dit gekoppeld aan het 'brede' accommodatiebeleid dat bij Opgroeien en Ontwikkelen wordt voorgesteld.

2.6 Programma Leefomgeving

Doelstellingen

Het programma Leefomgeving richt zich op het behouden en versterken van het groene en duurzame karakter van de stad Enschede. Samen met burgers en bedrijven realiseren we een hoge milieukwaliteit en een openbare ruimte die schoon, heel en veilig is. Hiermee blijft Enschede een aantrekkelijke en duurzame stad om in te wonen, werken en recreëren.

Vanuit het programma Leefomgeving wordt hard gewerkt aan een woon- en leefomgeving die zich op een goed peil bevindt en die wordt gewaardeerd door onze bewoners. Speerpunten daarin zijn de kwaliteit en duurzaamheid van de leefomgeving en de samenwerking met partners in de stad om de missie concreet in te vullen. De focus van de medewerkers is gericht op deze interactie met inwoners, ondernemers en bezoekers van deze stad. Tegelijkertijd zijn de medewerkers geprikkeld om creatief en innovatief hun werk vorm te geven om met de beschikbare budgetten maximale resultaten te behalen.

Om deze doelstellingen te realiseren kent het programma Leefomgeving de volgende onderdelen:

- Het versterken van de kwaliteit van de woon- en leefomgeving door het beheren en onderhouden van verschillende fysieke aspecten in de leefomgeving zoals riolering, wegen en infrastructurele kunstwerken en het beheren en onderhouden van de openbare ruimte.
- Het bevorderen van een hoge milieukwaliteit en niveau van veiligheid door het opstellen van integraal beleid ten aanzien van VROM-taken en het op adequaat niveau uitvoeren van deze wettelijke taken.
- Het realiseren van een duurzame leefomgeving door het voeren van regie op de realisatie van de gemeentelijke duurzaamheidsambities en het bevorderen van het gebruik van duurzame energie en energiebesparing.

Innovatieve gemeente (inclusief systeeminnovaties)

Beheer openbare ruimte; versoberen maar niet verschralen

Enschede is een mooie groene stad, en wil dat blijven. Tegelijkertijd rust er een forse taakstelling op het beheer van de openbare ruimte, en wordt daar structureel 900.000 euro per jaar bezuinigd. Dit zal grotendeels gevonden worden door de beheer- en onderhoudsorganisatie te verkleinen, maar dat heeft wel consequenties voor wat er buiten allemaal mogelijk is. De uitdaging is om desalniettemin de totale waardering voor de kwaliteit van de leefomgeving overeind te houden. Dat zal veel creativiteit in het dagelijks handelen vragen, en nog onbekende oplossingen ook voor nog niet in concreto gestelde vragen. Een paar richtingen zien we wel:

- De kosten van het beheer van de openbare ruimte moeten ook in de projecten waarmee nieuwe openbare ruimte wordt gevormd nadrukkelijker een rol van betekenis gaan spelen. Bijvoorbeeld door de eenduidige uniforme toepassing van degelijke maar sobere materialen en ontwerpen worden op de lange duur de beheerkosten zo beperkt mogelijk gehouden. En dat, nog los van de besparingsmogelijkheden binnen de projecten zelf.
- Bij het realiseren en onderhouden van groen gaat de beleving van de groene kwaliteit zwaarder wegen. De vaktechnische kwaliteit van groen blijft belangrijk, maar om tot een waardering door de bewoners / gebruikers van het groen te komen, hoeft die kwaliteit niet altijd te prevaleren. Door overwegend sober groen toe te passen, maar op strategische plekken wat extra kwaliteit aan te brengen, kan de beleving van het totale gebied op hoog niveau blijven terwijl tegelijkertijd de onderhoudskosten afnemen. We strooien pareltjes in de wijken, en blijven die glanzend poetsen, wat uitstraalt over een groter gebied.
- We gaan gericht op zoek naar mogelijkheden om, in overleg met de buurt, delen van de openbare ruimte op een goedkoper te onderhouden manier in te richten. Bijvoorbeeld door gazons te vervangen door ruw gras, of perken door gazons. Zeker daar waar we vaststellen dat die delen eigenlijk aan vervanging toe zijn, maar we geen vervangingsbudgetten hebben, kan dit een billijke keuze zijn. Beter een gaaf gazon dan een armetierig perk.

De volgende lijnen dragen er ook aan bij de kwaliteit van de leefomgeving overeind te houden.

Arbeidsmarktbeleid: meer additioneel werk in het beheer van de openbare ruimte

De gegeven bezuinigingstaakstelling voor het onderhoud van de openbare ruimte, leidt er wel toe dat de beschikbare middelen primair worden ingezet om de basale elementen van de openbare ruimte te blijven onderhouden. Te denken valt aan het maaien van de gazons, het schoffelen van de perken en het onderhoud van hagen, struiken en bomen. Dit betekent wel dat de gemeentelijke organisatie de komende periode een aantal zaken niet meer kan oppakken waar voorheen nog wel ruimte voor was. Bijvoorbeeld wat extra netheidsonderhoud, schoonhouden van minder in het zicht liggende delen van de openbare ruimte, extra opruimacties, schoonhouden van braakliggende terreinen. Tegelijkertijd zijn dit werkzaamheden die ook prima door andere partijen uitgevoerd kunnen worden. De laatste jaren is de inzet van en de samenwerking met organisaties die participatiebanen / klimopbanen inzetten allengs gegroeid. En het blijft noodzaak om een bijdrage te leveren aan de groeiende behoefte voor werkzaamheden voor deze groepen mensen. Maar ook is het nodig om de kwaliteit van de openbare ruimte zoveel mogelijk te behouden. Daarom spreken we uit dat we in elk geval voor de komende jaren niet spreken van verdringing, maar van additioneel werk als het gaat om het overbrengen van werkzaamheden van de gemeentelijke organisatie naar klimopbanen.

Stadsdeelgewijs werken: eigen omgeving, eigen verantwoordelijkheid

Het bestuur van Enschede spreekt nadrukkelijk het vertrouwen uit dat bewoners en bedrijven binnen Enschede heel goed in staat zijn een forse bijdrage te leveren aan de inrichting en het onderhoud van de leefomgeving. Vanuit het programma Leefomgeving zal de komende tijd, in nauwe samenwerking met primair de stadsdeelmanagers, veel aandacht gegeven worden aan het nog sterker betrekken van bewoners hierbij. Er wordt al gewerkt aan een viertal pilots, waarbij het nu nog vooral om de vraag gaat in welke mate bewoners een deel van het onderhoud van de leefomgeving op zich willen nemen, en welke ondersteuning vanuit de gemeente daarbij gewenst wordt. Maar ook Buurt in Groene Actie, breder in de stad uit te rollen, past binnen dit thema. Hierbij wordt de buurt niet alleen uitgenodigd groene elementen aan haar eigen omgeving toe te voegen, maar ook om het daarna te gaan onderhouden. Dit kan om kleinere elementen als bloembakken gaan, maar ook om grotere.

Binnen dit thema past ook het streven het maatschappelijk verkeer zo min mogelijk met overheidsregels te regelen, maar er op te vertrouwen dat mensen samen regelen dat hun wijk / de stad leefbaar blijft. Dit vertalen we de komende jaren naar het verder schrappen van regels in de APV.

Vergunningen & Handhaving

De invoering van de Wabo is onlangs opnieuw uitgesteld en zal nu per 1 oktober van kracht worden. Met de samenvoeging van ruim 20 vergunningstelsels worden vergunningen op een integrale wijze behandeld en verleend. Door daarnaast verder te digitaliseren, de vermindering van de regeldruk (meer vergunningvrij) verder door te ontwikkelen en te blijven streven naar zo kort mogelijke doorlooptijden zal de dienstverlening naar burger en bedrijfsleven verder worden geoptimaliseerd. Deze andere wijze van vergunningverlening heeft ook consequenties voor de handhaving: een meer integrale benadering en meer vergunningvrij betekent dat keuzes gemaakt moeten worden in (het niveau van) handhaving. Door hier bijvoorbeeld al in de wijkbeheerplannen afspraken over te maken krijgt de burger – naast de signaalfunctie – ook een belangrijke positie in de keuzes die gemaakt moeten worden.

Maak alleen afspraken als je die ook echt wil handhaven: we verminderen de regelgeving op het gebied van uitstallingen, reclame-uitingen, welstandseisen in onze APV nog verder. Bovendien zullen we een verkenning uitvoeren naar slimmer aanpakken van bijvoorbeeld de problematiek van het clandestien grondgebruik, zodat we minder hoeven te handhaven. En als we handhaven, dan meer steekproefsgewijs (uitgaand van vertrouwen).

Onderhoud openbare ruimte

De openbare ruimte is voor iedereen, en niet alleen van de (lokale) overheid. Het is dan ook vanzelfsprekend dat burgers meer zeggenschap over en tegelijkertijd ook meer verantwoordelijkheden hebben voor hun eigen leefomgeving. We geven burgers meer mogelijkheden als het gaat om de inrichting en het onderhouden van de openbare ruimte. Vanuit de gemeente regisseren, begeleiden en verleiden we. We stellen materiaal en gereedschap ter beschikking en houden de regie op de inrichting en het onderhoud in de wijk ('straatmeesters'). Hiervoor lopen experimenten in vier wijken in

de stad. Bij succes verbreden we de systematiek naar andere wijken. Aandachtspunten voor de experimenten zijn o.a.: verbinding leggen met DCW-ers en Partwerkers die in eigen wijk kunnen werken aan beheer en onderhoud; verder invulling geven aan de idee dat burgers ook een bijdrage kunnen leveren aan toezicht / wijkshouwen; verbreden naar andere activiteiten / diensten / producten op wijkniveau.

Duurzaamheid

Dat duurzaamheid een thema is waar we ook als lokale overheid iets mee willen en moeten is duidelijk. Maar een systeem of een keten rondom duurzaamheid waarin burger, bedrijven, (lokale) overheid, kennisinstellingen e.a. een vaste plek, rol en verantwoordelijkheid hebben is er (nog) niet. De vraag is of dat ook noodzakelijk is. In de nota Nieuwe Energie voor Enschede hebben we aangegeven hoe we onze rol als gemeente Enschede zien, wat onze ambities zijn en wat we daarvoor de komende jaren willen doen. Ten opzichte van dit vastgestelde beleid zien wij nog de volgende (systeem)innovaties: verbreden en integreren.

- We richten ons nu op milieu en energie, maar duurzaamheid is meer. Samen met sportverenigingen, scholen, kerken en moskeeën zouden we de meer sociale duurzaamheid kunnen oppakken.
- Integreren duurzaamheid met (meer) andere beleidsterreinen:
 - Mobiliteit: we ontmoedigen autoverkeer en verbeteren het fietsklimaat: bij scholen minder parkeerplekken, fietsroutes optimaliseren.
 - Economie: stimuleren groene / duurzame / biologische landbouw én detailhandel, verbinding met UT en Saxion, maar ook met arbeidsplaatsen voor DCW (vergelijk forelderij in Usselo).
- Voorbeeldfunctie gemeente: prijs voor meest duurzame project(manager); duurzaam en gezond voedsel in gemeentelijke kantines en stimuleren dat dit ook op scholen en bij sportverenigingen gebeurt.
- Sterke verbinding van afval in relatie tot duurzaamheid; aandeelhouderschap Twence, maar ook Twence als partner, Twente Milieu idem dito, Saxion en UT – kunnen deze relaties tot nieuwe vormen en resultaten gebracht worden?

Bij elke verbreding van duurzaamheid moet wel bedacht worden dat dat niet ten koste mag gaan van de inzet en voortgang op de huidige, smallere speerpunten en ambities. Dat risico is wel reëel, en was vorig jaar ook reden duurzaamheid bewust te beperken tot energie. De ambities zijn daar echter al hoog in relatie tot het beschikbare budget, en vereisen minimaal continuering van de huidige inzet om gerealiseerd te kunnen worden. Specifiek aandachtspunt is dat voor duurzaamheid na 2011 geen structurele middelen zijn opgenomen.

Regionalisering

Vanuit oogpunt van efficiency én om kwaliteitsslagen in de dienstverlening naar burgers mogelijk te maken gaan we een aantal taken in de regio organiseren. Denk aan de uitvoeringsdiensten, ingenieursbureaus, vergunningen & handhaving, onderhoud en beheer openbare ruimte, afvalbeleid, kennispunt openbare ruimte. Regionaliseren betekent niet één op één samenvoegen van taken in een WGR, maar eerder van onderaf sturen op samenwerking langs de inhoudelijke lijn. Goed en actueel voorbeeld is de samenwerking binnen virtuele uitvoeringsdiensten.

Stadsdeelgewijs werken en Burgerparticipatie

Wijkbeheerplannen maken

Het is de bedoeling om de opzet van de wijkbeheerplannen per stadsdeel aan te passen, gekoppeld aan de ontwikkelingen rondom het buurtbudget. In de wijkbeheerplannen wordt een scan gemaakt van de wijk en een basisniveau van onderhoud vastgesteld. Ons voorstel is dit proces te verschuiven richting de burger en meer zelf wijkbeheerplannen te laten maken. Het wijkbeheerplan is dan een coproductie tussen burgers, woningcorporaties en stadsdeelbeheer. De gemeente verzorgt een basis onderhoudsniveau in de buurt. Als de buurt meer onderhoud of meer groen wil, kan dit uit het buurtbudget worden betaald.

Prioritering bij handhaving

In het wijkbeheerplan van de buurt wordt tevens gekeken naar de mogelijkheden van prioritering bij handhaving in overleg met de buurt. Wat vinden burgers belangrijk in hun buurt op het gebied van

veiligheid en handhaving? Daarbij kan ook gekozen worden voor een constructie waarbij kosten die gemaakt worden bij bijv. vandalisme uit het buurtbudget worden betaald. Er wordt zodoende een grotere verantwoordelijkheid voor de openbare ruimte bij bewoners neergelegd. Grote uitdaging daarin is een balans te vinden tussen de inzet van handhaving in de wijken en de beperkt beschikbare capaciteit binnen Handhaving Openbare Ruimte. Deze afdeling is in de huidige situatie uitsluitend toegerust op het bedienen van het stadsdeel Centrum en slechts op projectbasis voor andere stadsdelen.

2.7 Programma Dienstverlening

Doelstellingen

De doelstellingen achter het Programma Dienstverlening komen overeen met de gedachte achter de bekende slogan van de Belastingdienst: *leuker kunnen we het niet maken, wel makkelijker*.

Belangrijke rol die het programma heeft, is ondanks versobering vanuit de overheid, toch een “warme relatie” met de inwoners, de bedrijven en de instellingen (samen te noemen als *burger*) in de stad op te bouwen. Die “warme relatie” gaat ervan uit dat de gemeente vertrouwen heeft in de burger als medeverantwoordelijke voor zijn omgeving; omgekeerd dat de burger de gemeente waardeert in het deelnemen, faciliteren, bijdragen aan activiteiten waar hij belang bij heeft. De burger moet daarnaast de gemeente als betrouwbaar blijven ervaren, want dat is de basis voor de onderlinge relaties. Betrouwbaar heeft te maken met het nakomen van afspraken (in welke vorm dan ook), maar heeft ook te maken met de zorgvuldigheid waarmee de gemeente omgaat met gegevens van en gegevens over burgers. Beleid en inrichting van veiligheid en privacy zijn binnen de gemeente geborgd binnen de Afdeling Informatiemanagement.

Om deze doelen te kunnen waarmaken voert het Programma Dienstverlening beleid op de informatiehuishouding van de gemeente en de voorzieningen als basisregistraties en documentenbeheer. Daarnaast is het geheel van gemeentelijke softwarebeheer opgenomen in het programma. De achterliggende doelstellingen in dit verband, hebben te maken met de zorgvuldigheid rondom gegevensverstrekking, de tijdigheid van de verstrekking, de actualiteit van gegevens en de integriteit van de gegevens en het gebruik. Belangrijk doel is daarnaast te komen tot een zo doelmatig mogelijke informatiehuishouding.

In het Programmaplan van Dienstverlening is één en ander verwoord in twee aspecten:

1. **Zorgen voor een optimale publieksdienstverlening**
2. **Zorgen voor een adequate gemeentelijke informatiehuishouding**

De termen *optimaal* en *adequaat* zijn aanduidingen voor de mate van doelbereiking. De term *optimaal* heeft elementen van maatwerk in zich, zonder maximaal te zijn. Als de gemeente haar publieksdienstverlening optimaal verricht, is dat momenteel bijna excellent. De term *adequaat* voelt als doeltreffend en doelmatig en is van toepassing op de informatiehuishouding.

Het gaat –samenvattend- in het Programma Dienstverlening om de volgende doelen:

- bereiken van een “warme relatie” met de burger
- betrouwbaarheid als hoge waarde handhaven
- zelfs in routine streven naar *maatwerk*
- verhogen doelmatigheid in de informatiehuishouding

“in één keer goed, voorkomt probleem”

Innovatieve gemeente (inclusief systeeminnovaties)

Bij innovatie binnen de dienstverlening speelt de verwevenheid met de andere programma's en organisatieonderdelen van de gemeente een prominente rol. Dienstverlening is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de gehele organisatie. Daarbij is afgesproken dat in het Programma Dienstverlening de eerste contacten met de bewoners, bedrijven en instellingen plaatsvinden. Dat gebeurt in het Gemeentelijk Contact Centrum (GCC). De bedoeling is 80% van de vragen daar af te doen. Overige zaken komen bij de vakafdelingen in de *backoffice*. Het functioneren van de communicatie met de inwoner, het bedrijf, de instelling via GCC en vakafdelingen berust op zorgvuldige afspraken in de keten.

Binnen het GCC moet de kwaliteit op orde zijn en blijven, omdat anders een extra druk gaat ontstaan op de backoffice. Omgekeerd zal de backoffice binnen gestelde termijnen de vragen moeten afdoen, omdat anders extra druk gaat ontstaan in het GCC.

Dergelijke ketenverbanden zijn er ook rondom het beheer van applicaties voor de informatievoorziening en voor het beheer, distributie en retrieval (terugvinden) van documenten in het dynamische en statisch archief.

Het volume van werk in het Programma Dienstverlening hangt nauw samen met keuzes elders in de *business* van de gemeente. Stel dat de taak van uitkeringen bijstand vervalt, dan heeft dat effect op het GCC, gegevensbeheer en applicaties.

Anderzijds heeft het Programma ook haar eigen *business*; denk aan verstrekkingen van paspoorten en het zorgen voor stroomlijning van gemeentelijke software. Daarin ligt de eerste benadering om te komen tot de gevraagde besparingen en ombuigingen. Sommige onderwerpen zijn als besparing, respectievelijk inkomstenverhoging betrouwbaar. Andere worden geduid als *studieobject*. Juist die studie moet zichtbaar maken welke consequenties het voorstel/het idee heeft op andere deelnemers in de ketens.

Daarnaast is een opbrengst te verwachten uit een zestal studieobjecten. Het gaat daarbij om:

- Werkprocessen binnen Digitaal Diensten Centrum (voorheen DIV); daarbij worden verschillende onderzoeken gedaan naar verdere rationaliseren; een voorbeeld daarvan is de zogenaamde *scanstraat*, waar papieren materiaal gedigitaliseerd wordt
- De vraag onder welke (ook financiële) voorwaarden gegevens beschikbaar kunnen komen voor de eigen organisatie en voor derden (aanleiding was GIE); kosteloze verstrekking leidt immers gauw tot overvragen.
- Software niet meer zelf ontwikkelen (hierbij ook relaties naar *open source* leggen en kijken naar de aanwezige informatiesystemen, die aan vervanging toe zijn: legacysystemen)
- Samenwerking in systeemontwikkeling (vergelijk Dimpact)
- Applicatielandschap (architectuur in de informatie-infrastructuur)
- Systeeminnovaties (zie hieronder)

De verwachte opbrengst uit deze studies zal de rest van de basistaakstelling moeten vullen en bijdragen aan de “ombuiging 2011”. Het nu inboeken van bedragen is ongewis

Innovatie

- Innovatie in het Programma Dienstverlening is het toepassen van kanaalsturing. In essentie komt dat erop neer om burgerrelaties, al naar gelang het onderwerp, te laten verlopen langs het meest voordelige kanaal (loket, post, telefoon, internet, e-mail) en ook goed na te gaan welke tarieven/leges per kanaal kunnen en mogen worden gehanteerd.
- Een andere innovatie is het maken van afspraken met partners in de stad als ziekenhuizen, notariskantoren en woningbouwverenigingen om het voor burgers makkelijker te maken om veranderingen in bijvoorbeeld burgerlijke stand en woonadres door te geven. Ook gaat het hier om het gebruik maken van allerlei faciliteiten die aanwezig zijn in wijken. *Kernpunt is het denken in ketens van onderlinge afhankelijkheid.*
- Een derde actie is het leesbaarder en begrijpelijker maken van alle uitgaande brieven ook voor mensen zonder startkwalificatie. Dit wordt opgepakt met een burgerpanel en afgerond en eind 2011.
- Landelijke afspraken dat de burger zijn gegevens maar **één keer** bij een overheid hoeft aan te leveren verder vertalen naar de lokale situatie. Voorbeeld: bij het doorgeven van een verhuizing wordt direct bekeken of eventueel een parkeerkaart (voor bewoners) omgezet moet worden. Ander voorbeeld is integrale vergunningverlening (WABO); zie verder Programma Leefomgeving.
- Territoriale verbreding denkt door op het thema van de resolutie van de VNG (juni 2010) “Het perspectief van gemeenten” waarin het gaat om afstemmen, ketenvorming, bundelen, samenwerken. Lossen, Enschede en Haaksbergen hebben elk hetzelfde telefonische toegangsnummer 14053; waarom niet werken aan één GCC of OCC (Overheid Contact Centrum).
- Territoriale bundeling gaat over het samenwerken met andere gemeenten, waarbij elk een expertgebied invult voor de anderen. De nota “Wil tot verschil; gemeenten in 2015” van de VNG (2006) stelt dat gemeenten mogen verschillen! Werk samen op expertise. Dit heeft te maken met de gedachte van *shared service*.

Naast bovengenoemde innovaties wordt gedacht aan mogelijkheden om inkomsten voor de gemeente te verhogen of kosten te besparen. Denk aan het intensiveren van de regionale samenwerking (voorbeeld: Losser), optimaal inzetten van kennis en netwerk van Dimpact (voorbeeld: gezamenlijk aanbesteden) en in de markt zetten van producten (voorbeeld: kaartmateriaal voor projectontwikkelaars).

Stadsdeelgewijs werken en Burgerparticipatie

Motto van het programma Dienstverlening is 'zelfredzame burger, betrouwbare overheid'. De ambitie van het programma Dienstverlening is om ervoor te zorgen dat burgers goed en eenvoudig gebruik kunnen maken van en toegang hebben tot de gemeentelijke producten en diensten. Daar hoort bij dat de producten aansluiten bij het niveau en de beleving van de burgers. De ambitie is de producten en diensten meer naar de burger toe te brengen en vooral steeds meer begrijpelijk te maken. Dit is geen eenrichtingsverkeer, maar vraagt om participatie van de burger.

Stadsdeelgewijs werken en participeren met burgers vindt in elk van de programma's plaats. Voornaamste rol vanuit het Programma Dienstverlening is om de noodzakelijke faciliteiten te leveren in de vorm van gegevens (basisregistraties, archief) en van kennis omtrent de behoeften van de burger in de stad. Het gaat daarbij om het leveren van managementinformatie op het goede moment aan de juiste personen.

2.8 Programma Bestuur en Middelen

Doelstelling

Het nieuwe begrotingsprogramma Bestuur & Middelen bestaat uit een aantal omvangrijke onderwerpen die een directe invloed hebben op de financiële positie van de gemeente. Daarbij gaat het vooral om de treasuryfunctie, de algemene uitkering uit het gemeentefonds en OZB. Daarnaast bevat het programma een aantal relevante beleidsonderwerpen: Veiligheid en (Eu)regionale samenwerking. Derde onderdeel van dit programma betreft de interne bedrijfsvoering waar onder meer communicatie en vastgoed zijn ondergebracht.

In het coalitieakkoord hebben wij aangegeven dat wij naast ambities streven naar een solide financiële basis. De veiligheid willen wij tenminste op het huidige niveau handhaven. De realisatie van deze punten moet voor een belangrijk deel in dit programma plaatsvinden.

Voor een belangrijk deel komen de onderwerpen binnen dit programma terug in hoofdstuk 3 actualisatie van het middelenkader en in hoofdstuk 5 strategisch financieel beleid.

Veiligheid

Veiligheidshuis

In het veiligheidshuis worden sinds een aantal jaren een persoons- en gebiedsgebonden justitiële aanpak en zorg verleend. Centraal staat veelpleegaanpak, afgeven van huisverboden, terugdringen van de jeugdcriminaliteit en –overlast (middels een groepsgerichte aanpak, vroegsignalering en aanpak jeugdige veelplegers), aandacht voor gedetineerden die uit detentie terugkeren in de maatschappij en de justitiële aanpak van leden van multiprobleemgezinnen. Deze aanpak zal in de komende jaren worden gecontinueerd en waar nodig worden aangepast, afhankelijk van beschikbare middelen.

Bestuurlijke bevoegdheden

De laatste jaren zijn de bevoegdheden voor de raad, college en burgemeester toegenomen. Daar waar nodig worden de bevoegdheden ingezet (zoals afgifte huisverbod en cameratoezicht). De komende jaren zullen deze bevoegdheden blijvend worden ingezet, waar nodig in combinatie met strafrechtelijke trajecten en/of zorg.

Regionale afstemming

Veiligheid houdt niet op bij de gemeentegrens. Regionale afstemming is noodzakelijk en efficiënt om Enschede en Twente veiliger te maken. Beschikbare middelen doelmatig in te zetten. Samenwerking wordt geïntensiveerd en waar mogelijk wordt gestreefd naar innovatieve werkwijze en inzet van technische hulpmiddelen. Vanaf medio 2011 maakt de Gemeente Enschede deel uit van de gemeenschappelijke regeling voor Veiligheidsregio Twente.

In de komende jaren zou besloten kunnen worden tot regionalisering van de Brandweer, zoals Enschede al op de agenda heeft staan.

Innovatieve gemeente (inclusief systeeminnovaties)

Internet; van digitaal uithangbord naar onmisbaar basisinstrument

Wat zich fysiek in de wereld afspeelt, gaat steeds meer virtueel. Internet behoort nu al tot het primaire proces van burgers, partners en ambtenaren en is een platform voor informatie, communicatie, dialoog en debat, samenwerking en kennisdeling, co-creatie en actief burgerschap, dienstverlening en stadsmarketing. Het Coalitieakkoord, waarin samenwerking met de buitenwereld centraal staat, geeft urgentie aan vernieuwing van onze internetinstrumenten. Meer overlaten aan burgers en partners, meer interactie en samenwerking. Wat je wil zijn als organisatie, laat je ook zien in je virtuele aanwezigheid. Denk aan web 2.0 toepassingen, social media of internetpanels om bepaalde groepen burgers (zoals studenten en jongeren) beter te bereiken. Maar zijn we toegerust op deze ontwikkeling? Enschede.nl is op dit moment een geoptimaliseerd dienstverleningskanaal. Echter, onze site is in de basis niet geschikt om als platform te fungeren voor de belangrijkste functies naast dienstverlening zoals samenwerking en interactie. We zijn nu onvoldoende toegerust op de huidige maatschappelijke, organisatorische en technologische ontwikkelingen. Nu niet stevig vernieuwen betekent een verlies van onze koploperspositie op het gebied van internettoepassingen, maar belangrijker, als we nu niet investeren lopen we een groot risico de aansluiting op de maatschappij te verliezen en onze afstand naar de burger te vergroten.

Nieuw internet en nieuw intranet

Begin 2010 heeft de afdeling Concerncommunicatie de projecten 'nieuw internet' en 'nieuw intranet' opgestart. Hiervoor is een visie op het gebruik van internet opgesteld, een beeld van een veranderende overheid en de rol van internet daarin. Bij de totstandkoming van deze visie hebben we met veel interne stakeholders gesproken en gebrainstormd. Uit deze gesprekken blijkt dat binnen de gemeentelijke organisatie het belang van het vernieuwen van onze internetactiviteiten onderstreept wordt. Aanvullend hebben we enkele partners (woningcorporatie, KvK) gesproken en onze ideeën met hen gedeeld. Zij reageren positief op de geschetste ontwikkeling en geven aan open te staan voor samenwerking.

In- en externe samenwerking, kennis- en informatiedeling en dienstverlening zijn bij de ontwikkeling van onze internetinstrumenten de belangrijkste speerpunten. Samenwerking binnen de gemeente alsook met partners, burger en bedrijfsleven zorgt ervoor dat de grenzen tussen website en intranet vervagen. Op termijn gaan we zover dat de partijen binnen één omgeving opereren (extranet). Binnen dat extranet heeft een individu, afhankelijk van zijn rol en werkzaamheden, toegang tot voor hem relevante informatie en middelen.

Regionale samenwerking slagvaardiger

We willen nauwer samenwerken met onze buurgemeenten, Regio Twente en Netwerkstad (Enschede, Hengelo, Borne, Almelo en Oldenzaal), want Enschede staat niet op zichzelf. De gemeentelijke dienstverlening kunnen we regionaal effectiever maken en wij verwachten daarmee op termijn aanzienlijke besparingen te realiseren. Ter vergroting van de slagkracht wordt de inzet van ambtelijke organisaties, zoals de afdelingen economische zaken, onder de Netwerkstad gebundeld. Samenvoeging van de inspanningen van betrokken gemeentelijke afdelingen van de Netwerksteden en de Regio Twente en het Innovatieplatform Twente (IPT) is voorzien.

We werken steeds meer samen met de provincie als strategische partner. Dit schept de mogelijkheid om de eigen en ook de provinciale ambities waar te maken. De relaties met Den Haag blijven van groot belang, ook met het oog op de krimpende geldstroom van rijk naar gemeenten. De internationale samenwerking binnen de Euregio en de stedenband Münster en Osnabrück vraagt om meer concrete projecten om te kunnen inspelen op

doelstellingen van de Europese Unie.

Enschede zet onverminderd in op behoud van een volwaardige rol van de Regio Twente. De Veiligheidsregio mag niet leiden tot meerkosten. Eventuele bezuinigingen bij de politie mogen niet ten koste gaan van het aantal agenten in de wijken.

Bestuurlijk project: WK voetbal 2018-2022

Aanleiding en achtergrond

Enschede heeft zich bij de bidorganisatie aangemeld als speelstad voor het WK-voetbal 2018 of 2022

Beoogd doel en maatschappelijke effect:

1. Verbetering imago Enschede
2. Economische activiteiten organiseren
3. Het realiseren van extra banen

Beoogd resultaat:

Het invullen van de door de Bidorganisatie opgedragen promotionele activiteiten zoals de Twaalfstedentocht, Economisch Forum etc.

Enschede profileren als speelstad voor het WK voetbal

Bijdragen aan een positief besluit van de wereldvoetbalorganisatie FIFA om het WK in Nederland en België te laten plaatsvinden in 2018 of 2022.

3. Actualisatie Middelenkader

3.1 Inleiding

In de kadernota van vorig jaar schreef het college dat Enschede in zwaar weer verkeert. Dit heeft er toe geleid dat in de kadernota en programmabegroting 2010 een ombuigingspakket van 27 miljoen aan maatregelen is ingevuld, waarmee de programmabegroting 2010-2013 structureel sluitend was. Het weer is er, budgettair gezien, sedert vorig jaar niet beter op geworden. De economische crisis raakt bedrijfsleven, burgers en maatschappelijke organisaties en daar is nog geen eind aan gekomen. De werkloosheid neemt toe en de bedrijvigheid neemt af.

De gemeenten hebben te maken met afnemende inkomsten. De komende jaren zal er fors worden bezuinigd op de overheidsuitgaven. Enerzijds komt dit tot uiting in kortingen op de algemene uitkering/Gemeentefonds (de belangrijkste inkomstenbron van de gemeente), anderzijds in een daling van de uitgaven voor specifieke uitkeringen van het rijk aan de gemeenten. Aan de andere kant hebben de gemeenten te maken met toenemende uitgaven door o.a. een toename in het aantal bijstandsuitkeringen en een stijgend gebruik van de WMO. Voor een sluitende begroting zijn aanvullende ombuigingen dan ook onvermijdelijk. Alle overheden zullen daarmee worden geconfronteerd, of het nu de rijksoverheid, provinciale overheid of de gemeentelijke overheid is. De effecten daarvan zullen ons allemaal treffen, burgers, partners in de stad, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven. In welke mate is op dit moment nog niet te zeggen. De komende jaren zal dit duidelijk worden.

Op basis van de inzichten van het Centraal Planbureau (CPB) en de voorstellen van de werkgroepen van de rijksoverheid hebben alle politieke partijen omvangrijke bezuinigingen opgenomen in hun programma's. Een nieuw kabinet bepaalt uiteindelijk de omvang van het totale bezuinigingspakket en in welke mate dit neerslaat bij gemeenten. Of de omvang nu 18, 29 of 35 miljard euro zal zijn, in alle gevallen hebben we te maken met ingrijpende bezuinigingen. De vraag is dus al lang niet meer of er wordt omgebogen, maar meer wat de omvang zal zijn en dan in de orde van grootte van veel of erg veel. Bij de kadernota 2012 (als er een nieuw kabinet is aangetreden) zal dit duidelijk worden. In deze kadernota wordt hierop geanticipeerd en is een inschatting gemaakt van de gevolgen van de te verwachten rijksbezuinigingen voor onze gemeente. De rijksbezuinigingen stijgen met name in de periode 2015-2018.

In het coalitieakkoord hebben we onze ambities neergelegd. Deze ambities willen we de komende jaren ook realiseren. Een eerste uitwerking van deze ambities zijn neergelegd in deze kadernota. Daarnaast zijn in het coalitieakkoord onvermijdelijke knelpunten opgenomen (overgenomen uit de financiële foto). Dit heeft ertoe geleid dat in het coalitieakkoord een ombuigingsopgave is opgenomen die toeneemt van 3,1 miljoen in 2011 naar 9,3 miljoen in 2014. Aanvullend zijn nog enkele tegenvallers/knelpunten opgenomen waardoor de ombuigingsopgave met structureel 0,9 miljoen euro toeneemt in 2014.

Het budgettaire beeld van de gemeente is zodanig, dat honorering van knelpunten in de kadernota 2011 automatisch leidt tot aanvullende ombuigingen. Dit zal bij de kadernota 2012 niet anders zijn.

Dit sombere beeld staat in schril contrast tot het positieve jaarrekeningresultaat 2009. Er is echter één belangrijk verschil tussen het positieve jaarrekeningresultaat en het sombere budgettaire beeld dat in deze kadernota wordt geschetst. Het positieve jaarrekeningresultaat is *incidenteel* van aard en kan dus eenmalig worden ingezet. Het geschetste budgettaire beeld en de ombuigingsopgave heeft een *structureel* karakter. Dit betekent dat een ombuigingsopgave van 9,3 miljoen euro in 2014, maar ook in 2015 en volgende jaren gerealiseerd moet worden en waarvoor structurele maatregelen moeten worden getroffen. Een ombuiging afdekken met een incidenteel jaarrekeningresultaat biedt derhalve geen soelaas.

De komende jaren hebben we te maken met beleid, waarvan de financiering afloopt. Voorzover de financiering van beleid reeds in 2010 afloopt, is dit meegenomen in het budgettaire kader. Beleid, dat in 2011 nog is gefinancierd maar waarvan de dekking in 2012 of latere jaren wegvalt, is niet in het budgettaire kader meegenomen. Hiervoor hebben we gekozen om de problematiek in de kadernota

en programmabegroting 2011-2014 te beperken. Deze betrekken we uiteraard wel bij de Kadernota 2012. Wel brengen we de komende periode verder in beeld voor welke beleidsonderwerpen dit opgaat en welke mogelijkheden er zijn om dit beleid (al dan niet geheel) af te bouwen. Indien voortzetting van beleid noodzakelijk is zal naar andere financiering moeten worden gezocht of er zal hiervoor moeten worden omgebogen.

Naast het aflopen van financiering van beleid hebben we ook te maken met risico's. Risico's die voort kunnen komen uit de economische crisis zoals o.a. een mogelijke toename van het aantal bijstandsuitkeringen en een mogelijk afnemende omzet bij de DCW, maar ook risico's ten aanzien van de uitvoering van de majeure stedelijke investeringsprojecten. Indien risico's omslaan in tegenvallers, zullen we hiermee in onze begroting rekening dienen te houden.

Tegen de achtergrond van de budgettaire situatie zullen we bij de verdere uitwerking van de ambities uit het coalitieakkoord nadrukkelijk bezien op welke wijze we de budgettaire consequenties hiervan zullen financieren. Belangrijk uitgangspunt daarbij is dat financiering van de ambities plaats moet vinden binnen het betreffende programma. Dit betekent bestaand beleid binnen het betreffende programma heroverwegen en zo middelen vrijspelen voor de ambities van het programma. Dat we de komende jaren in dat proces scherpe keuzes moeten maken in de ambities en prioriteiten van de gemeente is duidelijk. Het debat daarover met uw raad willen we graag voeren.

Ombuigingsstrategie

Gegeven de slechte economische situatie en de omvangrijke bezuinigingen volgen we de volgende ombuigingsstrategie:

1. Voor een sluitende programmabegroting 2011-2014 hebben we een ombuigingsopgave van 4,2 miljoen euro in 2011 oplopend naar 10,2 miljoen euro in 2014. In deze kadernota wordt in hoofdlijnen invulling gegeven aan deze ombuigingsopgave. Het resultaat van het overleg met uw raad op 10 juni jl. is daarbij betrokken. De verdere uitwerking vindt plaats in de programmabegroting 2011-2014. In de programmabegroting 2011-2014 zullen we uw raad een groter pakket aan ombuigingsmaatregelen voorleggen dan de 10,2 miljoen euro. Van dit pakket zal het belangrijkste deel noodzakelijk zijn voor de invulling van de 10,2 miljoen euro, waarmee een sluitende begroting wordt gerealiseerd. Het overige deel kan worden meegenomen als invulling van de ombuigingsopgave bij de kadernota 2012.
2. In de kadernota 2012 zijn de gevolgen van de rijksbezuinigingen bekend. Dan kunnen we ook exact aangeven welke budgettaire consequenties dit heeft voor onze gemeente. We nemen bij de kadernota 2012 een langere periode in beschouwing, namelijk tot en met 2018, omdat de gevolgen van de rijksbezuinigingen naar verwachting over deze periode uitgesmeerd zullen worden. De ombuigingsopgave als gevolg van de rijksbezuinigingen wordt tussen 2015-2018 nu geraamd op 13 miljoen euro. Dit is dus al meer dan de ombuigingsopgave zoals opgenomen in deze kadernota. Daarenboven moeten we, zoals aangegeven, een oplossing vinden voor beleid, dat tijdelijk gefinancierd (eerste globale schatting van 6,5 miljoen in 2014, exclusief GSB) is en kunnen risico's mogelijk tegenvallers worden. De conclusie kan dan ook niet anders zijn, dan dat we bij de Kadernota 2012 misschien wel voor de grootste ombuigingsoperatie komen te staan uit de afgelopen decennia. Gelet op de invulling van de ombuigingsoperaties in 2009 en de ombuigingsopgave in deze kadernota, ontkomen we bij de Kadernota 2012 niet aan een meer principiële discussie over taken en verantwoordelijkheden van de gemeente. De ombuigingsoperatie bij de kadernota 2012 zal gepaard gaan met veel ingrijpender ombuigingsmaatregelen dan de ombuigingsoperatie in 2009 en de ombuigingsoperatie in deze kadernota. Dat is ook de reden dat reeds nu een traject gestart is om te komen tot systeeminnovaties.

De totale ombuigingsopgave over de periode 2011-2018 bedraagt ongeveer zo'n 30 miljoen euro.

Strategisch financieel beleid

De sombere budgettaire vooruitzichten leiden ertoe dat het strategisch financieel beleid van de gemeente, zoals verwoord in de programmabegroting 2009-2012, geactualiseerd zal worden. Het strategisch financieel beleid zal meer nog dan in de afgelopen jaren gericht zijn op beheersing van uitgaven, versterking/verbreding van co-financieringsmogelijkheden, instandhouding van een gezonde

financiële positie en een flexibele en transparante planning- en controlcyclus. In hoofdstuk 5 wordt dit nader toegelicht.

Dit hoofdstuk geeft verder een geactualiseerd beeld van het middelenkader. Het vertrekpunt is een sluitende begroting zoals opgenomen in de financiële paragraaf van het coalitieakkoord. Vervolgens worden de mutaties toegelicht die betrokken dienen te worden bij de Kadernota 2011. Dit leidt tot een nieuw budgettair kader.

3.2 Budgettair kader coalitieakkoord

In het coalitieakkoord is onderstaande tabel (samengevat) opgenomen. Hoewel de raad op de hoogte is van de inhoud van het coalitieakkoord en daarmee van de budgettaire consequenties van het coalitieakkoord, dient de raad hierover nog wel te besluiten.

<i>(bedragen in miljoenen euro's)</i>	2011	2012	2013	2014
1. Financiële foto	4,0	4,9	5,8	7,6
2. TwentseWelle, innovatiebudget, openbaar vervoer ouderen	1,1	1,1	1,1	1,7
3. Infrastructurele projecten, Groenafval, terugdraaien betaald parkeren op zondag	0	0	0	0
<i>Totaal</i>	<i>5,1</i>	<i>6,0</i>	<i>6,9</i>	<i>9,3</i>
4. Af: bestemming rekeningresultaat 2009	-2,0	-1,2	-1,0	
Ombuigingsopgave coalitieakkoord	3,1	4,8	5,9	9,3
Invulling ombuigingen:				
5. Op specifieke programma's	1,4	2,9	5,1	6,25
6. Taakstelling op programma's	1,7	1,9	0,8	3,05
Totaal ombuigingen	3,1	4,8	5,9	9,3
Saldo begroting	0	0	0	0

Toelichting:

De bovenstaande tabel laat een toename van de structurele uitgaven zien van 5,1 miljoen in 2011 euro naar 9,3 miljoen euro in 2014. Door de inzet van een deel van het jaarrekeningresultaat 2009 wordt de ombuigingsopgave 3,1 miljoen euro in 2011 oplopend naar 9,3 miljoen in 2014.

Ad 1. Financiële foto: de reeks is een saldo van de inschatting van de rijksbezuinigingen voor de gemeente en van de onvermijdelijke structurele Enschedese knelpunten/tegenvallers in de ombuigingsoperatie 2009. De onvermijdelijke incidentele knelpunten en tegenvallers in de ombuigingsoperatie 2009 worden gedekt uit het positieve jaarrekeningresultaat 2009. De aannames ten aanzien van de gevolgen van de rijksbezuinigingen alsmede een toelichting op de structurele en de incidentele knelpunten en tegenvallers in de ombuigingsoperatie 2009 worden toegelicht in bijlage 1.

Ad 2: De hier opgenomen reeks is een saldo van de volgende onderdelen:

- TwentseWelle: de financiering van het knelpunt TwentseWelle (0,6 miljoen euro) vindt voor de periode 2011-2013 plaats uit de reserve Roombeek.
- Innovatiebudget: Het structurele Innovatiebudget van 3 miljoen euro wordt voor 1,4 miljoen euro opgenomen in het budgettaire kader, voor 1,6 miljoen euro wordt het innovatiebudget gedekt uit de buffer 'waarmaken en afmaken'.
- Openbaar vervoer ouderen: de kosten van het gratis invoeren van het openbaar vervoer van ouderen boven de 70 jaar bedragen ongeveer 0,3 miljoen euro.

Ad 3. Dit betreft de volgende maatregelen:

- Het terugdraaien van het betaald parkeren op zondag. Het voorstel is om de kosten hiervan (structureel 95.000 euro) te verevenen met de aanloopverliezen van parkeerbeheer. Dit betekent dat het break-evenpoint medio 2016 komt te liggen (was eind 2015).
- Gratis brengen van het groenafval in de maanden maart en oktober: de beperkte kosten hiervan kunnen binnen het programma worden opgevangen.
- Infrastructurele projecten: in het coalitieakkoord is afgesproken dat de kosten hiervan middels een herprioritering binnen de mobiliteitsvisie worden opgevangen.

Ad 4. Bestemmingresultaat 2009: In de jaarrekening 2009 is aangegeven dat een bedrag van ruim 5 miljoen euro wordt betrokken bij de kadernota 2011. Conform het coalitieakkoord wordt hiervan 4,2 miljoen ingezet voor verzachting van de ombuigingstaakstelling in de jaren 2011-2013 en voor de incidentele knelpunten (uit de financiële foto) wordt 1,0 miljoen euro ingezet (het incidentele bedrag voor de incidentele knelpunten komt niet in bovenstaande tabel terug, de tabel geeft het structurele budgettaire beeld weer). Voor de aanleg van een kunstgrasveld en herinrichting van het sportpark Achilles wordt uit het bestemmingresultaat 2009 aanvullend 0,3 miljoen euro ingezet, conform uw besluit op 28 juni 2010.

Ad 5 en 6: Om de stijging van de uitgaven te dekken, dient er te worden omgebogen. Een deel wordt specifiek neergelegd bij programma's (het totaal hiervan is onder ad 5 in bovenstaande tabel opgenomen); het andere deel is nog niet verdeeld over de programma's (ad 6 in bovenstaande tabel).

3.3 Mutaties Kadernota 2011

Na de totstandkoming van het coalitieakkoord hebben zich nog enkele mutaties voorgedaan die worden betrokken bij het budgettaire kader. Deze mutaties hebben betrekking op:

1. Tijdelijk gefinancierd beleid
2. Mutaties CAO, treasury, OZB, rijkscirculaires
3. Overige mutaties

Deze mutaties worden hierna achtereenvolgens toegelicht.

Ad 1. Tijdelijk gefinancierd beleid

In de financiële foto zijn beleidsonderwerpen opgenomen die tijdelijk zijn gefinancierd. Sommige beleidsonderwerpen, waarvan de financiering in 2010 afloopt, willen we continueren. Deze zijn in de onderstaande tabel opgenomen. Voor een inhoudelijke toelichting wordt verwezen naar bijlage 2a.

<i>(bedragen in euro's)</i>	2011	2012	2013	2014
Kennispark	250.000	125.000	--	--
Opruimen van de stad na evenementen	75.000	75.000	75.000	75.000
Avondopenstelling de Graaff	100.000	100.000	100.000	100.000
Planvorming Brandweer	80.000	80.000	80.000	80.000
Eigen risico brandverzekering, Enschedepanel	130.000	130.000	130.000	130.000
Ondernemerscoach	75.000	100.000	100.000	100.000
Totaal	710.000	610.000	485.000	485.000

Naast bovenstaande beleidsonderwerpen zijn er ook andere beleidsterreinen, waarvan nu al bekend is dat de financiering daarvan de komende jaren wegvalt. Dit geldt o.a. voor het gemeentebestuur dat gefinancierd is met GSB-middelen, Enschede promotie en evenementen, veiligheidsbeleid en beheer openbare ruimte. Deze zijn beschreven in bijlage 2b. Voor deze beleidsterreinen brengen we de komende periode scherp in beeld welke mogelijkheden er zijn dit beleid (al dan niet geheel) af te bouwen of voorzover continuering noodzakelijk is welke financieringsmogelijkheden er zijn. Dit moet leiden tot een heldere integrale afweging in de kadernota 2012.

Ad 2. Mutaties treasury, Ozb, CAO gemeentelijk personeel, rijkscirculaires

De ontwikkelingen op de gebieden treasury, ozb, cao-gemeente personeel en de rijkscirculaires worden hieronder weergegeven.

Treasury:

De actualisatie van rente en treasury levert voor 2011 een mogelijk voordeel op van circa 1,9 miljoen euro. Dit voordeel willen nu niet in het budgettaire beeld opnemen maar gebruiken voor mogelijke risico's/tegenvallers in 2011.

Voor de jaren 2012 en 2013 zal de rentelast op de langlopende leningen lager zijn dan nu begroot dankzij de gunstig afgesloten leningen in 2010. In deze jaren wordt echter dit voordeel teniet gedaan door een verlaging van de rente uit kapitaallasten. In de vorige begroting is nog verondersteld dat deze rentebaten gestaag zouden groeien tegelijkertijd met een groei van de materiële vaste activa. Zoals al uit de jaarrekening 2009 blijkt, groeit de omvang van de materiële vaste activa, mede als

gevolg van een lager investeringsvolume door bezuinigingen, nauwelijks. De groei van de rente uit kapitaallasten zal neerwaarts moeten worden bijgesteld.

Voor 2014 moet naast deze neerwaartse bijstelling de te laag begrote rentelast op de langlopende leningen worden bijgesteld. Dit levert een nadelig effect op. Naar het zich laat aanzien, is er in 2010 sprake van een voordeel op rente en treasury. Bezien zal worden om dit voordeel, waarover in de Concernrapportage 2010 wordt gerapporteerd, mogelijk deels in te zetten op het verwachte tekort in 2014.

Ozb:

Op basis van een inflatie van 1% kan vanaf 2011 worden uitgegaan van een structurele verhoging van de ozb-opbrengst van circa 300.000 euro.

CAO:

Het CAO-akkoord voor gemeentelijk personeel kan worden gedekt uit het budget dat daarvoor is gereserveerd (stelpost loon- en prijscompensatie). Daarmee is de stelpost bijna volledig besteed.

Rijkscirculaires:

De novembercirculaire 2009 en de maartcirculaire 2010 bevatten slechts mutaties voor het jaar 2009 en beïnvloeden het budgettaire kader 2011-2014 niet. De junicirculaire 2010 laat een negatief resultaat zien over de jaren 2010 tot en met 2014 van structureel ruim 0,3 miljoen euro per jaar. Dit is meegenomen in de ombuigingsopgave.

Ad 3. Overige mutaties

Een beperkt aantal overige mutaties heeft betrekking op enkele onvermijdelijke zaken. De inhoudelijke toelichting wordt in bijlage 2c gegeven.

<i>(bedragen in euro's)</i>	2011	2012	2013	2014
Recreatie & toerisme Regio Twente	42.000	42.000	42.000	42.000
Economische ontwikkeling Regio Twente	168.500	168.500	168.500	168.500
Voorziening (oud)wethouders	132.000	132.000	132.000	132.000
Totaal	342.500	342.500	342.500	342.500

3.4 Totaalbeeld

Op basis van bovenstaande uiteenzetting kan het volgende overzicht worden afgeleid.

<i>(bedragen in euro's)</i>	2011	2012	2013	2014
Tijdelijk gefinancierd beleid	710.000	610.000	485.000	485.000
OZB	-300.000	-300.000	-300.000	-300.000
Effect junicirculaire	364.000	332.000	384.000	323.000
Overige mutaties	342.500	342.500	342.500	342.500
Totaal	1.116.500	984.500	911.500	850.500

In het coalitieakkoord is een ombuigingstaakstelling opgenomen die oploopt van 3,1 miljoen euro in 2011 naar 9,3 miljoen euro in 2014.

De bovenstaande tabel leidt tot een aanvullend tekort op de begroting 2011-2014 van 1,1 miljoen euro in 2011 en 0,9 miljoen euro in 2014, waarvoor moet worden omgebogen. In de onderstaande tabel wordt inzicht gegeven in de totale ombuigingsopgave voor de periode 2011-2014.

<i>(bedragen in miljoenen euro's)</i>	2011	2012	2013	2014
Ombuigingstaakstelling uit coalitieakkoord	3,1	4,8	5,9	9,3
Waarvan op specifieke programma's	1,4	2,9	5,1	6,25
Nog niet verdeeld over programma's	1,7	1,9	0,8	3,05
Aanvullende taakstelling	1,1	1,0	0,9	0,9
Ombuigingstaakstelling t.b.v. sluitende begroting	4,2	5,8	6,8	10,2

Voor een structureel sluitende begroting neemt de ombuigingstaakstelling toe van 4,2 miljoen euro in 2011 naar 10,2 miljoen euro in 2014.

In de programmabegroting 2011-2014 zullen we uw raad een groter pakket aan ombuigingsmaatregelen voorleggen dan de 10,2 miljoen euro. Van dit pakket zal het belangrijkste deel noodzakelijk zijn voor de invulling van de 10,2 miljoen euro, waarmee een sluitende begroting wordt gerealiseerd. Het overige deel kan worden meegenomen als invulling van de ombuigingsopgave bij de kadernota 2012.

Van de totale taakstelling is (in het coalitieakkoord) reeds een deel aan specifieke programma's toebedeeld, van 1,4 miljoen euro in 2011 oplopend naar 6,25 miljoen euro in 2014. De aanvullende taakstelling wordt betrokken bij de nog niet verdeelde taakstelling uit het coalitieakkoord. Daarmee komt de nog niet verdeelde taakstelling in 2011 uit op 2,8 miljoen euro en in 2014 op 3,95 miljoen euro.

3.5 Risico's

Zoals reeds opgenomen in de financiële foto hebben we te maken met risico's en onzekerheden. De risico's en onzekerheden zijn in de bovenstaande tabel niet opgenomen, maar ze kunnen het budgettaire beeld de komende jaren wel beïnvloeden.

Een belangrijke onzekerheid is de economische crisis. Zo weten we niet hoe lang de crisis zal aanhouden en met welke intensiteit. Dit levert voor de gemeente risico's op zoals o.a. een mogelijke toename van het aantal bijstandsuitkeringen en een mogelijk afnemende omzet bij DCW, maar ook risico's ten aanzien van de uitvoering van de majeure stedelijke investeringsprojecten en maatschappelijke organisaties die problemen krijgen met hun exploitatie. Indien de economie zich juist gunstig ontwikkelt, zal dit een positieve effect hebben op de gemeentelijke begroting.

Hoewel we een zo goed mogelijke inschatting hebben gemaakt van de gevolgen van de rijksbezuinigingen, is nog onzeker wat de exacte omvang is en over welke periode deze wordt uitgesmeerd. Het nieuwe kabinet zal daarover besluiten. Een gunstige economische ontwikkeling/verwachting zal het financieringsstekort van het rijk positief beïnvloeden. Dit zal naar verwachting ook een gunstig effect hebben op de ombuigingstaakstelling van gemeenten. Het omgekeerde, een verdere verslechtering van de economie met negatieve gevolgen voor gemeenten, is ook denkbaar.

In de programmabegroting 2010-2013 hebben we voor 27 miljoen euro aan ombuigingsmaatregelen getroffen. De inzet is natuurlijk om deze allemaal te realiseren. Het is echter niet uitgesloten dat we risico lopen bij de uitvoering van deze maatregelen en dat sommige maatregelen later of niet gerealiseerd kunnen worden. Overigens hebben we op dit moment geen andere tegenvallers bij de uitvoering van de ombuigingsmaatregelen uit de programmabegroting 2010-2013 dan de reeds genoemde in bijlage 1.

Anticiperend op de forse bezuinigingen zijn we een traject gestart om te komen tot systeeminnovaties. Dit is elders in deze kadernota toegelicht. De systeeminnovaties moeten leiden tot slimme investeringen waardoor besparingen kunnen worden gerealiseerd. Gelet op onze budgettaire situatie is het welslagen van deze aanpak dan ook nodig. Overigens wil dit niet zeggen dat systeeminnovaties altijd slagen of altijd een bijdrage leveren aan de invulling van de ombuigingsopgave. Bovendien kan het voorkomen dat resultaten van systeeminnovaties eerst op termijn zichtbaar worden.

De financiële positie van de gemeente kan als gevolg van de economische crisis en de consequenties daarvan voor het Grondbedrijf onder druk komen te staan. Ondanks de economische crisis moet de financiële positie van de gemeente gewaarborgd blijven. Dit betekent dat het weerstandsvermogen continu bewaakt moet worden en een continue alertheid op mogelijke risico's. In relatie tot het weerstandsvermogen is het Grondbedrijf ten opzichte van 2009 opgeschoven van 'code geel' naar 'code oranje'. Dit leidt tot de conclusie dat de financiële positie toereikend is voor de uitvoering van de nu lopende projecten maar dat er geen middelen zijn om verwachte tekorten van alle toekomstige projecten te kunnen dekken.

In bijlage 2d hebben we een overzicht (niet uitputtend) opgenomen van risico's die voor onze gemeente van belang kunnen zijn. Indien risico's omslaan in tegenvallers, moeten we hiermee in onze begroting van komende jaren rekening houden.

4. Ombuigingen

4.1 Inleiding

Wij staan met Enschede voor een forse ombuigingsopgave als gevolg van afnemende (rijks-)inkomsten en stijgende uitgaven. Richting de programmabegroting 2011-2014 staan wij voor de opgave dekking te vinden voor de Enschedese knelpunten en de eerste effecten van de Rijksbezuinigingen. De omvang van deze ombuigingsopgave loopt op van 4,2 miljoen euro in 2011 tot 10,2 miljoen euro in 2014. In het coalitieakkoord hebben wij deze ombuigingsopgave verdeeld in een aantal specifieke ombuigingstaakstellingen per begrotingsprogramma en een resterende algemene ombuigingstaakstelling. In onderstaande tabel wordt dit weergegeven.

Wij nemen in deze Kadernota de eerste effecten van de Rijksbezuinigingen mee. Wij verwachten, mede als gevolg van een nieuw te vormen kabinet, richting de kadernota 2012 – 2015 duidelijkheid te hebben over de definitieve invulling van de Rijksbezuinigingen. Daarmee wordt ook duidelijk welk deel waar landt in de begroting. Deze effecten zijn toegelicht in het hoofdstuk “actualisatie middelenkader”. Het is duidelijk dat de daaruit voortvloeiende ombuigingsopgave groot zal zijn.

De financiële opgave waarvoor Enschede staat, als gevolg van de rijksbezuinigingen, is te groot om met enkele ‘eenvoudige’ ombuigingen op te lossen. Er is meer nodig. De komende ombuigingen vragen om fundamenteel nieuwe aanpakken, nieuwe rolverdelingen, nieuwe verdelingen van verantwoordelijkheden en bekostiging in ketens die nodig zijn. Herbezinnen op de relatie met burgers en met partners in de stad is aan de orde. Trefwoorden daarbij zijn interactie, participatie en meer beïnvloedingsruimte voor burgers en partners. Het zijn veranderingen die grote impact kunnen hebben op de gemeentelijke uitvoeringsorganisatie, maar ook op de organisatie van onze partners. Deze andere manier van denken en handelen heeft dan ook tijd nodig om gestalte te krijgen. Tijd voor zorgvuldig en intensief overleg met partners in ketens van zorg en welzijn, sport, onderwijs en reïntegratie om te komen tot een gezamenlijke ambitie en een gezamenlijke agenda voor stad en bewoners. Deze intensieve ombuigingsoperatie wordt onder de noemer “systeeminnovaties” opgepakt. In dit hoofdstuk zijn de denkrichtingen per programma opgenomen. Deze denkrichtingen worden richting de Kadernota 2012 verder uitgewerkt.

Ombuigingen 2011-2014

Op 10 juni jl. hebben wij u nader geïnformeerd over de vertaling van het coalitieakkoord en zijn wij met u in gesprek gegaan over de ambities van Enschede en het dilemma van de ombuigingsopgave. Tijdens de parallelsessies op 10 juni jl. zijn per begrotingsprogramma bij u richtingen opgehaald voor de invulling van de ombuigingstaakstelling. Terugkijkend op de uitkomst van de parallelsessies hebben wij deze richtingen gesplitst in drie onderdelen:

- Ombuigingsrichtingen
- Zoekrichtingen
- Verdiepingsvragen

Ombuigingsrichtingen

Dit zijn concrete ombuigingsrichtingen aan de hand waarvan wij u in de programmabegroting 2011-2014 concrete ombuigingsmaatregelen zullen voorleggen.

Zoekrichtingen

Dit zijn onderwerpen die op 10 juni jl. zijn genoemd met de vraag te onderzoeken of hier systeemdoorbraken, efficiëncymaatregelen of andere wijze van ombuigen mogelijk is. Deze zoekrichtingen worden meegenomen in het proces naar de programmabegroting 2011-2014 om te komen tot ombuigingsmaatregelen

Verdiepingsvragen

Dit zijn onderwerpen waarvan op 10 juni jl. is aangegeven dat er bij u vooral behoefte bestaat aan aanvullende informatie en verduidelijking.

In de onderstaande tabel is de ombuigingsopgave opgenomen uit het coalitieakkoord, aangevuld met de ombuigingsopgave zoals die na de actualisatie van het middelenkader resteert. In de tabel zijn ook

de ombuigingstaakstellingen per programma, uit het coalitieakkoord, en de onverdeelde ombuigingstaakstelling.

Tabel: ombuigingstaakstelling per programma.

<i>(bedragen in miljoenen euro's)</i>	2011	2012	2013	2014
Ombuigingstaakstelling uit coalitieakkoord:				
1. Op specifieke programma's:	1,4	2,9	5,1	6,25
- <i>Wijkontwikkeling, Zorg en Welzijn</i>	1,0	2,2	2,2	2,2
- <i>Leefomgeving</i>	0,25	0,55	0,55	0,7
- <i>Stedelijke ontwikkeling</i>	0	0	0,2	0,2
- <i>Vastgoed</i>	0,15	0,15	0,15	0,15
- <i>Dienstverlening</i>	0	0	1,0	1,0
- <i>Bedrijfsvoering</i>	0	0	1,0	2,0
2. Nog niet verdeeld over programma's	1,7	1,9	0,8	3,05
Ombuigingstaakstelling coalitieakkoord	3,1	4,8	5,9	9,3
Aanvullende taakstelling	1,1	1,0	0,9	0,9
Ombuigingstaakstelling t.b.v. sluitende begroting 2011-2014	4,2	5,8	6,8	10,2
<i>Totaal niet verdeelde ombuigingstaakstelling</i>	<i>2,8</i>	<i>2,9</i>	<i>1,7</i>	<i>3,95</i>

De uitkomsten van 10 juni jl. worden hierna per programma weergegeven, conform de indeling zoals hiervoor is opgenomen. Na behandeling van de Kadernota 2011-2014 op vijf juli in de raad, zullen wij deze richtingen uitwerken in concrete ombuigingsmaatregelen. Bij de programmabegroting 2011-2014 zullen we uw raad een pakket aan ombuigingsmaatregelen voorleggen, die groter is dan de benodigde 10,2 miljoen euro. Van dit pakket zal het belangrijkste deel nodig zijn voor de invulling van de ombuigingsopgave van 10,2 miljoen euro. Het resterende deel kan worden meegenomen als invulling van de ombuigingsopgave bij de Kadernota 2012-2015.

4.2 Ombuigingsrichtingen per programma

Programma Economie en Werk

Op basis van de geleverde informatie heeft uw raad aangegeven welke ombuigingrichtingen zij voorstellen en welke zoek- en verdiepingsvragen men heeft met betrekking tot de producten. De volgende producten besproken:

- Arbeidsmarktparticipatie
- Individuele bijzondere bijstand
- Uitvoering WSW
- Bedrijfsverzamelgebouwen

Ombuigingsrichtingen

Bedrijfsverzamelgebouwen

De raad heeft het product bedrijfsverzamelgebouwen aangewezen als mogelijke ombuigingsrichting, in die zin dat voorkomen moet worden dat hier tekorten in optreden. Tijdens de sessie is deze ombuigingsrichting niet verder besproken of uitgediept.

Onderzoeksrichtingen / Verdiepingsvragen

De raad heeft verdiepingsvragen gesteld bij de producten Arbeidsmarktparticipatie, individuele bijzondere bijstand en de WSW

Arbeidsmarktparticipatie

De raad constateert dat er relatief veel middelen ingezet worden voor arbeidsmarktparticipatie en dat het bijstandsbestand groeit. Om die reden wil de raad graag meer inzicht in de effectiviteit van de ingezette middelen voor arbeidsmarktparticipatie

Individuele bijzondere bijstand

De raad constateert dat de lasten van het product Individuele bijzondere bijstand bestaat uit een bedrag van ruim 6 miljoen euro. De raad zou graag inzichtelijk krijgen hoe hoog de lasten van dit product zijn in verhouding tot andere (referentie)gemeenten door middel van een benchmark.

- Men wil graag meer informatie hoe het zit met de wachtlijsten van de SW en de effecten van de mogelijkheid om met contracten van 32 uur te gaan werken.

Programma Opgroeien en Ontwikkelen

Ombuigingsrichtingen

Bij het programma O&O wordt kritisch gekeken naar de inzet op leerplicht en de kosten die gemaakt worden voor het leerlingenvervoer. Brede Scholen worden meegenomen bij het onderzoek op welke wijze activiteiten efficiënter georganiseerd kunnen worden. Van belang daarbij is uit te sluiten dat bepaalde zaken dubbel worden uitgevoerd.. Bij de leerplicht gaan wij ook de mogelijkheden voor systeeminnovatie nader onderzoeken.

Zoekrichtingen

- Is systeeminnovatie mogelijk op leerplicht, met name op het aantal leerplichtambtenaren. Dit in relatie tot andere wijze van samenwerken binnen de keten en automatiseringsslagen.
- Is er m.b.t. accommodatiebeleid een relatie met het programma WZW? Welke ombuigingsmogelijkheden biedt deze relatie, kan er bijvoorbeeld efficiënter gewerkt worden?

Verdiepingsvragen

De Raad heeft de volgende verdiepingsvragen gesteld, om mogelijke ombuigingsrichtingen verder te verkennen:

- Hoeveel van het O&O-budget wordt aan arbeidsmarktgerelateerde zaken uitgegeven?
- Hoeveel leerlingen worden er in het leerlingenvervoer vervoerd, met welke vervoersmiddelen en met welke bestemming en frequentie?
- Welk aandeel van het budget Leerplicht RMC wordt besteed aan leerplichtambtenaren?
- Bestaat er overlap in het aanbod van Brede scholen, doordat activiteiten zowel door de Brede Scholen als door Alifa worden georganiseerd? Worden er dingen dubbelop gedaan? Hoe is de samenwerking tussen deze partijen?
- Hoeveel mensen worden bereikt en begeleid door organisaties voor allochtone burgers?
- Hoe is de verhouding BDU versus gemeentelijk geld in het product VVE?

Programma Wijkontwikkeling, Zorg en Welzijn

Het blijkt voor de Raad lastig om op dit complexe onderwerp in algemene zin en op basis van globale gegevens uitspraken te doen over vruchtbare bezuinigingsrichtingen. In de bijeenkomst met Raad, College en werd duidelijk dat er binnen dit programma vooralsnog vooral verdiepingsvragen liggen, op drie terreinen:

Individuele voorzieningen

Hier liggen in de eerste plaats vragen over de invulling van de reeds forse taakstelling op dit terrein. Wat betekent de herijking van het compensatiebeginsel voor de invulling van de activiteiten en verantwoordelijkheden op het gebied van de individuele voorzieningen? En welke besparing op ondersteuning en voorzieningen is dan reëel? Het lijkt verstandig om eerst deze eerste stap te zetten, voordat wordt gedacht aan aanvullende bezuinigingen. Na de zomer zal de invulling van het compensatiebeginsel aan de orde komen in de Raad. Aandachtspunt blijft in ieder geval het hergebruik van eerder verstrekte voorzieningen (zoals scootmobielen) waar mogelijk.

Welzijn

Er is behoefte aan meer informatie over wat investeringen in welzijn kunnen bijdragen aan het verminderen van (duurdere) zorg. Het is verder zinvol om inzicht te scheppen in de (vermoedelijke) maatschappelijke effecten van verdere bezuinigingen op dit terrein. Een belangrijke vraag daarbij is of de betrokkenheid en inzet van bewoners in hun wijk daarbij toe of juist af zal nemen. Tenslotte is

het relevant om de verdeling van de budgetten op dit terrein (over verschillende partijen en activiteiten) onder de loep te nemen.

Maatschappelijke opvang

Meer inzicht in de inhoud van de verschillende activiteiten die onder deze noemer worden uitgevoerd is gewenst. Hierbij is het onderscheid tussen centrumgemeentelijke en gemeentelijke activiteiten, zeker met het oog op de financiering, van groot belang. Ook voor dit onderwerp geldt dat er grote interesse is in de (vermoedelijke) maatschappelijke effecten, van het verminderen van investeringen (waaronder subsidies). Aandachtspunt is dan onder andere wat het uitstralings-effect is op het terrein openbare orde en veiligheid.

Proces

Het is een mogelijkheid om na de kadernota op basis van uitgebreidere informatie verder te praten over deze onderwerpen, al dan niet in de aanwezigheid van relevante externe partners. Aandachtspunt blijft dat de afweging tussen programma's zeker zo belangrijk is als de afweging binnen programma's.

Programma Stedelijke Ontwikkeling

Ombuigingsrichtingen

Ruimtelijk beleid en projecten: door de recessie hebben we toch veel minder ruimtelijk beleid nodig?

Deze relatie is niet een op een te leggen. Ten tijden van laagconjunctuur moeten wij zelf juist veel initiatief nemen om toch zoveel mogelijk initiatieven uit de markt gerealiseerd te krijgen ("de stad kan het zich niet permitteren om economisch stil te vallen"). Dit vraagt actief op zoek gaan naar nieuwe initiatiefnemers, verbinden van initiatiefnemers, gezamenlijk op zoek naar subsidiestromen, sterke lobby regionaal, landelijk en internationaal, wegnemen belemmerende regelgeving aan de ene kant. Aan de andere kant zie je dat door de tegenvallende markt veel lopende initiatieven door de markt worden heroverwogen. Dat leidt tot bijstelling van het initiatief en dus ook weer tot de vraag of de gemeente nog steeds wil meewerken aan het initiatief. Ook moeten wij beter selecteren aan welke initiatieven wij onze schaarse capaciteit gaan besteden. Kortom ook aan deze kant zie je juist een tegengesteld beeld: meer ambtelijke inzet nodig om zoveel mogelijk goede initiatieven te faciliteren en daarmee de sociaal-economische positie van Enschede te versterken. Tenslotte is de wens om initiatieven meer via de weg van participatie van burgers en partners te laten plaatsvinden, hetgeen tot meer ambtelijke inzet per initiatief/project leidt. Alleen als de recessie lang aanhoudt, bijv. als gevolg van de toekomstige rijksbezuinigingen, koopkrachtverlies en dus langdurige vraaguitval, dan zal op langere termijn (2014/2015) mogelijk een structureel lager niveau van planontwikkeling plaatsvinden. Deze zal zich dan vooral vertalen in minder projecten. Hetgeen leidt tot effecten in het grondbedrijf. Ondanks de geringe mogelijkheden zal toch gekeken worden of ombuigingen op dit product te realiseren zijn.

Wonen: kunnen wij niet bezuinigen op wonen door veel meer over te laten aan de corporaties (bv energiebesparing)?

De ervaringen van de afgelopen jaren laat zien dat om succesvol te zijn in stedelijke vernieuwing, huisvesting kwetsbare groepen, energiebesparing in de woningbouw, etc, een gezamenlijk optrekken van gemeente en corporaties onmisbaar is. De keuzes die corporaties maken bij bijvoorbeeld woningverbetering, sloop en vervanging, en nieuwbouw, - als het gaat om welke plekken moeten eerst aangepakt en welke kunnen later, of welke kwaliteit van de woonomgeving en woning is nodig (levensloopbestendigheid), waar mogen corporaties woningen verkopen, of welk proces met burgers en partners is noodzakelijk, kunnen echt sterk afwijkend zijn van de gemeentelijke doelstellingen. In de herijking van de Woonvisie (start na de zomer 2010) zullen ook de verantwoordelijkheden van zowel gemeente als corporaties bekeken worden.

Onderzoek ombuigingsmogelijkheden ogv beeldende kunst.

Op dit product is de afgelopen jaren reeds een aantal malen bezuinigd (kunstaankopen (30.000 euro), kunst in de wijken (60.000 euro) en ateliers (60.000 euro m.i.v. 2011). In de komende maanden zullen wij het onderdeel atelierbeleid opnieuw bekijken.

Zoekrichtingen

Nu duurzaam investeren en in latere fasen besparen op onderhoudskosten.

Goed om deze lijn die we nu al inzetten, nog verder te verkennen op mogelijkheden. Eerste resultaten laten zien dat investeringen duurder uitvallen en pas in veel latere fase leiden tot kostenbesparingen. Voorbeeld: gebakken klinker is duurder in aanschaf, maar heeft een veel langere levensduur en hoeven pas veel later vervangen te worden. Ook zijn er voorbeelden waarbij de investeringen niet hoger hoeven uit te vallen. In de kadernota wordt dit bij het programma leefomgeving verder benoemd

Investeringen in citymarketing en evenementen meer laten dragen door private partijen.

Er ligt al een taakstelling bij Enschede Promotie om 400.000 euro uit de markt te halen, die reeds gerealiseerd wordt. Ook naar de toekomst ligt er een taakstelling voor Enschede Promotie om de externe inkomsten verder te vergroten. Dit is naar verwachting echt onvoldoende om de teruggang aan middelen vanaf 2012 (1,5 miljoen euro) goed te maken. In de kadernota 2011 zal worden opgenomen dat hiertoe bij kadernota 2012 nadere voorstellen worden gedaan.

Sterker inzetten op kavelverkoop.

Deze richting wordt al voorbereid en wordt opgenomen in de kadernota. Het sterker inzetten op kavelverkoop is noodzakelijk om de woningbouwproductie enigszins op peil te houden en opbrengsten in het MPG te realiseren. Het levert derhalve geen vrijvallende middelen op.

Verdiepingsvragen

Vergroten aantal bezoekers bij culturele voorzieningen leidt tot minder uitgaven?

Nee, is niet het geval. De raad zal hierover geïnformeerd worden.

Wat is beïnvloedbaar in de culturele budgetten?

De raad zal hierover geïnformeerd worden.

Zitten uitgaven voor verkeer en groen in Roombeek niet dubbel in de begroting?

(Verkeersinfrastructuur en Ruimtelijk beleid). Nee, dit is niet het geval. De Raad zal hierover geïnformeerd worden

Ruimtelijke Regelgeving kan met minder uit, want we hebben toch de inhaalslag bestemmingsplannen gehad?

Ruimtelijke Regelgeving is een wettelijke taak. Als gemeente de actualisering niet op orde heeft (ieder bestemmingsplan tenminste een maal per 10 jaar geactualiseerd), dan ontbreekt basis voor legesheffing (als gevolg van nieuwe WRO), waardoor inkomsten achterblijven. Ca 25% van de inzet van Ruimtelijke Regelgeving heeft betrekking op het faciliteren van gemeentelijke ontwikkelingsprojecten. Als dit wordt verminderd dan heeft dat effect op de realisatiesnelheid van de projecten (minder uitvoering). In 2010 is al een efficiencytaakstelling van 75.000 euro gerealiseerd.

Programma Leefomgeving

Ombuigingsrichtingen

Uitbesteding van het onderhoud aan burgers (buurtparticipatie) kan op termijn leiden tot een besparing op onderhoud.

Wel is er een initiële investering voor het maken van afspraken nodig, en blijven er investeringen in materialen nodig. Op termijn is er mogelijk een besparing te realiseren, afhankelijk van het percentage van het onderhoud dat weggezet wordt.

Tevens genoemd bij Stedelijke Ontwikkeling:

Er kan bezuinigd worden door bij investering in stedelijke projecten te kiezen voor onderhoudsvriendelijke openbare ruimte, en het onderhoud uit te besteden aan de buurt. (College: dit levert niet direct een besparing op, maar leidt wel tot betere wijken door meer samenwerking en verantwoordelijkheid voor de eigen omgeving. Wel is er een initiële investering in overleg, en een blijvende investering in materiaal nodig).

Meegegeven bezuinigingsrichtingen:

- Openbare verlichting: kijk naar mogelijkheden met betrekking tot dimmen, minder licht in het buitengebied, groen licht etc. (zijn we mee bezig, terugg koppeling naar de Raad volgt).

- Reclame op openbare terreinen: kijk naar het genereren van meer inkomsten (*is gezien de economische situatie lastig te realiseren*).

Zoekrichtingen

- 'De vervuiler betaalt' zou een mogelijke besparingsrichting kunnen zijn. Zijn er bijvoorbeeld met betrekking tot de rioolheffing mogelijkheden om huishoudens die niet afgekoppeld zijn van het riool, voor wat betreft de afvoer van hemelwater, hoger aan te slaan dan huishoudens waarbij dit wel het geval is?
- Er is meer inzicht gewenst in de opbouw van de leges voor bouw-, en kapvergunningen etc. Mogelijk zit hier nog ruimte met betrekking tot de kostendekkendheid (*hier is eind vorig jaar al een grote slag in geslagen, kostendekkendheid is ook afhankelijk van doorgang grote projecten*).
- Aanpassing van ons gemeentelijke kwijscheldingsbeleid met betrekking tot de afvalstoffenheffing kan leiden tot besparing. Onderzoek naar hoe onze kwijscheldingsnorm zich verhoudt ten opzichte van vergelijkbare steden kan een mogelijke aanpassing van onze norm tot gevolg hebben (geen/minder kwijscheldingen leiden tot lagere afvalstoffenheffing en ruimte om de OZB te verhogen. Deze OZB middelen zijn vervolgens breed in te zetten, in tegenstelling tot de afvalstoffenheffing). (*NB: het coalitieakkoord stelt dat er niet gesleuteld zal worden aan de 100%-kwijscheldingenbeleid voor de minima. Wellicht kan wel gekeken worden naar wat de minima precies zijn, is nu gesteld op 110% van het bijstandsniveau. De raadsleden gaven aan wel wat sommen te willen zien.*)
- Mogelijk kan er een besparing gevonden worden op het gebied van de openbare verlichting. In het verleden zijn er interessante pilots aangekondigd en uitgevoerd met betrekking tot de inzet van groen licht, meer gebruik van dimmers etc. De Raad is nog niet geïnformeerd over de uitkomsten van deze projecten, maar vermoedt dat er op dit vlak mogelijkheden zijn om besparingen door te voeren. Er wordt verzocht om de resultaten van de betreffende pilotprojecten.

Verdiepingsvragen

Vanuit het programma Leefomgeving worden extra kosten gemaakt door de inzet van DCW-ers voor programma overstijgende projecten. Hiermee wordt een grote bijdrage geleverd aan het gemeentelijke arbeidsmarktbeleid. Ook voor duurzaamheid geldt dat het zwaartepunt voor dit gemeentelijke speerpunt belegd is binnen het programma Leefomgeving, terwijl de taken en projecten die uitgevoerd worden ver over de grenzen van ons programma rijken. Voor beide thema's zou een kostenverrekening voor deze diensten naar de andere programma's legitiem zijn. Dit betekent weliswaar een vestzak-broekzak verschuiving van de kosten, maar geeft wel meer inzicht in de werkelijke kosten van het programma Leefomgeving.

Er wordt inzicht gevraagd in de meerkosten die het programma maakt voor deze twee gemeentebrede speerpunten.

Samenvatting incl. nadere onderbouwing vanuit het programma

Er zijn binnen het programma Leefomgeving meerdere besparingsmogelijkheden zichtbaar, zoals;

- het uitbesteden van onderhoud aan de wijk/buurt (*ombuiging*);
- het aanpassen van het gemeentelijke kwijscheldingsbeleid (*zoekvraag*);
- het verminderen/aanpassen van de openbare verlichting (*zoekvraag*);
- een verrekening van de kosten die binnen Leefomgeving ontstaan door invulling gemeentebrede arbeidsmarktbeleid en duurzaamheidsbeleid (*verdiepingsvraag*).

Andere zaken, zoals het verhogen van de inkomsten met betrekking tot reclame en een volledige kostendekkendheid van leges, zijn grotendeels afhankelijk van de economische situatie. In het huidige klimaat kan hier dan ook niet te veel van verwacht worden.

Een bezuiniging op leefomgeving zal niet meer zonder zichtbare gevolgen kunnen, geaccepteerd moet worden dat de kwaliteit van de openbare ruimte minder wordt. Dan kan er echter wel bezuinigd worden!

Daarnaast gaat een bezuiniging op onderhoud door dit uit te besteden aan de wijk in elk geval zolang DCW geen andere afzet kan realiseren ten koste van ons DCW-personeel. Hiermee wordt afbreuk gedaan aan ons arbeidsmarktbeleid, en gaat een beperkte bezuiniging ten koste van een kwetsbare groep Enschedeërs.

Ook kent deze besparing een lange aanlooptijd: personele contracten moeten beëindigd worden, en er dient een initiële en mogelijk grotere investering in materiaal plaats te vinden (op basis van een gazon in eigen onderhoud versus een rozenperk in onderhoud door de buurt).

Een aanpassing van het kwijtscheldingsbeleid zou een verhoging van de lasten van de minima kunnen betekenen, in een tijd waarin deze groep het al zeer zwaar heeft. In dit kader is in het coalitieakkoord expliciet opgenomen dat het kwijtscheldingsbeleid niet gewijzigd zal worden. We zouden echter de consequenties scherper in beeld moeten brengen om de werkelijke effecten te kunnen inschatten.

Het uitgangspunt “de vervuiler betaalt” biedt aanvullend mogelijkheden om te besparen. Meegegeven werd te kijken naar mogelijkheden met betrekking tot de rioolheffing en afkoppeling van de riolering. Een veel grotere slag kan geslagen worden door de invoering van aanbodbepaalde tarieven bij afvalinzameling. Vooral ook omdat dit een meervoudig effect heeft: de burger krijgt zelf invloed op de hoogte van zijn afvalstoffenheffing door een betere scheiding van het afval toe te passen, wij hoeven minder restafval te verwerken (lagere kosten) en de stroom herbruikbaar afval (grondstof!) groeit.

Programma Dienstverlening

Ombuigingsrichtingen

Het besproken thema is de mogelijkheid van differentiëren in leges en andere toerekeningen. Daarbij waren enkele voorbeelden genoemd:

- Kunnen burgers zelf een keuze maken over de mate van dienstverlening? Extra service, zoals meer persoonlijke begeleiding en extra diensten kost meer geld.
- Is het mogelijk om aan Nederlanders, woonachtig in het buitenland, een surplus aan kosten toe te rekenen en zo een hogere kostendekkendheid te bereiken
- Trouwen op een buitenlocatie vergt extra afzonderlijke personele capaciteit. Dit zijn extra kosten die niet in de prijs verdisconteerd worden.

Zoekrichtingen

- *De vraag van de klant.* Hoe halen we die binnen en wat gebeurt er mee?
- Kunnen we met onze dienstverlening aanhaken bij de faciliteiten van derden in de wijk? Kan dat bijdragen aan vergroting van de bereikbaarheid?
- Aanhaken bij open source als het gaat om het samenwerken bij ICT projecten en het versoberen van het applicatielandschap.

Verdiepingsvragen

14-netnummer

Dit is bedoeld voor de betere en herkenbaardere inrichting van de ene ingang voor de overheid. Voor Enschede betekent dit een samenwerking met Losser en Haaksbergen, omdat die hetzelfde kengetal hebben.

koppeling bestanden

Het Nationaal Uitvoering Programma (NUP) richt zich op de *interoperabiliteit* tussen organisaties. Gegevens binnen de ene organisatie moeten kunnen worden hergebruikt in een andere zonder verlies van betekenis. Deze overdracht stelt steeds hogere eisen aan de betrouwbaarheid, de veiligheid, de beveiliging en het garanderen van de privacy. Binnen de gemeente is dit onderkend (ICT en IM).

kwaliteit in dienstverlening en dienstbetoon

In één keer goed betekent meteen het voorkomen van “problemen” aan de achterkant. Dit stelt eisen aan de kwantiteit en kwaliteit aan de loketten, de telefoon, de routing van brieven, de afdoening van e-mail en het inspelen op veranderingen door een goed beheer van de website. Het vinden van de goede balans is een interessant punt bij de ombuigingen. In dat licht gezien, is een vraag in hoeverre het belangrijk is om hoog te scoren in vergelijkingen van kwaliteit dienstverlening. Onlangs behaalde de gemeente landelijk de eerste plaats in de *benchmark publieksdienstverlening*.

Klachten

Het aantal klachten is in 2009 toegenomen; hoe kan dat en hebben we zicht op de aard van de klachten?

In 2009 bewust gestuurd is op het “open staan” voor klachten om te weten wat er leeft bij de bevolking. De categorisering van klachten en de afdoening gebeuren niet binnen het Programma Dienstverlening.

5. Strategisch financieel beleid

5.1 Aanleiding

In de programmabegroting 2009-2012 is het strategisch financieel beleid voor de gemeente vorm gegeven. Belangrijkste aanleiding was toen een terugloop van structurele inkomsten uit onder meer de algemene uitkering uit het Gemeentefonds enerzijds en anderzijds steeds minder incidentele ruimte om tegenvallers op te vangen.

Na het opstellen van de programmabegroting 2009-2012 werden we geconfronteerd met de financiële crisis, die overging in een economische recessie. Hoewel we als gemeente de ambities zoveel mogelijk overeind willen houden, werden de gevolgen van de recessie steeds beter voelbaar. Dit alles heeft geleid tot de ombuigingsoperatie in 2009. In deze ombuigingsoperatie zijn diverse instrumenten zoals de generieke taakstelling en 'oud voor nieuw' ingezet. De invulling van de ombuigingen is namelijk vooral gezocht in het doelmatiger en slimmer werken en organiseren van het werk en in versobering van het beleid. Ook is het beleid t.a.v. treasury, investeringen en kapitaallasten aangescherpt.

Deze ombuigingsoperatie heeft een aanzienlijk beslag gelegd op de capaciteit van de gemeentelijke financiële functie. Dit heeft zowel geleid tot accentverschuivingen bij de inzet van de diverse instrumenten maar ook dat niet alle instrumenten die in de Programmabegroting 2009-2012 geïntroduceerd werden, zijn opgepakt. Het gaat daarbij vooral om beleidsaudits en ontwikkeling van een beperkte set van financiële indicatoren.

De gevolgen van de economische recessie blijven de komende periode voelbaar. Dit uit zich met name in de doorwerking van rijksbezuinigingen in onze begroting. Het nieuwe kabinet zal over de omvang en inhoudelijke invulling van de rijksbezuinigingen gaan besluiten. Hier op vooruitlopend hebben we in het coalitieakkoord een behoedzame raming van de gevolgen van de rijksbezuinigingen opgenomen en zijn we uitgegaan van een rijksbezuiniging van 29 miljard euro over de periode 2012-2018, waarvan 2,5 miljard euro op het gemeentefonds.

In het Coalitieakkoord 2010 – 2014 zijn de ambities voor de komende periode geformuleerd. Het realiseren van deze ambities tegen de achtergrond van de komende omvangrijke bezuinigingen vraagt om een actualisering van het strategisch financieel beleid. Dit wordt in deze paragraaf beschreven.

5.2 Actualisatie Strategisch Financieel Beleid

De oorspronkelijke doelstelling van het Strategisch Financieel Beleid blijft onverminderd van kracht:

“het zoveel mogelijk realiseren van de gemeentelijke ambities uitgaande van een gezonde financiële positie, met andere woorden: het realiseren van een optimaal maatschappelijk rendement”

Gelet op de huidige en toekomstige budgettaire situatie, waarbij middelen zeer schaars zullen zijn, is het strategisch financieel beleid vooral gericht op:

- beheersing van de uitgaven;
- versterking/verbreding van co-financieringsmogelijkheden;
- instandhouding van een gezonde financiële positie;
- flexibele en transparante planning en controlcyclus met heldere budgettaire stukken.

Strategisch financieel beleid vergt ook een verandering in de cultuur. Het ambtelijke apparaat, het college en de raad moeten, meer dan in het verleden, scherp zijn op de beheersing van de uitgaven. Zo kunnen nieuwe beleidsontwikkelingen alleen worden uitgevoerd/gefinancierd indien bestaand beleid wordt afgebouwd en kan structureel beleid alleen worden gefinancierd met structurele middelen. Aan de andere kant moeten we nog beter gebruik maken van co-financieringsmogelijkheden en de financiële positie continue moeten bewaken.

De eerstkomende jaren moeten we rekening houden met een afname in de algemene en specifieke uitkeringen van het Rijk. 'Nieuw' geld van het rijk dat we kunnen inzetten voor nieuwe

beleidsontwikkelingen hoeven we dan ook niet te verwachten. Dit betekent ook, dat we overschrijdingen van uitgaven zelf moeten oplossen en in de meeste gevallen leidt dit tot extra ombuigingen. Derhalve is het van groot belang dat overschrijdingen en tegenvallers zoveel mogelijk moeten worden voorkomen. Dit vraagt om een continue bewaking van de kwaliteit van onderliggende prognoses en uitgangspunten die ten grondslag liggen aan de begroting. In dit licht bezien wordt de komende periode een voorstel voor een actualisatie van de spelregels rondom begrotingsdiscipline – beter bekend als de Goudt-norm – uitgewerkt.

We zullen continue moeten zoeken naar middelen, zowel incidenteel als structureel. Nieuwe beleidsvoornemens of intensiveringen van bestaand beleid vragen om een specifieke set van spelregels die passen in de financiële context. Daarbij denken we aan horizonbeperving, het heroverwegen en versoberen van bestaand beleid (principe 'oud-voor-nieuw') en cofinanciering in brede zin (provincie, rijk, maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven etc) . Ook een periodieke doorlichting van onze reserves en voorzieningen (incidentele middelen) behoort tot dit instrumentarium.

In het coalitieakkoord hebben we aangegeven dat we samen met burgers en maatschappelijke partners de gewenste veranderingen in Enschede tot stand willen brengen. De twee invalshoeken, burgerparticipatie/stadsdeelgewijs werken en innovatieve gemeente, zoals beschreven in deze kadernota, staan daarbij centraal. Wij willen het financieel instrumentarium zodanig inrichten dat gewenste ontwikkelingen adequaat kunnen worden ondersteund. Het innovatiebudget speelt daarbij een belangrijke rol. Zoals in de voorgaande hoofdstukken is aangegeven, kan innovatie op verschillende terreinen plaatsvinden. Gelet op het brede spectrum van innovatie willen we de komende periode een aantal richtlijnen uitwerken op basis waarvan het innovatiebudget kan worden ingezet. In de programmabegroting komen we hierop terug. Gelet op de gezamenlijke verantwoordelijkheid van maatschappelijke partners, burger en overheid verwachten we, daar waar mogelijk, ook cofinanciering van onze partners bij het vormgeven en uitvoeren van beleid.

De financiële positie van de gemeente kan als gevolg van de economische recessie en de consequenties daarvan voor het Grondbedrijf en Vastgoedbedrijf onder druk komen te staan. Ondanks de economische recessie moet de financiële positie van de gemeente gewaarborgd blijven. Dit betekent dat het weerstandsvermogen continu bewaakt moet worden en een continue alertheid op mogelijke risico's. In relatie tot het weerstandsvermogen is het Grondbedrijf ten opzichte van 2009 opgeschoven van 'code geel' naar 'code oranje'. Dit leidt tot de conclusie dat de financiële positie toereikend is voor de uitvoering van de nu lopende projecten maar dat er geen middelen zijn om verwachte tekorten van alle toekomstige projecten te kunnen dekken. Op dit moment wordt gewerkt aan voorstellen om in 'code groen' te geraken. Een heroverweging op de ingenomen grondposities in verband met de effecten van demografische ontwikkelingen op de ruimtelijke opgaven en de economische recessie maakt hier ook onderdeel van uit.

In het coalitieakkoord geeft het college aan "subsidies door (te) lichten en (te) kijken naar de financiële afspraken met onze verbonden partijen." Het doorlichten van subsidies kan vanuit verschillende perspectieven plaatsvinden, zoals het in beeld brengen van mogelijke beleidswijzigingen, zicht krijgen op mogelijke bezuinigingen en het inschatten (en beheersen) van latente risico's (governance). Voor dit laatste is, in vervolg op besluitvorming in de raad begin 2010 over de beleidskaders gesubsidieerde instellingen en verbonden partijen, al een proces in gang gezet. Het in beeld brengen van potentiële beleidswijzigingen en het zicht krijgen op mogelijke bezuinigingen bij instellingen gaan hand in hand.

De raad wil een samenhangende planning en controlcyclus met flexibele en transparante budgettaire stukken. Als opdrachtgever voor het project 'strategisch sturen met programma's' geeft uw raad invulling aan deze ambitie. Op deze wijze zal uw raad tijdig en duidelijk door het college worden geïnformeerd, zodat u beter in staat bent te sturen en duidelijke keuzes kan maken. Dit is ook een belangrijke voorwaarde voor het waarmaken van de doelstellingen die aan het Strategisch Financieel Beleid verbonden zijn.

5.3 Vervolgproces

In deze Kadernota is duidelijk geworden dat de gemeente zich de komende jaren in een financieel moeilijke situatie zal bevinden. Vasthouden aan ambities en tegelijkertijd een gezonde financiële basis

behouden vragen een strategische inzet van het financieel beleidsinstrumentarium. Hiervoor hebben we u op hoofdlijnen een aantal denkrichtingen aangegeven. Middels het Strategisch Financieel Beleid willen we deze instrumenten meer in samenhang bezien en inzetten door deze te voorzien van specifieke spelregels. Wij stellen u voor het college opdracht te geven deze spelregels de komende periode langs bovengenoemde lijnen nader uit te werken en aan uw raad voor te leggen. Wij verwachten bij de behandeling van de Programmabegroting 2011 hiertoe een eerste stap te hebben gezet.

6. Effectindicatoren

Dit hoofdstuk over indicatoren is opgebouwd langs drie lijnen:

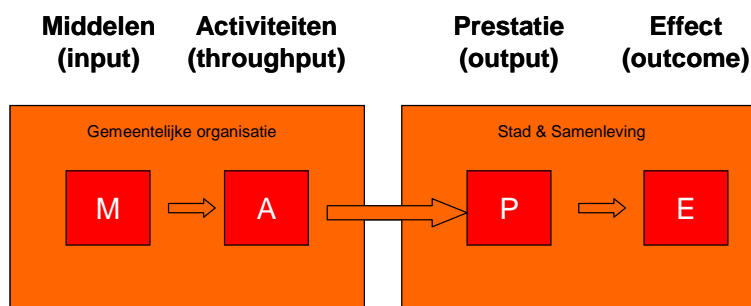
1. In de Kadernota ook een voorzet voor (effect)indicatoren die iets zeggen over de voortgang van het coalitieakkoord. Deze set maakt onderdeel uit van de totale groep indicatoren die voor de zeven nieuwe programma's wordt geformuleerd.
2. Procesvoorstel herijking effectindicatoren bij de programmabegroting (Enschede Doet). Dat zal in de loop van de zomer plaatsvinden. Nieuwe of aangepaste effectindicatoren (incl. 'coalitie'-indicatoren) die de zeven nieuwe programma's een goede start op dit gebied meegeven.
3. In de Gemeenterekening 2009 waren van enkele effectindicatoren de gegevens nog niet bekend. Daarvan heeft het college toegezegd die zover mogelijk bij de Kadernota aan te leveren.

Hieronder eerst een paar algemene noties over het gebruik van indicatoren, waarna we achtereenvolgens ingaan op bovengenoemde drie lijnen.

Indicatoren: algemene noties

Soorten indicatoren

We kunnen indicatoren op verschillende manieren indelen. Een indeling die aansluit bij het werken binnen onze gemeente is de indeling in indicatoren die iets zeggen over middelen (input), activiteiten (throughput), prestaties (output) en effecten (outcome).

Gebruik en beïnvloeding

Voor het realiseren van onze maatschappelijke doelstellingen in de stad zijn meerdere contextuele factoren van belang, zijn meerdere partners betrokken. Daarmee is de mate van invloed door de gemeente op het bereiken van een doelstelling niet altijd even groot. De effectindicatoren die aangeven in hoeverre we erin slagen onze ambities te realiseren zijn goed te gebruiken om beleid aan te passen, maar kunnen minder direct door de gemeente beïnvloed worden. Dit in tegenstelling tot de meeste middelenindicatoren. Deze zijn over het algemeen vrij goed beïnvloedbaar door de gemeente. We kunnen indicatoren dan ook op verschillende manieren gebruiken, bijvoorbeeld om te weten, te leren, te sturen te verantwoorden.

Voorbeeld: De gemeente kan zelf bepalen hoeveel ambtenaren ze in dienst heeft, welke ICT-infrastructuur aanwezig is en welke broodjes in de kantine beschikbaar zijn. Moeilijker wordt het als het gaat om effectindicatoren als de werkgelegenheid in de stad of het aantal hoger opgeleiden.

Indicatoren: vertaling coalitieakkoord

In deze Kadernota hebben we voor de zeven nieuwe programma's doelstellingen geformuleerd waaruit de ambities van deze coalitie spreken. Daar passen ook indicatoren bij die weergeven hoe het staat met de realisatie van deze ambities. We streven naar een Top 10 van 'coalitie-indicatoren'. Hieronder geven we een voorzet van deze indicatoren voor het programma Economie & Werk.

Programma Effectindicatoren	Resultaat 2009 (1)	Ambitie/limiet 2010 (2)	Ambitie/li miet 2014 (3)
Economie & Werk			
1. Aantal WWB'ers in Enschede dat gedurende 4 jaar voldoende gekwalificeerd is om perspectief te hebben in te stromen in regulier werk.			2000
2. Percentage WWB'ers in Enschede dat zich op trede 3 t'm 6 van de participatieladder bevindt			75
3. Werkloosheidsvrije wijk Pathmos			
a. Percentage Pathmos dat zich op trede 3 t'm 6 van de participatieladder bevindt			
b. Stijgingspercentage Pathmos dat zich op trede 1 t/m 2 van de participatieladder bevindt	[2008: 6,9]		
4. Tevredenheid ondernemers over ondernemersklimaat		7,0	7,4
5. Klanttevredenheid Werkplein		7,0	7,0
6. Werkgeverstevredenheid Werkplein		7,4	7,5

Ambitie behorende bij de indicatoren 1 tot en met 6

1. Gedurende 4 jaar zijn 2000 WWB'ers in Enschede voldoende gekwalificeerd om met perspectief op werk in te stromen in regulier betaald werk (trede 6 van de participatieladder). De nadruk ligt op het verwerven van de juiste kwalificaties om in te kunnen stromen naar regulier betaald werk. De ambitie behorende bij deze indicator wordt gevoed door de verwachting dat het arbeidsmarktklimaat in 2014 verbeterd is ten opzichte van 2010.

2. Na vier jaar bevindt 75% van Enschede zich op trede 3 t'm 6 van de participatieladder. Dit betekent dat 75% betaald of onbetaald werk verricht (trede 4 t'm 6 van de participatieladder), of deelneemt aan georganiseerde activiteiten.

3a. Na twee jaar bevindt 50% in Pathmos zich op trede 3 t'm 6 van de participatieladder

3b. Na twee jaar is iedereen in Pathmos die zich op trede 1 t'm 2 van de participatieladder bevindt 1 trede gestegen.

De indicatoren voor Pathmos worden bij de programmabegroting nader ingevuld.

4. De tevredenheid van ondernemers over het ondernemersklimaat stijgt tot 2014 van een 7,2 naar een 7,4.

5. In 2014 wordt het Werkplein door de klanten nog steeds met een 7,0 gewaardeerd.

6. In 2014 is de werkgeverstevredenheid over het Werkplein gestegen van een 7,4 naar een 7,5

Toelichting participatieladder:

We kiezen voor een koppeling van indicatoren aan de participatieladder. Waarom deze koppeling? De participatieladder geeft zicht op:

- Hoeveel mensen vinden inderdaad regulier werk?
- Hoeveel melden zich aan voor een opleiding?
- Hoeveel beginnen er met participatieplaatsen?
- Welke activiteiten hebben de grootste kans van slagen?

Voor het antwoord op dergelijke vragen is er de Participatieladder. Met een paar korte vragen kan van iedere cliënt het participatieniveau worden vastgesteld. Op een schaal van 1 tot 6: van een teruggetrokken bestaan tot betaald werk.

Het nut van de koppeling van indicatoren aan de participatieladder:

- geeft meer duidelijkheid over de samenstelling van het klantenbestand
- geeft materiaal voor vergelijking met andere wijken en gemeenten
- geeft meer zicht op de resultaten van het participatiebeleid: welke maatregelen hebben het meest effect en voor wie?
- geeft aanknopingspunten voor nieuw beleid of specifieke aandacht voor bepaalde klanten

Effectindicatoren in Enschede Doet 2011-2014

In Enschede Doet 2011-2014 (de nieuwe programmabegroting) willen we voor alle programma's een goede set effectindicatoren opnemen. Leidend zijn de doelstellingen van de programma's en hoe we die goed kunnen monitoren. We maken daarbij deels gebruik van de huidige 42 effectindicatoren die verdeeld worden over de zeven nieuwe programma's, maar deze wel goed onder de loep nemen en waar nodig herijken. We zullen ook zoveel mogelijk zoeken naar indicatoren die vergelijking met andere gemeenten mogelijk maakt. Denk aan aansluiting 'Atlas voor gemeenten' en 'waarstaatjegemeente.nl'.

Daarnaast zijn tijdens de behandeling van de Gemeenterekening door de raad een aantal moties aangenomen over indicatoren. Deze zullen we meenemen bij het uitwerken van de indicatoren voor Enschede Doet. Het gaat dan bijvoorbeeld om indicatoren voor openbaar vervoer, fietsgebruik en duurzaamheid.

Het totaal aan indicatoren per programma leggen we in september ter bespreking voor aan de rekeningencommissie. Na eventuele aanpassingen worden ze opgenomen in Enschede Doet.

Effectindicatoren: aanvulling Gemeenterekening 2009

In de Gemeenterekening 2009 waren van enkele effectindicatoren de gegevens nog niet bekend. Daarvan heeft het college toegezegd die zoveel mogelijk bij de Kadernota 2011 aan te leveren. Het gaat om de volgende indicatoren:

Nr.	Effectindicator	Ambitie 2009	Realisatie 2009
8.	Aandeel hoogopgeleiden van de beroepsbevolking (HBO/WO)	29%	29%
20.	Armoede: percentage huishoudens met een inkomen < 105% van het sociaal minimum	Volgen van de verwachte landelijke daling	Nog niet bekend
21.	Schulden: gemiddelde (consumptieve) schuld van mensen die een beroep doet op de Stadsbank is € 15.000.	Daling	Nog niet bekend
24.	Relatieve ontwikkeling aantal arbeidsplaatsen in % (periode 2008-2009)	Minimaal gelijk aan G31	1,5% (Nederland: 0,3%, Twente -0,4%)
25.	Groei van het aantal bedrijfsvestigingen	Minimaal gelijk aan G31	4,7% (G31: 6,4%, Twente 3,4%)
36.	Aandeel midden- en hogere inkomensgroepen immigratie	62%	Nog niet bekend

7. Majeure Stedelijke Investeringsopgaven

7.1 Inleiding

In de Programmabegroting 2009 -2012 zijn voor het eerst een tiental projecten opgenomen die voor de komende periode tot en met 2015 betiteld zijn als Majeure Stedelijke Investeringsopgaven. Het gaat hierbij om vier herstructureringsprojecten en zes ontwikkelingsprojecten. Deze projecten zijn essentieel voor de ontwikkeling van de stad.

De herstructureringsprojecten zijn:

1. Wesselerbrink-Noord (Bijvank/'t Lang),
2. Velve-Lindenhof,
3. Boswinkel Oost
4. Stroinkslanden 2015.

De ontwikkelingsprojecten betreffen:

5. Revitalisering Havengebied,
6. Gebiedsontwikkeling Luchthaven Twente,
7. Ontwikkeling van het Kennispark,
8. Verdubbeling Auke Vleerstraat fase 1 en voorbereiding fase 2A (inclusief 3° ontsluiting Kanaalzone),
9. Ontwikkeling Stadsweide voor Kennis, Technologie & Zorg
10. Ontwikkeling Spoorzone.

Voor deze projecten is bepaald dat elk jaar bij de Kadernota een geactualiseerd (financieel) totaaloverzicht wordt opgesteld. Bij de nu voorliggende actualisatie van de fiches is gerekend met het prijspeil van het huidig jaar (1 januari 2010). Op basis van deze actualisatie is inzichtelijk gemaakt voor welk bedrag de komende jaren gespaard moet worden in de reserve Majeure Stedelijke Investeringsopgaven (MSI) om het totale tekort voor de majeure projecten af te dekken.

7.2 Actualisatie 2010

In de Programmabegroting 2010-2013 is vanuit het incidenteel middelenkader voor de MSI een eerste bedrag van 12,5 miljoen euro aan de reserve MSI toegevoegd. Daarnaast is in 2009 besloten een bedrag van 5,0 miljoen euro aan te wenden vanuit het Grondbedrijf ter dekking van de Majeure Stedelijke Investeringsopgaven. Dit bedrag is gereserveerd voor de Spoorzone. Na deze bijdragen was het nog resterende tekort eind 2009 10,9 miljoen euro.

Na de actualisatie van 2010 bedraagt het totaal benodigde bedrag voor de majeure projecten (voor de planperiode 2010-2015) 18,41 miljoen euro. Dit bedrag is samengesteld uit een tekort van 4,71 miljoen euro op de herstructureringswijken, 13,3 miljoen euro voor de ontwikkelingsprojecten, 2,9 miljoen euro voor extra plankosten ten behoeve van de herstructureringsprojecten verminderd met 2,5 miljoen euro dat kan worden geactiveerd. In dit tekort zijn de bijdragen uit andere financieringsbronnen zoals ISV-3, subsidies of cofinanciering door derden al verwerkt.

Ten opzichte van 2009 is het totale tekort na de actualisatie toegenomen van 10,9 miljoen euro naar 18,41 miljoen euro. De toename in het tekort van 7,51 miljoen euro wordt veroorzaakt door:

- Wijzigingen in zowel de herstructurerings- als ontwikkelprojecten veroorzaakt door o.a. gewijzigde uitgangspunten, projectvertraging en lagere subsidiebijdragen. In totaal leidt dit tot een toename in het projecttekort van 4,5 miljoen euro
- De kostenstijging die in de afzonderlijke projecten heeft plaatsgevonden ten gevolge van indexering en interest ten opzichte van het prijspeil 1-1-2009 (1,51 miljoen euro).
- De benodigde extra plankosten voor de herstructureringsprojecten voor de periode 2013-2015 (1,5 miljoen euro).

Voor de meeste majeure projecten zal in 2010 besluitvorming plaatsvinden of zullen bindende afspraken met partners worden gemaakt. Op dat moment moet er zekerheid zijn over de dekking van

het nog aanwezige projecttekort en de geraamde extra plankosten voor de herstructureringsprojecten. Dit zou betekenen dat in 2010 voor 18,12 miljoen euro moet worden gespaard in de reserve MSI (18,41 miljoen euro verminderd met de rekening-courant rente op de reserve MSI van 0,28 miljoen euro).

Een incidenteel budget van ruim 18 miljoen euro is niet beschikbaar. Het vinden van deze middelen binnen het huidig financieel kader van de gemeente zal niet voor alle projecten realiseerbaar zijn. De realiteit is dat niet voor alle, maar wel voor de meeste van deze projecten (op basis van bestuurlijke besluiten) al overeenkomsten zijn aangegaan, dan wel dat de partner leidend is (zoals bij Stadsweide MST). Tegen deze achtergrond en met oog voor de huidige marktomstandigheden is bezien voor welke onderdelen niet nu, maar op een later moment een afweging en besluitvorming over de beschikbaarstelling van middelen kan plaatsvinden. Voor het herstructureringsproject Boswinkel wordt voorgesteld eerst de resultaten van de lopende gesprekken met de woningbouwcorporatie over mogelijke fasering en temporisering af te wachten en tot die tijd nog geen financiële middelen voor het project beschikbaar te stellen. Dit geldt eveneens voor de extra plankosten voor de herstructureringswijken voor de periode 2013-2015. Voor het project Spoorzone wordt voorgesteld inhoudelijk nog een discussie te laten plaatsvinden over geraamde plankosten voor "supervisie ruimtelijke kwaliteit" en de kosten voor duurzaamheid en hogere verdiepingsvloeren. Het vooralsnog niet toekennen van financiële middelen op deze drie onderdelen leidt tot een aangepast projecttekort voor 2010 van 12,06 miljoen euro waarvoor dekking moet worden gezocht (het totale tekort op de majeure projecten blijft 18,12 miljoen euro).

Verder is besloten om de mogelijkheden te onderzoeken tot verdere fasering en temporisering binnen de projecten. Ook wordt extra ingezet op mogelijke subsidies en bijdragen van derden. Onderzoek naar verdergaande fasering/temporisering en mogelijke bijdragen van derden leiden naar verwachting tot het terugdringen van het tekort op de majeure projecten. Om deze reden is besloten is om besluitvorming over de Majeure Stedelijke Investeringsopgaven uit te stellen tot na de zomer. De dekking van het tekort willen we zoeken in een heroverweging van de reserves en voorzieningen. Daartoe willen we een quickscan doorlichting uitvoeren. Bij de bepaling van de scope van deze doorlichting stellen we vast dat de voorzieningen en een groot deel van de reserves zijn vastgelegd en niet zonder budgettaire consequenties kunnen worden vrijgemaakt voor andere doelen. De scan zal zich daarom in hoofdzaak richten op circa 62 miljoen euro aan reserves. Hiertoe behoren ook de gelden die bij de Programmabegrotingen 2008-2011 en Programmabegroting 2010-2013 voor de strategische opgaven zijn gereserveerd en die per begin 2010 ruim 22 miljoen euro bedragen. Het doel van deze doorlichting is om uit het zoekgebied van 62 miljoen euro de ontbrekende 12 miljoen euro te vinden. In de programmabegroting 2011-2014 komen we hierop terug. Na de zomervakantie wordt u nader geïnformeerd en wordt de actualisatie besproken in de Stedelijke Commissie.

Voor een nader inzicht in de reserves is een specificatie met toelichting ter inzage gelegd.

Bijlagen

- **Bijlage 1:**
 - a. verwachte gevolgen van de rijksbezuinigingen
 - b. Toelichting op de onvermijdelijke knelpunten/tegenvallers in de ombuigingsoperatie 2009
- **Bijlage 2:**
 - a. tijdelijk gefinancierde beleidsonderwerpen, die worden gecontinueerd
 - b. beleidsonderwerpen waarvan de financiering na 2011 wegvalt
 - c. overige mutaties
 - d. risico's
- **Bijlage: Bestuurlijke projecten**
- **Bijlage: Versnellingsprojecten**

Bijlage 1

Verwachte gevolgen van de rijksbezuinigingen en toelichting op de onvermijdelijke knelpunten en tegenvallers in de ombuigingsoperatie 2009

A. Verwachte gevolgen van de rijksbezuinigingen

Op dit moment is nog onduidelijk wat de omvang van de rijksbezuinigingen zullen zijn en welke consequenties dit heeft voor de gemeentelijke begrotingen. Een nieuw kabinet zal hierover een besluit moeten nemen. Tot die tijd zullen we een zo goed mogelijke inschatting maken van de consequenties van de rijksbezuinigingen voor onze begroting. De vraag is niet of we worden geconfronteerd met rijksbezuinigingen, maar welke omvang deze zal hebben en hoe we hierop kunnen anticiperen. Wij gaan uit van de volgende behoedzame aannames (deze zijn ook gehanteerd bij het opstellen van het coalitieakkoord):

1. *Omvang van de rijksbezuinigingen van 29 miljard euro, waarvan 2,5 miljard euro op het gemeentefonds.*

In de financiële foto werd uitgegaan van een rijksbezuiniging van 35 miljard euro, waarvan 3 miljard op het gemeentefonds. Op basis van analyses en prognoses gaat het CPB in het Centraal Economisch Plan uit van een rijksbezuiniging van 29 miljard euro. Doorvertaald naar het gemeentefonds betekent dit een bezuiniging op het gemeentefonds van 2,5 miljard euro. De ambtelijke werkgroepen van het rijk hebben 20 rapporten uitgebracht met voorstellen tot bezuinigingen. Voor een deel hebben deze ook consequenties voor de gemeenten. Omdat de diversiteit van de voorstellen groot is, de consequenties voor de gemeenten niet duidelijk en het nieuwe kabinet eerst zal besluiten tot de omvang en de invulling van de rijksbezuinigingen, zijn de rapporten voor ons geen aanleiding geweest de behoedzame aannames ten aanzien van de rijksbezuinigingen te wijzigen.

Uitgaande van een rijksbezuiniging van in totaal 29 miljard en uitgaande van het aandeel van Enschede van 0,009% in het gemeentefonds leidt dit tot een ombuigingsomvang voor onze gemeente van 22,5 miljoen euro.

De Enschedese raad heeft in de Programmabegroting 2010-2013 gekozen voor een nullijn in de groei van de algemene uitkering. In de bijbehorende ombuigingsoperatie is de omvang van de bezuinigingen voor de gemeente medebepaald door deze nullijn. Volgens de informatie van de VNG hebben gemeenten die in hun programmabegroting 2010-2013 uitgaan van een nul-groei, reeds een deel van hun aandeel van de 2,5 miljard euro ingevuld. Bij de 2,5 miljard euro bezuiniging wordt namelijk uitgegaan van een lichte groei van het gemeentefonds. Voor Enschede is dit een bedrag van 2,3 miljoen euro in 2012 en 4,7 miljoen euro vanaf 2013.

2. *Periode waarbinnen de bezuinigingen moeten worden gerealiseerd: 2012-2018*

Conform de bestuurlijke afspraken tussen de VNG en het Rijk zal het Rijk naar verwachting niet eerder dan in 2012 bezuinigen op de algemene uitkering. Verder zal de korting naar verwachting niet direct voor het volledige bedrag in 2012 worden opgelegd, maar zal de korting in de periode 2012-2018 lineair oplopen. Uiteraard is een en ander ook afhankelijk van de ontwikkeling van de economische conjunctuur. Daarnaast is het uitvoeringstechnisch gezien niet mogelijk om in de eerste bezuinigingsjaren het volledige bedrag te realiseren. Een laatste argument om niet uit te gaan van het realiseren van het totale ombuigingsbedrag in de eerste jaren is, dat voorzieningen die als gevolg van de ombuigingen worden geschrapt/verminderd en achteraf mogelijk niet nodig blijken te zijn, tegen extra of zelfs meer kosten op hetzelfde niveau terug kunnen worden teruggebracht.

3. *Specifieke uitkeringen: rijksbezuinigingen op specifieke uitkeringen worden in principe in mindering gebracht op het betreffende gemeentelijke beleidsterrein*

De rijksbezuinigingen zullen ongetwijfeld ook de ca. 11,5 miljard euro aan specifieke uitkeringen voor de uitvoering van rijkstaken treffen. Als hierop bijvoorbeeld ook 20% zou worden gekort, dan betekent dit een ombuiging voor onze gemeente in de orde van grootte van 18 miljoen euro. Omdat op dit moment nog onduidelijk is wat de daadwerkelijke omvang van de bezuinigingen zal zijn en op welke specifieke uitkeringen zal worden omgebogen, hanteren we in principe het uitgangspunt dat een rijksombuiging op een specifieke uitkering rechtstreeks in mindering wordt

gebracht op het betreffende beleidsterrein van de gemeente. Kortom minder geld, dan ook minder uitvoering van taken. Op deze wijze leggen de rijksbezuinigingen op specifieke uitkeringen geen druk op de gemeentelijke begroting.

De bovenstaande aannames leiden tot het volgende overzicht:

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Ombuiging 2,5 mrd	0	3,2	6,4	9,6	12,8	16,1	19,3	22,5
Reeds ingevuld	0	2,3	4,7	4,7	4,7	4,7	4,7	4,7
Resteert	0	0,9	1,7	4,9	8,1	11,4	14,6	17,8

De bovenstaande inschatting van de rijksbezuinigingen leidt tot een structureel tekort op de gemeentelijke begroting dat oploopt van 0,9 miljoen euro in 2012 naar 4,9 miljoen euro in 2014 en 17,8 miljoen euro in 2018. In deze kadernota richten we ons primair op de periode 2011-2014.

Een definitief beeld van de rijksbezuinigingen kan pas worden gegeven indien het nieuwe kabinet daarover heeft besloten. Mede afhankelijk van de duur van de kabinetsformatie zal naar verwachting eerst bij de Kadernota 2012 duidelijkheid zijn. Zoals reeds aangegeven zullen we in de Kadernota 2012 nadrukkelijk ingaan op de consequenties van de rijksbezuinigingen voor de jaren 2015-2018.

B. Toelichting op de onvermijdelijke knelpunten/tegenvallers in de ombuigingsoperatie 2009

Onderstaande onvermijdelijke knelpunten en tegenvallers in de ombuigingsoperatie 2009 zijn opgenomen in financiële foto en maken onderdeel uit van het coalitieakkoord en deze kadernota. Daar waar nodig zijn omschrijvingen geactualiseerd.

De structurele knelpunten/tegenvallers worden gedekt uit de ombuigingsopgave zoals opgenomen in de financiële bijlage in het coalitieakkoord en deze kadernota, de incidentele knelpunten/tegenvallers worden gedekt uit het positieve rekeningresultaat 2009.

1. Onvermijdelijke structurele knelpunten, tegenvallers in ombuigingsoperatie 2009 en een meevaller

(Bedragen in euro's)	2011	2012	2013	2014
<i>Knelpunten:</i>				
Stedelijke ontwikkeling	600.000	600.000	600.000	600.000
Wijkontwikkeling, zorg en welzijn	600.000	600.000	600.000	600.000
Leefomgeving	572.000	431.000	554.000	690.000
Bestuur en middelen	570.000	570.000	570.000	570.000
Subtotaal	2.342.000	2.201.000	2.324.000	2.460.000
<i>Tegenvallers ombuigingen:</i>				
Wijkontwikkeling, zorg en welzijn	1.500.000	1.500.000	1.500.000	1.500.000
Leefomgeving	158.000	270.000	270.000	270.000
Bestuur en middelen	20.000	20.000	20.000	20.000
Subtotaal	1.678.000	1.790.000	1.790.000	1.790.000
Totaal knelpunten en tegenvallers ombuigingen	4.020.000	3.991.000	4.114.000	4.250.000
<i>Meevaller:</i>				
Opgroeien en ontwikkelen				-1.600.000
Totaal structurele beeld	4.020.000	3.991.000	4.114.000	2.650.000

1.1 Structurele Knelpunten

Stedelijke ontwikkeling

Dit betreft het structurele knelpunt Twents Welle van 0,6 miljoen euro met ingang van 2011. De raad is hiervan op de hoogte gebracht. In het najaar van 2010 zal een definitief voorstel wordt gedaan.

Wijkontwikkeling, zorg en welzijn

Het knelpunt ten opzichte van de huidige begroting betreft de individuele hulpmiddelen. Op grond van de realisatie 2009 voorzien we een knelpunt van structureel 0,6 miljoen euro vanaf 2011. Het knelpunt wordt veroorzaakt door:

1. toenemende vraag (autonome ontwikkeling) naar overige voorzieningen (woningaanpassingen, vervoersvoorzieningen, rolstoelen, scootmobielen): 0,4 miljoen euro. Door de jaren heen vertonen deze uitgaven overigens een zeer grillig verloop. Dat heeft met

- name te maken met het feit dat het wel of niet noodzakelijk zijn van enkele grote voorzieningen direct kan leiden tot een overschrijding of juist een onderuitputting van het budget. Deze fluctuaties konden in de afgelopen jaren worden opgevangen binnen het totale productbudget voor Hulp bij het huishouden. Dit is vanaf 2010 niet meer mogelijk, omdat dat budget daarvoor geen ruimte meer biedt.
2. stijging van de kosten voor onderhoud van hulpmiddelen: 0,2 miljoen euro. In contracten met leveranciers is opgenomen dat bij een overschrijding van 5% (van een overeengekomen hoeveelheid) er een nabetaling volgt. Dit heeft in 2009 plaatsgevonden en zal in de komende jaren ook reëel zijn.

Met het doorzetten van de verscherpte vraagverheldering en de invulling van de compensatieplicht verwachten we structureel de begroting (ook inclusief de tegenvaller bij de Hulp bij het Huishouden, zie 1.2 hierna) sluitend de krijgen. Daarom is in het coalitieakkoord en deze kadernota een structurele taakstelling op de totale individuele voorzieningen opgenomen van 2 miljoen euro.

Leefomgeving

Dit betreft de reguliere areaaluitbreiding conform bestaande spelregels. Deze is nu substantieel hoger i.v.m. de toevoeging van Stroinksbos & Roombeek. Vanaf 2014 gaat het om een bedrag van 690.000 euro structureel. De huidige toegekende structurele (136.000 euro vanaf 2012) en incidentele (118.000 euro in 2011 en 123.000 euro in 2012 uit Roombeek) areaaluitbreiding kunnen komen te vervallen. Deze zijn verwerkt in het totaalbedrag, waardoor het knelpunt voor de jaren 2011 t/m 2013 lager uitvalt dan 690.000 euro.

Bestuur en middelen

In de ombuigingsoperatie 2009 is besloten om de nieuwbouw voor sectie Boekelo uit te stellen. Gezien de planontwikkeling van dat gebied moet vanaf medio 2010 een alternatief gevonden worden voor de huisvesting van de sectie Boekelo. De kosten hiervan worden geraamd op 50.000 euro vanaf 2010.

Voor de pensioenvoorzieningen voor (oud-)wethouders zijn actuariële berekeningen uitgevoerd. Hieruit is gebleken dat zowel structurele als incidentele toevoegingen aan de betreffende voorziening en budgetten noodzakelijk zijn. Voor 2010 levert dit een knelpunt op van 720.000 euro (waarvan 200.000 euro incidenteel) en vanaf 2011 van 520.000 euro.

1.2 Structurele tegenvallers in de ombuigingsoperatie 2009

Wijkontwikkeling, zorg en welzijn: WMO

Bij de Kadernota 2010-2013 is voor de Wmo een stelpost knelpunten opgevoerd van 7,0 miljoen euro. Deze stelpost is vervolgens gereduceerd met 3,5 miljoen euro en bij de programmabegroting 2010-2013 is er nogmaals een ombuiging doorgevoerd van 0,3 miljoen euro. Per saldo is er derhalve van het knelpunt van 7,0 miljoen euro, een bedrag van 3,2 miljoen euro gehonoreerd, hetgeen betekent dat taakstellend 3,8 miljoen euro moet worden omgebogen. De 3,2 miljoen euro is toegevoegd aan het budget Wmo 2010.

Uitgaande van de voor 2010 geïndiceerde uren (HH1 en HH2), de gekozen voorziening (ZIN of PGB) en leverancier en de daarbij behorende tarieven, is het benodigde budget 2010 1,5 miljoen euro hoger dan beschikbaar. Anders gesteld: ondanks de zeer scherpe aanbesteding is er een overschrijding van 1,5 miljoen euro. Daarbij is al rekening gehouden met de nu bekende compensaties in het gemeentefonds. De voorgenomen kostenbeperkende maatregelen: compensatiebeginsel en dan met name het inzetten op algemene en collectieve voorzieningen krijgen vorm in het project buur(t)diensten. Op korte termijn zijn hier echter geen grote kostenbesparingen van te verwachten.

Rekening houdend met de compensaties gemeentefonds is de niet gerealiseerde ombuiging/reductie ad 1,5 miljoen euro als volgt te verklaren:

1. Het aantal uren ZIN en dan m.n. HH1 is hoger dan verwacht bij de Kadernota 2010-2013 en de daar geraamde 7 miljoen euro a.g.v. de autonome groei en de toenemende zorgvraag.
2. Bij de raming Kadernota 2010-2013 was het beleid mbt de PGB's nog onduidelijk waardoor een goede prognose niet mogelijk was. De kosten PGB zijn daarom niet in het knelpunt van de 7 miljoen euro opgenomen. Bij de PGB's nemen de kosten tov 2009 fors toe. Dit wordt veroorzaakt doordat er meer PGB's zijn verstrekt, de overgang van klassen naar uren heeft geleid tot meer uren en doordat de tarieven van de PGB's zijn meegestegen met de tarieven voor de ZIN.

Verklaring overgang van klassen naar uren PGB: Bij het overgaan naar uren kon niet het gemiddelde van de klasse toegekend worden, maar moest het aantal uren worden toegekend waar de klanten feitelijk recht op hebben a.g.v. hun beperkingen. Voor de een zou dat in principe meer en voor de ander minder uren betekenen. Het uitgangspunt bij de omzetting van klassen naar uren echter was dat niemand er op achteruit mocht gaan. Daarom is aan alle PGB-houders in ieder geval het aantal uren toegekend dat aansluit bij het gemiddelde van de klasse waarvoor men in 2009 geïndiceerd was en opgehoogd naar het aantal uren dat uit de oorspronkelijke vraagverheldering/indicering naar voren was gekomen als dat hoger was. Hierdoor is dus per definitie sprake van een toename van het aantal toegekende uren. Dit kostenopdrijvend effect zal de komende jaren (bij herindicaties) afnemen. Daarmee, en met de andere maatregelen, zoals het doorzetten van de verscherpte vraagverheldering en de invulling van de compensatieplicht verwachten wij structureel de begroting (ook inclusief het knelpunt bij de individuele hulpmiddelen, zie 1.1 hiervoor) sluitend te krijgen. Daarom is in het coalitieakkoord en deze kadernota een structurele taakstelling op de totale individuele voorzieningen opgenomen van 2 miljoen euro.

Leefomgeving

In de programmabegroting 2010-2013 is besloten de groei van het handhavingsteam openbare ruimte te bepalen op het aantal medewerkers dat vanuit de SPVE zou doorstromen naar het handhavingsteam openbare ruimte. Inmiddels zijn dit er 8. Het hiervoor beschikbare structurele budget bestond en bestaat voor 565.000 euro uit eigen middelen. Het beschikbare budget uit eigen middelen blijkt volledig nodig om dit (verkleinde) team te financieren.

In 2010 en 2011 is daarnaast nog sprake van 322.000 euro aan subsidies (Regio en GSB-gelden) waarmee onder andere het cameratoezicht en de bewaking van het stationsplein worden gefinancierd en waarvan de uitvoering is belegd bij de stichting veiligheidszorg. Ook daar is een minimumaantal van 8 toezichthouders aangesteld die voor deze twee jaren voor 210.000 euro gedekt worden uit genoemde subsidies.

Indien als minimale bezetting voor zowel de toezichthouders als de handhavers de ondergrens van 8 wordt gehanteerd conform eerdere besluitvorming, dan is er in de jaren 2010 en 2011 een besparing mogelijk van 112.000 euro (verschil tussen te ontvangen en te betalen subsidies). Structureel na wegvallen van de subsidies is er dan echter geen besparingsmogelijkheid meer.

In het jaar 2011 is er derhalve een knelpunt van 158.000 euro en vanaf 2012 is sprake van een structureel knelpunt ter grootte van 270.000 euro, tenzij in het kader van de besluitvorming over GSB besloten wordt subsidie beschikbaar te blijven stellen voor handhaving.

Bestuur en middelen

In de programmabegroting 2010-2013 is een ombuiging aangegeven voor de communicatie-ondersteuning van de burgemeester van 60.000 euro. Uiteindelijk bleek dat de ombuiging voor maximaal 40.000 euro kon worden ingevuld. Derhalve resteert er een knelpunt van 20.000 euro.

1.3 Structurele meevaller

Opgroeien en Ontwikkelen

In dit programma is een meevaller van structureel 1,6 miljoen euro vanaf 2014. Dit heeft betrekking op de kapitaallasten van de Scholingsboulevard.

2 Onvermijdelijke *incidentele* knelpunten en tegenvallers in ombuigingsoperatie 2009

Bedragen in euro's	2010	2011	2012
<i>Knelpunten:</i>			
Leefomgeving	500.000	100.000	
Veiligheid	60.000	70.000	
Samenwerking en dienstverlening	200.000		
<i>Subtotaal</i>	<i>760.000</i>	<i>170.000</i>	
<i>Tegenvallers ombuigingen:</i>			
Leefomgeving			100.000
<i>Subtotaal</i>			<i>100.000</i>
Totaal knelpunten en tegenvallers ombuigingen	760.000	170.000	100.000

2.1 Incidentele knelpunten

Leefomgeving

De verplaatsing en sanering van de woonboten heeft gezien de complexiteit en juridische ondersteuning veel meer inzet gevraagd dan verwacht. De verplaatsing en verwerving van de boten heeft gezien de juridische aard van verwerving (op basis van onteigening) veel meer kosten met zich mee gebracht dan kon worden voorzien en blijkt de getaxeerde marktwaarde van de te verkopen boten veel lager uit te vallen. Om te garanderen dat de woonboten uiterlijk voor 2012 uit het gebied zijn verdwenen is een aanvullend bedrag van 300.000 euro (in 2010 200.000 euro en in 2011 100.000 euro) nodig a.g.v. hogere juridische kosten, hogere onderzoekskosten naar verplaatsen haven. Bijsturen in deze afrondende fase van het project is niet mogelijk.

Als gevolg van de vorstperiode in de afgelopen winter is er veel schade ontstaan aan de wegen. Het gaat naar schatting om een bedrag van ruwweg 300.000 euro incidenteel in 2010. Eventuele hogere kosten worden betrokken bij de concernrapportage 2010.

Bestuur en middelen

De brandweer wordt geconfronteerd met een wijziging in de wegenverkeerswet waardoor voertuigen moeten worden aangepast en wordt geconfronteerd met de aanschaf van een landelijk vastgestelde nieuwe kledinglijn. Dit leidt tot een knelpunt van 60.000 in 2010 en 70.000 euro in 2011.

2.2 Incidentele tegenvaller in ombuigingsoperatie 2009

Leefomgeving

Invoering Wabo: Realiseren van de ombuiging vanaf 2012 was mogelijk als de invoering plaats zou vinden op 1-1-2010. Gezien het uitstel van de wet is digitaal aanvragen ook vertraagd en is realisatie van de ombuiging (100.000 euro) in 2012 incidenteel niet haalbaar. Vanaf 2013 is de ombuiging wel haalbaar.

Bijlage 2

a. Tijdelijk gefinancierde beleidsonderwerpen, die worden gecontinueerd

In deze bijlage worden de tijdelijk gefinancierde beleidsonderwerpen beschreven, waarvan we voornemens zijn deze te continueren.

Kennispark

De ontwikkeling van Kennispark is een majeure ontwikkeling in het versterken van de economische structuur van Enschede, De Netwerkstad en de regio; het gaat om 10.000 arbeidsplaatsen in Kennispark. De provincie Overijssel, de Universiteit Twente en de gemeente Enschede participeren gezamenlijk (ook financieel) in de Stichting Kennispark om de ontwikkeling daadwerkelijk te realiseren. Deze ontwikkeling is gefinancierd t/m 2010 (bijdrage aan de Stichting Kennispark en inzet gemeente). Met de Stichting is de afspraak gemaakt dat de financiering wordt afgebouwd in de loop van de jaren om na 4 jaar zelfstandig te opereren. Op dit moment is de exploitatie van de Stichting nog niet sluitend. Indien de financiering na 2010 wordt gecontinueerd is een aanvullende incidentele bijdrage nodig in 2011 en 2012 van resp. 250.000 euro en 125.000 euro.

Deze majeure ontwikkeling sluit aan bij het speerpunt innovatie, waarvoor een budget van € 3.000.000 staat gereserveerd in het coalitieakkoord. Gezien het belang van kennis & innovatie voor onze economische structuur, het feit dat innovatie een speerpunt is in het coalitieakkoord en het belang dat de gemeente Enschede hecht aan samenwerking met de andere partners in Kennispark is het niet opportuun om de financiering van de Stichting Kennispark nu al stop te zetten. Daarnaast geldt voor Kennispark dat het de komende jaren aankomt op realisatie: naast de maatregelen in de fysieke omgeving (viaduct eruit, herinrichting verkeersinfrastructuur en realisatie HOV) moeten bedrijven aangetrokken en gefaciliteerd worden om zich te vestigen, samenwerking worden gestimuleerd etc.

Opruimen van de stad na evenementen

Om de stad op te ruimen na evenementen was tijdelijk budget beschikbaar t/m 2009. Voor 2010 kan incidentele dekking gevonden worden binnen het programma. Gelet op het belang van een schone stad wordt een structureel budget beschikbaar gesteld.

Avondopenstelling fietsenstalling De Graaff

In 2009 en 2010 is met incidentele middelen de avondopenstelling mogelijk gemaakt. De Raad heeft bij motie van 25 januari 2010 (behandeling Mobiliteitsplan) aangegeven te hechten aan avondopenstelling als voorziening voor uitgaand publiek en ter voorkoming van fietsenoverlast in de Marktstraat.

Ze heeft het College opgedragen deze problematiek mee te nemen bij het opstellen van de Kadernota 2011 en zo mogelijk een oplossing te zoeken voor de aanvullende middelen (200.000 euro vanaf 2011 structureel). Er zijn voorstellen in de maak om de avondopenstelling op donderdag en vrijdag te stoppen. Dit levert circa 100.000 euro op, waardoor een knelpunt resteert van 100.000 euro.

Planvorming Brandweer

Binnen het taakveld van planvorming is een achterstand ontstaan (aanvalsplannen en bereikbaarheidskaarten). Oorzaak van deze achterstanden is, dat de benodigde inhaalslag na de vuurwerkcramp incidenteel gefinancierd is. Er is voldoende capaciteit om de nieuwe plannen te tekenen. Echter de capaciteit om de bestaande plannen te onderhouden is niet toereikend. Er is structureel 1 fte benodigd. Hierbij is al rekening gehouden met de landelijke ontwikkelingen waarbij de focus nadrukkelijker komt te liggen op de meest risicovolle objecten. De kosten bedragen 80.000 euro structureel.

Eigen risico brandverzekering, Enschedepanel

De dekking van deze onderwerpen is in het verleden niet structureel in de begroting op genomen. Gelet op de noodzaak hiervan wordt dit nu structureel gefinancierd (130.000 euro).

Ondernemerscoach

In deze tijd van recessie en een toename van het aantal ZZP-ers en MKB-bedrijven in Enschede, blijkt er veel behoefte aan ondersteuning van de Ondernemerscoach. Dit blijkt uit de pilot in Velve Lindehof en de Bothoven in het kader van wijk economie. Doel van de inzet is om meer Enschedeërs aan het werk te helpen en te voorkomen dat meer Enschedeërs werkloos worden. Deze taak kan op termijn toegevoegd worden aan het takenpakket van het ROZ. Inzet van de Ondernemerscoach (€ 100.000 per jaar) is gefinancierd tot 1 april 2011. Dit beleid willen we voortzetten.

b. Beleidsonderwerpen, waarvan de financiering na 2011 wegvalt

Van onderstaande beleidsterreinen (geen uitputtend overzicht) valt de financiering op termijn weg. Deze zijn nu niet in de cijfers van het budgettaire beeld meegenomen, maar worden betrokken in de voorbereiding van de kadernota 2012.

Formatie kennisintensief

Ontwikkelen en stimuleren van kennisintensieve bedrijvigheid vormt een speerpunt voor onze stad en de regio. Concreet gaat het om Kennispark, Kennisspinnerij, Breedband, Innovatiedriehoek, Innovatieplatform, etc. Vanuit de strategische opgave Enschede Werkt wordt extra inzet gepleegd t/m 2011. Het ontwikkelen van plannen en concepten raakt in een eindfase; de komende jaren komt het aan op realisatie. Voortzetting van dit beleid vergt een inzet vanuit onze formatie, ook in de periode 2012 -2015 (ca 250.000 euro per jaar).

Beheer openbare ruimte

In 2008 en begin 2009 is een extern meerjarenonderzoek 'onderhoud openbare ruimte' uitgevoerd, wat een beeld van de meerjarige onderhouds- en investeringsbehoefte van de producten Stadsdeelbeheer, Beheer Weginrichting en Havens heeft opgeleverd. De hoofdlijnen zijn in een "blauwe nota" op 18 mei 2009 met de Raad (Stedelijke Commissie) gedeeld. Geconcludeerd is dat de kwaliteit van de openbare ruimte door het gebrek aan middelen voor vervangingsinvesteringen onder druk staat. Bij de Programmabegroting 2010-2013 is, vanwege de financiële situatie, besloten de systematische inzet van vervangingsinvesteringen (3,7 miljoen euro structureel; prijspeil 2008) uit te stellen naar 2014. Wel zijn voor de jaren 2012 en 2013 beperkte middelen beschikbaar (2012 1 miljoen euro en 2013 0,4 miljoen euro) om ernstige problemen te voorkomen. Gelet op de budgettaire situatie willen we in de voorbereiding naar de Kadernota 2012 de vraag aan de orde stellen of en zo ja, in welke omvang met ingang van 2014 uitvoering kan worden gegeven aan de Arcadisrapportage en de daarop geënte blauwe nota en de budgettaire consequenties daarvan in beeld brengen.

Veiligheidsbeleid,

Het huidige budget bij de concernstaf voor veiligheid bestaat naast een structureel bedrag ondermeer uit een bedrag ad. 320.000 euro welke beschikbaar is t/m 2011 en waaruit twee hoofdtaken van het veiligheidsbeleid gefinancierd worden. Deze twee hoofdtaken betreffen 1) het veiligheidshuis Enschede en 2) de coördinerende taak voor rampenbestrijding, waaronder rampenoefeningen vallen en de actualisatie van calamiteiten draaiboeken. Indien de middelen vanaf 2012 wegvallen, worden de ambities opnieuw gewogen.

GSB (meerdere programma's)

2009 was het laatste jaar van de GSB III periode. Met ingang van 2010 is het stedenbeleid op een gewijzigde manier voortgezet en gefinancierd. Een belangrijk deel van de financiering is bedoeld voor de huidige structuur voor Zorg en Veiligheid, dus om wijkzorgteams en het ondersteunend systeem VIS-2. Deze wijziging van het stedenbeleid is gepaard gegaan met een terugloop in rijksfinanciering. Om deze overgang goed te laten verlopen heeft de raad in de Programmabegroting 2010 een knelpunt gehonoreerd dat voorziet in een afbouw van activiteiten gedurende de komende drie jaar. Voor 2010 is gekozen om het stedenbeleid te continueren op basis van de 'oude' periode. In de loop van 2010 worden voorstellen gedaan om het stedenbeleid voor 2011 en verder, richting te geven. Het voortbestaan van een structuur voor Zorg en Veiligheid zal een belangrijk onderdeel uitmaken van die voorstellen. Daarnaast wordt in de voorstellen ook ingegaan op de inzet van de middelen die via de algemene uitkering door het Rijk beschikbaar worden gesteld. Eventuele bezuinigingen vanuit het Rijk op dit gebied worden hierbij betrokken.

Enschede Promotie en evenementen

Enschede Promotie heeft een basisfinanciering van 2,25 miljoen euro t/m 2011. Vanaf 2012 is dit 1,25 miljoen euro. In de uitvoeringskosten van 1 miljoen euro is dan nog niet voorzien. De reden hiervoor is, dat in deze periode wordt onderzocht in hoeverre de markt kan bijdragen aan Enschede Promotie. Tegelijk was een aanbeveling van de Onderzoekscommissie stadsmarketing dat bedragen van derden geen onderdeel uit maken van de basisfinanciering van Enschede Promotie. Met betrekking tot het evenementenbudget valt er vanaf 2012 vanuit de strategische opgave Stad Enschede 450.000 euro weg. Dat betreft de financiering van Grenswerk en enkele andere evenementen. Overigens heeft uw raad bij de besluitvorming in 2009 inzake Enschede Promotie en evenementen de wens uitgesproken om hier een structurele financiering voor beschikbaar te stellen.

Verbetering dienstverlening aan ondernemers

In het kader van Enschede Werkt is een impuls gegeven aan verbetering dienstverlening ondernemers door extra in te zetten op accountmanagement. Dit is t/m 2009 gefinancierd uit GSB en in 2010 en 2011 uit Enschede Werkt. Het knelpunt bedraagt 150.000 euro vanaf 2012 structureel. Binnen EZ ligt de prioriteit bij kennisintensieve bedrijvigheid en dienstverlening aan ondernemers. Binnen het programma Economische ontwikkeling zullen nader prioriteiten moeten worden gesteld.

Voor- en vroegschoolse educatie

Het doel is dat in 2013 uiteindelijk 100 procent van de VVE-geïndiceerde kinderen in Enschede in een traject geplaatst kunnen worden om hun onderwijskansen te verbeteren en daarmee ook de economische positie van Enschede te verbeteren. Voor een verdere verbetering van de onderwijskwaliteit in Enschede en ter continuering van dit succesvol ingezette beleid, zijn ook na 2011 middelen voor VVE nodig. Aangezien er sprake is van een incidentele bijdrage vanuit 'Ons Enschede', ontstaat vanaf 2012 een dekkingsprobleem van ca. 700.000 euro.

Indien het beleid van bovenstaande onderwerpen wordt gecontinueerd leidt dit tot de volgende tekorten in de programmabegroting:

<i>(Bedragen in miljoenen euro's)</i>	2012	2013	2014
Formatie kennisintensief	0,25	0,25	0,25
Beheer openbare ruimte	0	0	3,7
Veiligheidsbeleid	0,32	0,32	0,32
GSB	pm	pm	pm
Enschede promotie en evenementen	1,45	1,45	1,45
Verbetering dienstverlening	0,15	0,15	0,15
VVE	0,7	0,7	0,7
Totaal	2,87	2.87	6,57

c. Overige mutaties

Hieronder wordt een toelichting gegeven op de mutaties, waarvan we voornemens zijn deze te honoreren.

Recreatie & Toerisme Regio Twente

In 2003/2004 heeft besluitvorming plaatsgevonden in de Regioraad over wandel- en fietspaden op grond waarvan de bijdrage voor Recreatie en Toerisme structureel is verhoogd met 42.000 euro.

Economische Ontwikkeling Regio Twente

Jaarlijks is vanuit het eindproduct Economische Ontwikkeling Algemeen een bijdrage gereserveerd voor de Regio Twente van 93.000 euro; door een nieuwe systematiek van kostentoerekening door de Regio Twente blijkt dit bedrag verhoogd te zijn naar 261.500 euro. Hierdoor ontstaat een structureel knelpunt van 168.500 euro.

Voorziening oud-wethouders,

De wachtgeldverplichtingen als gevolg van de wisseling van het college bedragen structureel circa 132.000 euro.

d. Risico's

Hieronder zijn risico's opgenomen, die het budgettaire beeld kunnen beïnvloeden. Voor een belangrijk deel betreffen dit risico's, die ook in de financiële foto zijn opgenomen. De budgettaire consequenties van de risico's zijn niet in de cijfers van het budgettaire beeld meegenomen.

Tekort WWB

Na de eerste vijf maanden in 2010 kan een eerste beeld worden geschetst van de ontwikkelingen rondom de WWB voor 2010. Deze ontwikkelingen laten geen positief beeld zien. Het bruto tekort van Enschede loopt naar verwachting met 2,5 miljoen euro op tot 9,6 miljoen euro.

Het aantal bijstandsgerechtigden in Enschede stijgt harder dan de landelijke groei en ook harder dan de 8% waarmee in de begroting 2010 is gerekend. De groei voor Enschede voor geheel 2010 wordt geraamd op circa 10%. Dat betekent een extra tekort van 1,5 miljoen euro. Daarnaast doet zich het eerder gemelde risico ten aanzien van de kinderalimentatie voor. Het Rijk heeft een bezuiniging ingeboekt op het macrobudget van 70 miljoen euro. Het negatieve effect hiervan op de Enschedese begroting bedraagt ruim 1 miljoen euro.

Wat de effecten zijn van andere beleidswijzigingen door het Rijk op de overige terreinen van het I-deel, zoals de IOAW/IOAZ, BBZ en Wwik is op dit moment niet exact aan te geven.

Per saldo is dan sprake van een extra tekort van 2,5 miljoen euro. Door een aanvullende inzet van het implementatiebudget (concernreserve in verband met voorziene remwegkosten voor ombuigingen) kan een deel van dat tekort worden afgedekt, namelijk 0,9 miljoen euro in 2010 en van 0,4 miljoen euro in 2011.

Samengevat resteert er in 2010 een tekort van circa 1,6 miljoen euro op de WWB (2,5 miljoen euro minus 0,9 miljoen euro). Dit zal bij de concernrapportage 2010 worden betrokken. Voor 2011 wordt eveneens een tekort verwacht. Het mogelijke tekort zal bij de concernrapportage 2011 worden meegenomen. Voor de jaren daarna is het moeilijk een inschatting te maken. Dat heeft alles te maken met de ontwikkeling van de MAU en het verdeelmodel en daarover is op dit moment nog niets te zeggen..

Tekort DCW

Op basis prognoses verwacht de DCW in 2010 een mogelijk tekort van 1,1 miljoen euro. Dit wordt veroorzaakt door stagnatie van nieuwe detacheringen en het verlies van bepaalde grote klanten. Dit kan onvoldoende gecompenseerd worden door renderend vervangend werk. Het verwachte tekort in 2010 zal bij de concernrapportage 2010 worden betrokken. Voor het jaar 2011 is er ook een risico op een tekort. Dit is mede afhankelijk van het succes van de commerciële bijsturing en het mogelijke herstel van de economie en arbeidsmarkt in de regio Enschede. Een mogelijk tekort in 2011 zal bij de concernrapportage 2011 worden betrokken.

Grondbedrijf

De financiële positie van de gemeente kan als gevolg van de economische crisis en de consequenties daarvan voor het Grondbedrijf onder druk komen te staan. Ondanks de economische crisis moet de financiële positie van de gemeente gewaarborgd blijven. Dit betekent dat het weerstandsvermogen continue bewaakt moet worden en een continue alertheid op mogelijke risico's. In relatie tot het weerstandsvermogen is het Grondbedrijf ten opzichte van 2009 opgeschoven van 'code geel' naar 'code oranje'. Dit leidt tot de conclusie dat de financiële positie toereikend is voor de uitvoering van de nu lopende projecten maar dat er geen middelen zijn om verwachte tekorten van alle toekomstige projecten te kunnen dekken. Op dit moment wordt gewerkt aan voorstellen om in 'code groen' te geraken. Een heroverweging op de ingenomen grondposities in verband met de effecten van demografische ontwikkelingen op de ruimtelijke opgaven en de economische crisis maakt hier ook onderdeel van uit.

Twentse Welle

In het coalitieakkoord is opgenomen dat het knelpunt inzake de Twentse Welle voor de jaren 2011 t/m 2013 wordt gefinancierd uit de reserve Roombeek. Naar het zich laat aanzien lijkt dit voor 2013 een probleem te vormen. Voor de jaren vanaf 2014 is dit knelpunt opgenomen in de financiële foto en derhalve van dekking voorzien.

Spinnerij Oosterveld

De verhuur van bedrijfsruimten in Spinnerij Oosterveld verliep t/m 2009 conform planning: bezettingsgraad in 2009 gemiddeld 40%. Op basis van de cijfers van het eerste kwartaal 2010 wordt voor 2010 een gemiddelde bezettingsgraad van 33% verwacht. Voor de komende jaren wordt verwacht dat de bezettingsgraad niet conform planning zal stijgen als gevolg van recessie en omdat minder courante ruimten in dit bedrijfsverzamelgebouw resteren: er is meer tijd nodig om de geplande 80% te halen. Dit leidt tot een verwacht cumulatief exploitatietekort van 500.000 euro tot 1,5 miljoen euro t/m 2014. Voor de zomervakantie wordt een plan van aanpak aangeboden aan het college om de bezettingsgraad te vergroten door investeringen in en om het gebouw, besparen van energiekosten en promotie & acquisitie om nieuwe huurders te werven. Het blijft onzeker of het risico weggenomen kan worden.

Mobiliteitsprojecten

Er zijn vrijwel geen vrije middelen meer voor de uitvoering van mobiliteitsprojecten. De jaarlijkse dotatie aan het Mobiliteitsplan is vrijwel geheel belegd in kapitaal- en onderhoudslasten van reeds gerealiseerde projecten en verplichtingen in lopende projecten. Op basis van de nieuwe Mobiliteitsvisie is er een verschil van circa 140 miljoen euro tussen vastgestelde ambitie en beschikbare middelen. Voor de zomer 2010 presenteren we een voorstel aan het college met daarin een overzienbare lijst van kernprojecten, waarbij we proberen ruimte te vinden voor een incidentele investeringsimpuls en we maximaal inzetten op subsidies en andere dekkingsbronnen.

Risico beleid en uitvoering milieu

Vanuit de wet bodembescherming wordt een inventarisatie gemaakt van zgn. spoedeisende locaties. In Enschede zijn er ruim 200 als zodanig benoemd en het komende jaar zal duidelijk moeten worden hoe "spoedeisend" deze locaties daadwerkelijk zijn en wat de kosten zijn die sanering met zich meebrengt. In januari 2010 is de eerste inventarisatie van spoedeisende locaties afgerond. Hieruit blijkt dat de gemeente een aantal verontreinigde locaties in eigendom heeft en hiervoor als private partij ook verantwoordelijk is voor de aanpak van deze verontreinigingen. De spoedlocaties moeten uiterlijk in 2015 veilig zijn gemaakt. Voor de gemeentelijke locaties wordt een plan van aanpak opgesteld. Het saneren van deze spoedeisende locaties in eigen bezit is in veel gevallen niet financieel gedekt en vormt dus een financieel risico.

Gladheidsbestrijding

Autonome ontwikkelingen bij Twente Milieu en reguliere prijsstijgingen maken dat er op basis van een 'normale winter' jaarlijks 100.000 euro meer nodig is om het huidige uitvoeringsniveau te kunnen garanderen. Een nadere verkenning hoe hiermee om te gaan zal moeten plaatsvinden.

WK 2018 - 2022

Nederland en België stellen zich kandidaat voor de Wereldkampioenschappen Voetbal 2018 of 2022. Het initiatief ligt bij de KNVB/BVB en voetbalclubs dan wel stadioneigenaren van de speelsteden. Het Rijk heeft zich enthousiast opgesteld en steunt de kandidatuur. Ook Enschede heeft zich onder voorwaarden beschikbaar gesteld als speelstad. De potentiële speelsteden, Amsterdam, Enschede, Eindhoven, Heerenveen en Rotterdam, doen dit onder voorbehoud van een garantiestelling voor investeringen bovenop de autonome ontwikkeling van de steden. In mei 2010 is het Bidbook aangeboden aan de FIFA en in december 2010 wordt de uitslag bekend gemaakt. Als de WK 2018 wordt toegewezen aan Nederland en België betekent dit dat er vanaf 2012 rekening moet worden gehouden met het beschikbaar zijn van middelen ten behoeve van investeringen en voorbereidingskosten. Het is op dit moment nog moeilijk in te schatten hoe veel dit zal moeten zijn. De verwachting is dat voor het startjaar (2012) 300.000 à 500.000 euro beschikbaar zal moeten zijn welk bedrag in de jaren daarna zal oplopen. Ook zal in beeld gebracht worden wat de economische spin off is voor Twente.

Participatiebudget

Het W-deel laat voor de komende jaren een forse krimp zien (van een budget van 27 miljoen euro in 2009 tot een budget van 23 miljoen euro in 2011, exclusief eventuele te verwachten rijksbezuinigingen op dit budget). We hebben de afgelopen jaren vele initiatieven uit het W-deel bekostigd. Zo is er extra W-deel naar inburgering en educatie gegaan, maar zijn ook zaken als schuldhulpverlening, de talentspinnerijen en de werkgeversbenadering Werkplein uit dit budget bekostigd. Naar verwachting moeten we in 2010/2011 inhoudelijk gaan bijsturen op de omvang van het pakket aan reïntegratie- en participatie-initiatieven dat vanuit het W-deel worden bekostigd. Dat zou kunnen betekenen dat afhankelijk van te maken keuzes - in een aantal gevallen extra autonome financiële gemeentelijke bekostiging noodzakelijk is.

Langdurigheidstoelage (LDT)

Voor de toekenning van langdurigheidstoelage (LDT) krijgen we een budget van 0,7 miljoen euro van het Rijk. Sinds 2009 is de doelgroep die in aanmerking komt voor LDT verruimd met werkenden en zelfstandigen. Bij een grotere doelgroep en een gelijkblijvend budget (0,7 miljoen euro) betekent dit dat de toeslagen in neerwaartse zin moeten worden bijgesteld. Een raadsvoorstel van deze strekking wordt momenteel voorbereid. Indien ervoor wordt gekozen om dezelfde LDT-toeslag te hanteren zoals die in 2009 bestond (486 euro voor gehuwden, 436 euro voor alleenstaande ouders en 341 euro voor alleenstaanden) dan is sprake van een structureel tekort en is minimaal een aanvullend bedrag van 400.000 euro structureel noodzakelijk.

Huisvesting peuterspeelzalen, IOK De Globe

Deze risico's moeten nog nader in kaart worden gebracht. Besluitvorming/keuzes moet/moeten nog plaatsvinden. Dit kan betekenen dat tegen de achtergrond van de budgettaire situatie geen financiële middelen beschikbaar worden gesteld. Dit heeft dan wel consequenties voor genoemde beleidsterreinen.

Achilles/Emos

De trainingsvelden van sportpark Achilles komen te vervallen vanwege de huuropzegging van een particuliere eigenaar per 1 juli 2010. Achilles komt dan zonder trainingsvelden te zitten. Mocht het sportpark ondanks allerlei ontwikkelingen gehandhaafd kunnen blijven, dan is aanleg van kunstgrasvelden op het bestaande sportpark een optie. Totale kosten: 800.000 euro. Bij EMOS zijn de eigen kleedkamers en de kantine sterk verouderd en er is te weinig kleedruimte. Ook de logistiek op het sportpark kan verbeterd worden. Naast de bijdrage van EMOS zelf wordt de gemeentelijke bijdrage in overige herinrichting van het sportpark geraamd op maximaal 1 miljoen euro. Vanuit de teruggave BTW-gelden is 425.000 euro voor dekking van de kosten beschikbaar.

Afstoten ateliergebouwen.

Het is nog onzeker of de beoogde ombuiging met ingang van 2011 gerealiseerd kan worden vanwege mogelijke juridische stappen door huurders bij huuropzegging. Oplossing hiervoor wordt binnen het atelierbeleid gezocht.

Brandweer

Met betrekking tot de kosten die gepaard gaan met de uitvoering van de levensloopregeling wordt ervan uitgegaan dat deze terugbetaald worden door de Regio Twente (i.v.m. regionalisering van de brandweer) omdat zij de voordelen van deze regeling op termijn ontvangen. Hierover zijn nog geen bindende afspraken gemaakt. De grootte van het risico wordt geschat op 525.000 euro structureel. In de CAO is vastgesteld dat medewerkers die na 2006 in dienst zijn gekomen maximaal 20 jaar in een bezwarende functie mogen werken, waarna ze uit moeten stromen in een andere functie. Via loopbaanbeleid worden medewerkers voorbereid op een volgende loopbaan. Dit wordt inhoudelijk en financieel uitgewerkt in een voorstel. Op basis van informatie van andere korpsen zullen de kosten vermoedelijk rond de 50.000 euro structureel bedragen.

De salarisstijging wordt als risico meegenomen. De werkelijke salarisstijging is nog niet duidelijk, maar zal vermoedelijk tussen de 150.000 euro en 200.000 euro structureel bedragen. Hierover zal nog voor de zomer een voorstel worden ingediend.

Bijlage: Bestuurlijke projecten

Project: Vitale sportvereniging Rigtersbleek: sportief hart in de wijk

Aanleiding en achtergrond

De wijk Tweekelerveld is een volkswijk, met relatief veel lagere inkomens. De afgelopen tijd is er sterk geïnvesteerd in fysieke ontwikkelingen. Zo is er een nieuw gezondheidscentrum tot stand gekomen, vindt nieuwbouw aan het winkelcentrum plaats, worden nieuwe appartementen en woningen toegevoegd voor verschillende doelgroepen, heeft woningcorporatie de Woonplaats onlangs het plein West-Indië gerenoveerd en staan er investeringen in een nieuw groenbeheerplan (leefomgeving) op stapel. De wijk Pathmos is recent helemaal gerenoveerd, dit heeft natuurlijk gevolgen voor de sociale cohesie onder de buurtbewoners.

Woningcorporaties de Woonplaats en Domijn willen fysiek nog verder investeren, bijvoorbeeld in het toevoegen, uitbreiden of multifunctioneel maken van accommodaties.

Er ligt in beide wijken daardoor een uitgelezen kans om parallel sociaal te investeren, de positieve effecten van de ingrepen te vergroten, en de negatieve te verminderen. De wijkbrandings die in het kader van de sociale agenda's met bewoners in de wijk hebben plaatsgevonden én de aanwezigheid van een sportvereniging die zich maatschappelijk uitzonderlijk stevig wil profileren versterken deze kans om het mes aan twee kanten te laten snijden.

Sport biedt de omgeving voor meedoen, voor het ontwikkelen van sociale vaardigheden en voor vorming en versterking van sociale relaties, ook tussen mensen die anders weinig met elkaar omgaan. De verbindende kracht van sport kan echter nog meer worden benut. Er kan meer gebruik gemaakt worden van het grote (jeugdige) ledenaantal van sportverenigingen, van de vele mensen van verschillende achtergronden die 'vanzelfsprekend' aanwezig zijn, van de grote vrijwilligerschare, van de ervaring met de educatie en begeleiding van jeugd, en van de accommodaties die veelal midden in de wijken zijn gevestigd. Via het project 'Sportief hart in de wijk' willen we starten met een vernieuwend concept, dat voortbouwt op de kracht van sportvereniging Rigtersbleek.

Rigtersbleek is een brede sportvereniging (ruim 900 leden; voetbal en G-voetbal, darts, jeu de boules, trimgroep, nordic walking), geworteld in de wijken Tweekelerveld, Pathmos en Stadsveld; wijken met relatief veel lage inkomens. De vereniging voelt zich sterk betrokken bij deze wijken. Er worden al verschillende maatschappelijke activiteiten uitgevoerd, zoals naschoolse opvang, buurtactiviteiten, re-integratieplaatsen en het project 'scoren in de wijk' samen met FC Twente. Rigtersbleek kan en wil echter nog meer, wil zich ontwikkelen tot (t)huiskamer voor de wijk en een bredere wijk- (en misschien zelfs stedelijk of regionale) functie op haar schouders nemen.

Het idee achter dit project is het gebruik van sport als middel, als aansprekende en bindende factor om mensen (van verschillende leeftijd en achtergrond) met elkaar in contact te laten komen, participatiemogelijkheden en ontwikkelmogelijkheden te bieden. De inzet van vrijwilligers kan een belangrijke bijdrage leveren aan maatschappelijke thema's als de opvoeding en ontwikkeling van jongeren, het bevorderen van beweging en gezonde leefstijlen, integratie, het bestrijden van jongerenoverlast, vereenzaming van ouderen, vroegtijdige schoolverlaters en werkloosheid. Hiertoe wil Rigtersbleek een breed scala aan activiteiten en samenwerkingsverbanden ontplooiën.

Beoogd doel en maatschappelijke effect:

Bij dit project is sprake van een bijzondere inzet van een sportvereniging op een breder maatschappelijk vlak. Dit project gaat erg ver, en kan dus met recht een sociale innovatie genoemd worden. Dit kan goed provinciaal of landelijk navolging krijgen. Zoals de maatschappelijke betrokkenheid van FC Twente een voorbeeld is voor vele andere profclubs, kan Rigtersbleek een voorbeeld worden voor amateurclubs. Het is dan ook nadrukkelijk de insteek om te investeren in het regionaal/provinciaal delen van de ervaringen.

Deze is al met al een uitgelezen voorbeeld van het stimuleren van de samenleving, van aansluiten bij wat er al gebeurt en bij waar mensen toch al willen komen. Opdat bewoners en vrijwilligers zélf een belangrijke rol kunnen en willen spelen in het organiseren van activiteiten, en het helpen van hun omgeving.

Het is ook een investering met een groot multiplier effect, omdat gebruik gemaakt kan worden van de centrale plek die de vereniging al inneemt voor de wijken en van de accommodaties die met een

(relatief) beperkte investering voor veel meer doeleinden te gebruiken zijn. Bovendien zwingelt dit project de betrokkenheid van vrijwilligers verder aan. Ook is er goede kans dat investeringen in dergelijke initiatieven zich terugverdienen doordat de druk op de 'zwaardere' professionele inzet afneemt (bijv. jeugdzorg).

Beoogd resultaat:

Het kernpunt is synergie: verbindingen leggen tussen sport, activeren, onderwijs en welzijn. Met deze eerste activiteiten en investeringen als eerste stap om als sportvereniging een veel omvattender rol te spelen voor de wijk.

Het project voorziet in een doelgerichte en op de wijkbehoefte gebaseerde uitbreiding van (sport-)activiteiten. Met als hoofdthema's: ontwikkeling van kinderen/jongeren, gezonde leefstijlen en participatie (in arbeid, in activiteiten en als vrijwilliger). Concreet:

- Openstelling van accommodaties voor meerdere activiteiten en doelgroepen (bijv. ruimte voor jeugd / opvang van jongeren in samenwerking met welzijnsorganisatie Alifa; bewegingslessen voor ouderen; koken in de kantine voor eenzamen; plek voor activiteiten en vergaderingen van andere verenigingen)
- (Mede-)organisatie van sociale (buurt-) activiteiten (als 'thuiskamer voor de wijk')
- Wasserette voor de wijk, als extra service naast de verenigingswasserette
- Kinderdagopvang (leeftijd 0-12 jaar) op het complex
- Naschoolse opvang, meer gebruik van accommodaties door scholen (uitbreiding bestaande inzet)
- Grotere inzet op begeleiding en ontwikkelingsmogelijkheden voor jongeren: uitbreiding stageplekken en huiswerkbegeleiding / grotere inzet 'samen leren samen sporten'. Versterking samenwerking met ROC en Saxion
- Begeleiding en participatie voor mensen met langere afstand tot de arbeidsmarkt (uitbreiding leerwerkplekken en participatiebanen)
- Sport en preventie project: sport- en gezondheidstesten voor de kinderen van de 11 basisscholen, in meerdere wijken, met sportbegeleiding en (voedings)advies
- Voor elk wat wils: bewegingsactiviteiten voor elke doelgroep (uitbreiding van diversiteit aan sport-activiteiten)
- Mede vanuit deze visie: sterke samenwerking met de naastgelegen (en gelijknamige) korfbalvereniging en de boksvereniging in de wijk. Maar ook met de muziekvereniging, vanuit het idee van diversiteit van activiteiten en contact. Bijvoorbeeld gezamenlijke activiteiten, gebruik van de accommodaties.
- Verdergaande samenwerking met de school en andere buurtvoorzieningen, erop gericht om de 'nabijheid' van voorzieningen te bevorderen. Dit verhoogt het contact tussen verschillende groepen mensen.
- Aansluiting met het project 'meedoen allochtone jeugd door sport', een programma om sport te benutten voor opvoedings- en integratiedoelen van de allochtone jeugd, waarvoor Rigtersbleek zich al inzet (gesteund door de ministeries van VWS en WWI).
- Dit geldt ook voor het project waarvoor Rigtersbleek is aangewezen als pilotvereniging, (door gemeente en K.N.V.B.), om allochtonen meer te laten deelnemen in de sportactiviteiten in de wijken Tweekelerveld, Stadsveld en Pathmos.

Afbakening:

Het project Rigtersbleek is een project dat door Rigtersbleek in combinatie met de corporaties, Alifa en de gemeente Enschede wordt gedragen. We kiezen in dit project een coördinerende rol en faciliterende rol.

Periode van de opdracht

Fase 1 : t/m 1 december 2010 (ontwikkeling business-case zowel fysiek als conceptueel)

Fase 2 : 1 dec 2010 t/m 1 juli 2012 (uitwerking)

Randvoorwaarden en uitgangspunten t.b.v. deze opdracht

Wij stimuleren/faciliteren zoveel mogelijk het initiatief van de maatschappelijke partners Rigtersbleek, Alifa en de woningcorporaties. Ten aanzien van velden en kleedkamers hebben we een positie als eigenaar.

Globale/ indicatieve planning
2010:

- Inhoudelijke conceptontwikkeling , ook mede langs lijnen participatie, jeugdzorg, opvoedondersteuning en maatschappelijke ondersteuning
- Partners gaan (vanuit de genoemde projectdoelen en -activiteiten) aan de slag om te komen tot het definitieve ontwerp voor aanpassing van de accommodatie (multifunctionaliteit van zowel ruimtes als velden garanderen.).
- Opstarten werkgroepen en activeren netwerk voor (oftewel start van) genoemde sport- , welzijns- , opleidings- en (arbeids)begeleidingsactiviteiten.

2011:

- Aanbesteding en start met uitvoering aanpassing accommodatie.
- Uitvoering en intensivering sociaal-maatschappelijke activiteiten

2012:

- Afronding aanpassing accommodatie
- Bekijken mogelijkheden tot verdere uitbreiding sociaal-maatschappelijke activiteiten (in relatie tot multifunctionaliteit accommodatie/velden, samen met partners)
- Waar mogelijk en al dan niet gedeeltelijke uitrol concept naar andere vitale sportverenigingen en maatschappelijke partners

Programma:

Opgroeien en Ontwikkelen

Relatie met andere programma's (incl. omschrijving)

Wijkontwikkeling, zorg en welzijn: buurt/wijkvoorzieningen, gezondheidscentrum, werkzaamheden Alifa, tegengaan vereenzaming

Economie & Werk: Begeleiding en participatie voor mensen met langere afstand tot de arbeidsmarkt (uitbreiding leer-werkplekken en participatiebanen)

Relatie met stadsdeel

Noord / stadsdeelmanager Noord is bij het project betrokken

Te betrekken partners

VV Rigtersbleek, Domein, de Woonplaats, Provincie Overijssel (kernpartners) en via de inhoud van het project: Alifa, Kinderdagopvang Hebbes, Speeltuinenvereniging SES, Saxion Hogeschool, ROC Twente/CIOS, Het Werkplein, Jarabee Jeugdzorg, Polman Fysiotherapie, Gezondheidscentrum de Hoed, 11 basisscholen in de wijk, De Wijkraad. Prismare, Spinnerij Oosterveld, Menzis en diverse buurtverenigingen (waaronder Rigtersbleek korfbal, boksvereniging, muziekvereniging)

Bestuurlijk opdrachtgever

Wethouder Ed Wallinga (*Portefeuillehouder*)

Ambtelijk opdrachtgever

Coen Lutikhuis (*Programmadirecteur*)

Project: Pathmos/Stevenfenne”

Aanleiding en achtergrond

Enschede kampt met een groot aantal mensen met een uitkering. De komende jaren wordt prioriteit gegeven aan innovatie, versterking van de economie en activerend arbeidsmarktbeleid. In het kader van innovatief arbeidsmarktbeleid is Pathmos/Stevenfenne als aangewezen om werkloosheidsvrij te maken. Deze ambitie vraagt om een innovatieve aanpak, waarbij een systeembenadering en samenwerking met de partners in de stad veel nadruk krijgt. Binnen deze context kunnen nieuwe vormen van publiek-private samenwerkingen verkend en toegepast worden. Ook zal de ruimte genomen worden om te zoeken naar vernieuwing binnen de gebruikelijke zorgarrangementen. Hierbij wordt o.a. gedacht aan de inzet van mensen met een uitkering bij taken die vallen binnen de Wmo. Zelfstandig ondernemerschap wordt gestimuleerd. Aangesloten wordt bij de ambitie om op wijkniveau mensen in te zetten voor de leefbaarheid, beheer, onderhoud en woonomgeving. In deze wijk moet de ambitie in het coalitieakkoord “over twee jaar geen werkloosheid meer in Pathmos, iedereen is actief” worden waargemaakt.

Beoogd doel en maatschappelijke effect

In Pathmos/Stevenfenne wordt beoogd een hogere participatiegraad te bereiken met als doel doorstromen naar regulier werk. Als dat (permanent of tijdelijk) niet kan, is een baan met loonkostensubsidie of een functie als vrijwilliger met maatschappelijk nuttige taken een optie. Tot de doelgroep van dit experiment behoren alle mensen met een WWB-, WW-, Wajong-uitkering, Wij-voorziening en SW-ers op de wachtlijst.

Beoogd resultaat

Van de doelgroep zit binnen 2 jaar de ene helft op trede 4 of hoger van de participatieladder (zie hieronder).

De andere helft is tenminste één trede gestegen op de participatieladder.

Na 2 á 3 jaar is de doelgroep nog steeds actief op dezelfde of op een hogere trede van de participatieladder; met andere woorden er is sprake van duurzame participatie.

Het resultaat moet zijn dat xx aantal mensen vanuit de bijstand werkervaring opdoen en banen vinden in wijksericediensten, persoonlijke zorg, huishoudelijke hulp, buurt- en burendiensten.

80% van de mensen die zich op trede 1 bevinden is in beeld en wordt zo mogelijk geactiveerd.

Periode van deze opdracht

Tot 1 januari 2014.

Randvoorwaarden en uitgangspunten t.b.v. deze opdracht

- Opzetten van businesscase Pathmos/Stevenfenne
- Monitoring en meten (i.s.m. UT)
- Samenhang met project hoofdaannemerschap Oost
- Multidisciplinaire aanpak

Programma

Economie&Werk

Relatie met andere programma's

Wijkontwikkeling, zorg en welzijn: buurtdiensten, hoofdaannemerschap, welzijn, vrijwilligerswerk

Ontwikkelen&Onderwijs: brede school, sportactivering, ROC

Leefomgeving: onderhoud wijken, bevorderen leefbaarheid met inzet van burgers

Relatie met stadsdeel

Stadsdeelmanagement, stadsdeelbeheer, consultants W&I, Talentspinnerij.

Te betrekken partners

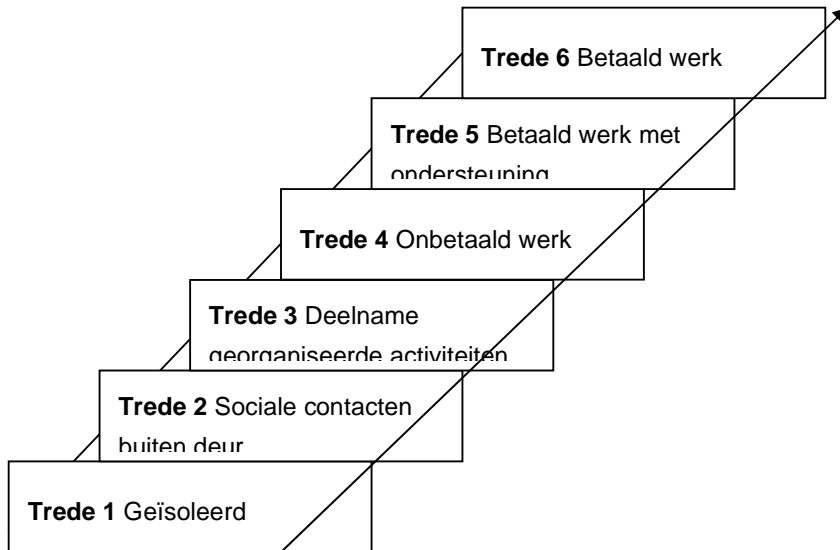
Huisartsen/keuringsartsen, UWV, SMD, zorgaanbieders, KvK, MKB, grote bedrijven, wijkraad, brede school, ROC, Woningbouwcorporaties De Woonplaats en Domein, Alifa, UT e.a.

Bestuurlijk opdrachtgever

Myra Koomen (*Portefeuillehouder*)

Gedelegeerd opdrachtgever
Marianne Dijcks (*Programmadirecteur*)

Participatieladder

Project: WK-voetbal 2018-2022

Aanleiding en achtergrond

Enschede heeft zich bij de bid-organisatie aangemeld als speelstad voor het WK-voetbal 2018 of 2022

Beoogd doel en maatschappelijke effect:

1. Verbetering imago Enschede
2. Economische activiteiten organiseren
3. Het realiseren van extra banen

Beoogd resultaat:

Het invullen van de door de Bid-organisatie opgedragen promotionele activiteiten zoals de Twaalfstedentocht, Economisch Forum etc.

Enschede profileren als speelstad voor het WK-voetbal

Bijdragen aan een positief besluit van de wereldvoetbalorganisatie FIFA om het WK in Nederland en België te laten plaatsvinden in 2018 of 2022.

Programma

Opgroeien en Ontwikkelen

Relatie met andere programma's (incl. omschrijving)

N.n.b.

Relatie met stadsdeel

N.n.b.

Te betrekken partners

Enschede Promotie

Bestuurlijk opdrachtgever

Ed Wallinga. (*portefeuillehouder*)

Gedelegeerd opdrachtgever

Tjerk Wassenaar (*programmadirecteur*)

Project: Integrale dienstverlening in Oost

Aanleiding en achtergrond

Aanleiding is de vaststelling van het coalitieakkoord 'Vertrouwen in Enschede'. Hierin wordt de achtergrond van het project 'Integrale dienstverlening in Oost' geschetst. Uitgangspunt is de komende jaren concreet werk maken van de stedelijke kwaliteit. Van een goed sociaal vangnet, van investeren in voorzieningen en een gerichte herstructurering van slechte plekken. Het coalitieakkoord stelt dat dit participatie vraagt van alle inwoners die hiertoe in staat zijn. Zodat we hulp bieden aan degenen die dat nodig hebben. Deze ambities kunnen we alleen realiseren door goede samenwerking met inwoners en maatschappelijke organisaties. Om een start te maken met de invulling van deze ambities heeft het college een aantal pilots benoemd. Een ervan is de uitvoering van alle gemeentelijke diensten in een stadsdeel in een hand.

Beoogd doel en maatschappelijke effect:

Het beoogd doel en maatschappelijk effect is driedig:

- Versterking van de leefomgeving en de zorg voor bewoners door de vorming in wijken en dorpen van een integrale dienstverlening.
- Kostenbesparing door een effectievere en efficiëntere wijze van werken.
- Aanjagen van werkgelegenheid door mensen in te zetten op werk in reguliere bedrijven en organisaties in hun eigen woonomgeving.

Beoogd resultaat:

Uitvoering van een aantal gemeentelijke diensten, waaronder in ieder geval ook de hulp bij het huishouden, in één stadsdeel in één hand. In een periode van vier jaar moet een project gerealiseerd zijn dat uitwijst of marktpartijen bereid zijn in één stadsdeel alle diensten aan te nemen. We denken hierbij aan huishoudelijke hulp, leefbaarheid, onderhoud, buurtdiensten en maaltijdservice. Eén hoofdaannemer per stadsdeel bundelt alle geldstromen en voorziet in integrale dienstverlening. Daarbij wordt een koppeling gemaakt naar meer mensen aan het werk, betaald of onbetaald.

Periode van deze opdracht tot:

Onderzoeksfase 2010 en startfase 2011-2012

Randvoorwaarden en uitgangspunten t.b.v. deze opdracht:

Het project kent de volgende uitgangspunten:

- a. Meer autonomie voor wijken, dorpen en buurten
- b. Versterking van inzet van nieuwe media voor communicatie
- c. Aanjagen van werk en creatie van banen
- d. Stimuleren van ondernemerschap
- e. Meer mensen aan het werk
- f. Zeggenschap van Enschedeërs over de eigen leefomgeving vergroten
- g. Maatwerk in de aanpak én zelfwerkzaamheid belonen
- h. Financieel solide

Programma

Programma wijkontwikkeling, zorg en welzijn / Producteenschap Zorg

Relatie met andere programma's

Programma werk en inkomen en project Werkloosheidsvrije wijk Pathmos

Relatie met stadsdeel

Stadsdeel Oost:

Te betrekken partners

- zorgaanbieders
- woningcorporaties
- welzijnsinstellingen
- vrijwilligersinstellingen
- mantelzorginstellingen

Bestuurlijk opdrachtgever

Ed Wallinga (*portefeuillehouder*)

Gedelegeerd opdrachtgever

Hans Weggemans (*programmadirecteur*)

Bijlage: Versnellingsprojecten

Budgetverdeling

Project	2010
Enschede Werkt	€ 849.348
Stad Enschede	€ 965.000
Ons Enschede	€ 912.000
Versnellingskamer	€ 273.652
Totaal	€ 3.000.000

Versnellingsprojecten gerelateerd aan de zeven begrotingsprogramma

	Begrotingsprogramma
Enschede Werkt	
a. Begeleiding doorstarters MKB	Economie en Werk
b. Realisatie 250 participatiebanen: projectcoördinatie	Economie en Werk
c. Realisatie 250 participatiebanen: tijdelijke opschaling consultants WPE	Economie en Werk
d. Expertisecentrum Economie, Werk&Zorg / Partnership Saxion	Economie en Werk
e. Begeleiding starters Small Business binnenstad	Economie en Werk
f. Bijdrage aan ArbeidsplaatsenPremieRegeling	Economie en Werk
Stad Enschede	
g. Leegstand naar Leerstand, begeleiding starters en projectcoördinatie	Stedelijke Ontwikkeling
h. Uitvoering programma binnenstadskern, inzet PMBE	Stedelijke Ontwikkeling
i. Verlichting binnenstad	Stedelijke Ontwikkeling
j. Bijdrage aan TMF-awards zomer 2010	Stedelijke Ontwikkeling
k. Bijdrage aan partnership Student Union (2010 en 2011)	Stedelijke Ontwikkeling
l. Extra impuls Walstraat/Zuiderhagen	Stedelijke Ontwikkeling
Ons Enschede	
m. Ontwikkeling vernieuwende wijkdiensten	Wijkontwikkeling, Zorg en Welzijn
n. Pilots verkenning mogelijkheden Zorg en Technologie	Wijkontwikkeling, Zorg en Welzijn
o. Activerende initiatieven /programmering tbv wijkaccomodaties	Wijkontwikkeling, Zorg en Welzijn
p. Terug naar de eenvoud /effectieve/efficiënte maatschappelijke ondersteuning	Wijkontwikkeling, Zorg en Welzijn
q. Expertisecentrum Economie, Werk&Zorg /partnership Saxion (2010 – 2013)	Wijkontwikkeling, Zorg en Welzijn